

Muistettu isyys

SUOMALAISTEN MIESTEN VANHEMMUUS 1950–60-LUVUILLA

Jenita Martikainen

Pro gradu -tutkielma

Suomen historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2021

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos Humanistinen tiedekunta

JENITA MARTIKAINEN: Muistettu isyys - Suomalaisen miesten vanhemmuus 1950–1960-luvuilla

Pro gradu -tutkielma, 67 sivua, 4 liitesivua

Suomen historia

Huhtikuu 2021

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin, miten 1950–60-lukujen isät kertovat vanhemmuudestaan ja suhteestaan lapsiinsa. Mukana tutkimuksessani kulkee yhteiskuntatieteellinen miestutkimus ja perhehistorian tutkimus, joiden avulla havainnollistan yhteiskunnan vaikutusta toteutettuun vanhemmuuteen. Tutkimukseni aineisto koostuu kahdesta omaelämäkerrallisesta aineistosta. Lähteeni ovat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran vuoden 1999 kirjoituskilpailu Isää etsimässä ja vuosina 1992–1993 toteutettu kilpailu Eläköön mies. Muistitiedon metodi ohjaa tutkimustani näkemään lähteeni ensisijaisesti yksilöiden elämäkokemusten muokkaamana tulkintana. Tämän avulla tutkimuksessani keskeiseksi nousevat teemat, joita miehet itse tuovat esille.

Hyödynnän tutkimuksessani teoriaa ydinperheestä sekä maskuliinisuudesta havainnollistaen miesten koettua ja elettyä perheen arkea. Tämän sekä tutkimuskysymysteni puolesta tutkimukseni lukeutuu isyystutkimukseen sekä perhehistoriantutkimukseen. Tutkimukseni on laadullinen muistitietotutkimus, mikä mahdollistaa keskeisen analyysimenetelmäni, tyypittelyn. Tyypittelyn avulla olen jaotellut kirjoituskilpailujen tekstit kuuteen isätyyppiin: elättäjiin, etäisiin, aktiivisesti läsnä oleviin, kasvatusvastuutaan korostaviin isiin sekä ankariin auktoriteetteihin ja alkoholin sävyttämiin isyyskertomuksiin.

Tutkimustulokseni paljastavat, ettei isyys ilmene pelkästään sukupuolelle esitettyjen normien valossa, vaan sitä määrittävät useat tekijät, joiden sisällä on paljon variaatiota. Muistitiedon mukaan isyys kiinnittyy rahan, kodin tarjoamisen, lapsiin kohdistuneen mielenkiinnon, vastuun ja rajojen asettamisen ympärille. Yksinkertaistettuna passiivisten isien vanhemmuutta määrittivät fyysiset asiat kuten raha, kun taas osallistuvat isät tuovat esille henkilökohtaisen sitoutuneisuutensa lapsiinsa. Vaikeissa isäsuhteissa painottuivat kuri ja epävakaa suhde lapseen. Muistitietoon pohjautuvia isyystutkimuksia 1950–60-lukuja koskien on tehty Suomessa vähän. Historian alan isyystutkimuksissa tulisikin entistä enemmän antaa tilaa miehille itselleen kertoa isyydestään, eikä vanhemmuutta pitäisi tutkia ainoastaan äitiydelle asetettujen normien valossa.

Asiasanat: isyys, muistitieto, vanhemmuus, ydinperhe, maskuliinisuus, miestutkimus, isyystutkimus

Sisällys

1. Johdanto	2
1.1. Tutkimuksen tehtävä.....	2
1.2. Aikaisempi tutkimus.....	4
1.3. Muistitiedon menetdit	7
1.4. Lähteet ja niiden analysointi	8
2. Passiiviset isät	13
2.1 Elättäjaisät	13
2.1.1 Talouden turvaaminen ja menestys	14
2.1.2 Rakennemuutoksen vaikutus maskuliinisuuteen.....	18
2.2 Etäiset isät	22
2.2.1 Etäisyyden syyt ja käytännöt.....	23
2.2.2. Maskuliinisuus ydinperheissä etäisten isien kertomana	27
3. Osallistuvat isät	30
3.1. Aktiivisesti läsnä olevat isät.....	30
3.1.1 Läsä olevan kasvatuksen periaatteet ja tausta	31
3.1.2 Rikkoutuneet sukupuoliroolit toteutetussa isyydessä.....	34
3.2. Kasvatusvastuutaan korostavat isät	39
3.2.1 Vastuuntunto ja kasvatuksen arvot.....	40
3.2.2. Isänä ja miehenä toimimisen tasapainoilua	43
4. Vaikeat isät	47
4.1. Ankarat auktoriteetit	47
4.1.1 Ajankuvan mukainen isyyskäsitely	48
4.1.2 Ankaraa kasvatusta ohjaavat perusteet	51
4.2. Alkoholin suurkuluttajat	56
4.2.1 Juovan isän tunteet ja arvomaailma lasten kasvatuksessa	57
4.2.2 Alkoholi isä-lapsisuhteen taustalla	60
5. Johtopäätökset	64
5.1. Tutkimustulokset	64
5.2. Jatkotutkimus	68
Lähdeluettelo	69
Alkuperäislähteet.....	69
Tutkimuskirjallisuus	70
Liitteet.....	76

1.Johdanto

1.1.Tutkimuksen tehtävä

Suomalainen yhteiskunta muuttui ripeästi 1960-luvulla, kun agraariyhteiskunnasta alkoi rakentua moderni palveluyhteiskunta. Tätä maaltamuuton synnyttämää liikettä kutsutaan rakennemuutokseksi. Perheiden tasolla muutos oli usein positiivinen taloudelliselta kannalta, sillä kaupunkiin muuttaminen mahdollisti kouluttautumisen ja vaurastumisen.¹ Tässä kertomuksessa perheessä korostuu kahden vanhemman tehokas työnjako, missä isät varmistivat perheen taloudellisen tilanteen ja äidit hoitivat lapset ja kotityöt. Kun tämän ydinperhemallin mukaisesti naisten toimintaympäristö sijoittui kodin ja lasten ympärille, olivat miesten toimintaympäristö sekä rooli-odotukset päinvastaisia. Perheiden isien tuli olla etäisiä ja hillitä tunteensa samalla mahdollistaen perheelleen sosiaalisen nousun ja vakauden.² Sodasta vasta toipuvien suomalaisten vanhempien muistot nostavat esille sellaisia nyansseja, joita ei tässä ydinperheajatuksen sävyttämässä kertomuksessa oteta esille. Tämän vuoksi tutkin, miten isät kertovat vanhemmuudestaan 1950–60-lukujen Suomessa omaelämäkerrallisen aineiston pohjalta.

Sotien jälkeisen Suomen perheihannetta ylläpitivät perheiden itsensä lisäksi yhteiskunnan instituutiot. Esimerkiksi Väestöliitto katsoi ydinperheajattelun lisäävän perheiden yleistä onnellisuutta ja vähentävän ongelmatilanteita, minkä vuoksi ihanteen levittämisestä tuli perheneuvoloiden keskeinen agenda.³ Yhteiskunnallisen isyyden käsitteen tarkastelu tuo esille sen, kuinka Väestöliiton kaltaiset instituutiot vaikuttivat perheissä tuotettuihin isyyksiin. Yhteiskunnallinen isyys koostuu yhteiskunnassa vallitsevista isyyteen liitettävistä käsityksistä, mikä yleensä konkretisoituu perhepoliittisina päätöksinä.⁴ Yhteiskunnallisen isyyden käsitteen rinnalle kuuluu mikrotason perheissä tuotettu isyys, joka on varsinainen tutkimuskohteeni.

Yksinkertaistettuna maatalousyhteiskunnan muutos palveluyhteiskunnaksi oli kehitystä niin sanotusta sääty-yhteiskunnasta kohti vapaata sopimusyhteiskuntaa, jossa oma tahtotila mahdollisti pärjäämisen ja sosiaalisen nousun erityisesti miehillä.⁵ Suomessa isyyden on nähty liittyvän tähän menestyksekkään miehen käsitteeseen. Tämä tarkoittaa sitä, että miehen odotetaan tulevan isäksi ja lisäävän tätä myötä sosiaalista arvostustaan.⁶ Tämä näkyy omaelämäkertoissa sisäänrakennettuna normina, sillä Aallon mukaan miehet puhuvat harvoin omasta vanhemmuudestaan, vaikka he isiä olisivatkin. Miehet eivät tuo vanhemmuudessaan ilmi tai kyseenalaista omaa sukupuolisuuttaan, toisin kuin äidit.⁷ Miehiä vanhemmuuden ja isyykokemuksien historian tutkiminen on haastavaa, sillä

---

¹ Roos 1987, 54–55; Yesilova 1999, 57–58 ja Bergenheim 2017.

² Aalto 2004, 5.

³ Bergenheim 2017.

⁴ Huttunen 1999, 172–173.

⁵ Lindberg 2014, 271–273 ja 277–279.

⁶ Huttunen 2001, 127.

⁷ Aalto 2004, 6–8.

miehet puhuvat näistä teemoista vähän. Tämän takia Suomalaisen Kirjallisuuden seuran kansanroutousarkiston miehuuteen ja isyyteen liittyvät kirjoituskilpailujen vastaukset tuovat esille ennen pimentoon jäänyttä koettua isyyttä.

Kaupunkien tarjoama palkkatyö kutsui 1950–60-luvuilla myös naisia, mikä sekoitti normaaliksi koettuja sukupuolirooleja. Naisten vapautuminen ei samanaikaisesti vaikuttanut miehille asetettuihin normeihin, mutta se muokkasi toteutettuja rooleja mikrotasolla. Tutkimukseni kannalta tärkeää on tuoda esille muuttuvaa maskuliinisuutta muuttuneessa yhteiskunnassa. Tässä tutkimuksensa ymmärtävän isät paitsi vanhempina, myös sukupuolittuneena rakenteena, miehinä. Isyys tai miehuus eivät ole luonnollisia olemisen tiloja, vaan ne ovat historiallisesti muovautuneita sosiaalisesti ilmeneviä rakenteita. Mikään sukupuolen ilmenemismuoto tai yhteiskunnan sille antama ihanne ei ole välttämätön: vaikka jokin isyydelle asetettu ihanne olisi määrällisesti yleinen, on sillä yksilötasolla useita ilmenemismuotoja.⁸ Miehuuden ihannetta kuvataan usein termillä hegemoninen maskuliinisuus. Siihen liitettyjä piirteitä ovat esimerkiksi miehen itsenäisyys, etäisyys ja järkikeskeisyys.⁹ Maskuliinisuuden ydin on siis sukupuoli-identiteetissä, johon yhdistyy yhteiskunnan tuottama konteksti. Se ilmenee jaettuna kokonaisuutena, jota tuotetaan julkisissa organisaatioissa ja kulttuurissa. Sillä on myös individualistisia ilmenemismuotoja ja rooleja, joihin tässä tutkimuksessa syvennyn.¹⁰

Tutkimukseni tarkoitus on murtaa ydinperheajattelun muodostamaa yksinkertaistettua kuvaa perheistä ja niissä toteutetuista isyyden muodoista. Tämän vuoksi tarkastelen, kuinka paljon ydinperhemalli isien kokemusten mukaan vaikutti perheissä tuotettuihin sukupuolirooleihin. Laaja tutkimuskysymykseni on, miten isät kertovat vanhemmuudestaan 1950–60-lukujen Suomessa omaelämäkerrallisen aineiston mukaan. Tärkeänä kehyksenä tutkimuksessani toimivat yhteiskunnan antamat normit ja miten miehet toteuttivat niitä omassa vanhemmuudessaan. Jäsennän aihetta syventymällä isyydelle asetettuihin toiveisiin sekä siihen, mitä isät halusivat tarjota lapsilleen ja miten he käytännössä toteuttivat toiveitaan. Tutkin isien ja lasten suhdetta fyysisenä läheisyytenä, miten he konkreettisesti viettivät aikaa lastensa kanssa. Isyystutkimuksissa korostuu isien merkitys rajojen ja kurin asettajina, minkä vuoksi tarkastelen kirjoittajien tuottamaa auktoritatiivista asemaa ja kokemuksia siitä.¹³ Isyystutkimuksessa harvoin kyseenalaistetaan aiheen sukupuolta ja maskuliinisuutta, minkä vuoksi avaam isien tuottamia maskuliinisuuksia ja sen hallitsevuutta perheissä.¹⁴ Näiden kysymysten ja näkökulmien avulla havainnollistan, millaisia erilaisia isyyksiä miehet toteuttivat 1950–60-lukujen Suomessa.

---

⁸ Hearn 2002, 245.

⁹ Kirjallisuudentutkimus: miestutkimus, Tieteen termipankki.

¹⁰ Gilbert 2005, 15–16.

¹³ Esimerkiksi Therborn 2006, Roos 1987 ja Aalto 2004.

¹⁴ Aalto 2012, 186.

1.2. Aikaisempi tutkimus

Talcott Parsonin teoria perheistä nostatti ydinperheajatuksen kannatusta 1950-luvulla. Ydinperheteoriana pitää sisällään ajatuksen vanhempien jaetusta vastuusta sukupuolittuneesti miesten ja naisten töihin. Tämän lisäksi Parsonin teoria ihanoi perheitä itsenäisinä riippumattomina yhteiskunnan perusyksikköinä.¹⁵ Vaikka Parsonin teoria on sittemmin pääpiirteissään hylätty, innoittaa se edelleen monia perhehistoriantutkijoita kyseenalaistamaan elettyä perheiden maailmaa 1950–60-luvuilla. Tämän tutkimuksen ajatuksellinen tausta pohjautuu myös Parsonin ydinperheteorian kritiikkiin, minkä mukaan perhe oli yhteiskunnan itsenäinen yksikkö, jossa vanhemmat toteuttavat tiukasti sukupuolensa määrittämää roolia.

Ydinperhemalli ei koskaan juurtunut täysin suomalaiseen yhteiskuntaan, sillä maassamme ei koettu vahvaa teollistumisen aikakautta, ennen 1960-lukua. Tuon ajan Suomen historiaan kuuluu vahvasti maatalousyhteiskunta ja sen muutos kohti palveluyhteiskuntaa. Maaseudun tilattoman väestön kasvun ehkäisemiseksi tehtiin maareformi 1903, joka lisäsi maataloudesta elinkeinonsa muodostavien määrää Suomessa. Tämä osaltaan hidastutti teollista kehitystä. Suomalainen yhteiskunta otti toisen elinkeinoelämään perinpohjaisesti vaikuttaneen muutoksen siis vasta sotien jälkeisenä aikana. Aikakautta kutsutaan rakennemuutokseksi, ja sillä tarkoitetaan yhteiskunnan nopeaa muutosta maatalousyhteiskunnasta teollistuneeksi palveluyhteiskunnaksi. Muutokseen liittyi keskeisesti aluepolitiikan, koulutuksen ja tieteen edistäminen.¹⁶ Naiset eivät koskaan muodostaneet miesten hallitsemasta työmaailmasta täysin erillistä joukkoa, sillä heillä oli töitä niin maaseudulla kuin palveluammateissakin. Tämä itsessään romuttaa mahdollisuuden käsitellä suomalaisia perheitä yhdysvaltalaisen ydinperhemallin mukaan.

Miestutkimus syntyi 1970-luvulla Amerikassa muun muassa naisten emansipaation ja feminismin myötä.¹⁷ Miestutkimuksissa käsitellään muun muassa sukupuolta ohjaavia normeja, miehen elämää ja sen suhdetta yhteiskuntaan. Tällaisiksi miehiä yhdistäviksi normeiksi on luokiteltu muun muassa dominoiva seksuaalisuus, väkivalta ja sen uhka, etuoikeus sekä taloudellisesti että sosiaalisesti sekä poliittinen valta ja valta perheen isinä. Jeff Hearn (2001) kertoo maskuliinisuuden yhteiskunnallista ilmenemistä käsittelevässä tutkimuksessaan, etteivät nämä piirteet päde kaikkiin miehiin, esimerkiksi todellistettujen ryhmien miehiin tai homoseksuaaleihin.¹⁸ Maskuliinisuutta ja miehuutta on tutkittu

---

¹⁵ Schvanveldt ym. 2009, 109.

¹⁶ Haapala, Peltola 2018, (e-kirja)Luku 7: Poliitiikka ja rakennemuutos.

¹⁷ Sipilä, 1994, 17–19.

¹⁸ Hearn 2002, 249.

myös ajallisesti. James Gilbertin (2002) mukaan 1950-luvun kaupungistuminen Yhdysvalloissa ohjasi miehiä uudenslaisiin töihin, mikä vaikutti siihen, että muutosta maskuliinisuudessa alkoi tapahtua. Uudenlaisiksi paradigmat muodostui niin kutsuttu demokraattinen maskuliinisuus, jonka myötä käsitys miehuudesta alkoi vapautua.¹⁹ Tutkimuksessani käsittelen maskuliinisuutta hegemonisen maskuliinisuuden tarjoamaa ihannekuva miehistä sekä käytännön tasolla tuotettua sukupuolta perheen kontekstissa.

Yleisesti Suomessa on tutkittu vanhemmuutta etenkin äitiyden näkökulmasta sotien jälkeisenä aikana. Esimerkiksi Kirsi-Maria Hytönen (2014) on tutkinut naisten palkkatyöäitiyttä sotien jälkeisessä Suomessa. Hänen mukaansa naisten asema ei vapautunut palkkatyömahdollisuuksien myötä 1950-60-luvuilla. Tämä tarkoittaa, että naiselta odotettiin paitsi osallistumista palkkatyöhön, myös samanaikaista aktiivista osallistumista vanhemmuuteen.²⁰ Katja Yesilova (1999) on puolestaan tutkinut ydinperheen käsitettä poliittisena ja osaltaan myös kulttuurisena ilmiönä teoksessaan *Ydinperheen politiikka*. Hänen mukaansa äidin rooli oli keskeinen ydinperheihanteessa, sillä äidin katsottiin olevan lapsilleen luonnollinen hoivan ja hellyyden lähde, kuten muillakin eläimillä emo pitää huolta pennusta. Tätä ihannetta vahvisti psykoanalyttikko John Bowlbyn tutkimukset, joiden mukaan äiti oli perheessään korvaamaton vanhempi ja täten isän oli hoidettava perheensä taloudellinen pärjääminen äidin jäädessä vanhempainvapaalle.²¹

Äitiyden korostuminen vanhemmuuden historian tutkimuksessa on yleinen trendi, minkä vuoksi oma tutkimukseni isyystutkimuksena on osa kapeampaa tutkimustraditiota. Vaikka miehuutta on tutkittu eri tieteenaloilla, on isyystutkimus jäänyt vähäiseksi etenkin 1950–60-lukujen Suomen osalta. Isyyden tutkimuksessa on pääsääntöisesti keskitytty isyyden muutoksen kuvaamiseen, kun isyyskäsitteet muuttui 1980-luvulle tultaessa.²² Muistitiedon hyödyntäminen lähdeaineistona on aiheeni kannalta haastavaa, sillä miehet harvoin pohtivat omaa isyyttään.²³ Tutkimuksessa on käsiteltävä vanhemmuutta tässä suhteessa laajana ilmiönä, jota miehet toteuttivat esimerkiksi kodin ulkopuolella olemalla töissä ja tuomalla perheelle elannon. Näin ollen on tärkeää ottaa huomioon, ettei isyyttä ole mielekästä käsitellä äitiyttä määrittävien käsitteiden kuten hoivan ja huolenpidon avulla. Tämän vuoksi annan aineistoni miehille tilaa kertoa heidän kokemuksistaan vanhempana, ja mitä he tämän pohjalta kertovat isyyttä määrittävistä käsitteistä ja käytänteistä.

---

¹⁹ Gilbert 2005, 18–20.

²⁰ Hytönen 2014, 82–83.

²¹ Yesilova 1999, 51–66.

²² Esimerkiksi Aalto 2012 ja Huttunen 2001.

²³ Aalto 2004, 35.l

Suomessa omaelämäkerrat ovat olleet tutkimuksen lähteitä muun muassa sosiologiassa, kansantieteessä sekä siirtolaisuuden tutkimuksessa. Tämä tutkimus astuu kenttään jatkeeksi historian tutkimuksen puolelta. Omaelämäkerrat ovat tuttuja lähdeaineistoja myös historian tutkimukselle. Näistä oman tutkimukseni kannalta olennainen on J.P. Roosin (1987) tutkimus *Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämänkerroista*. Roos tutkii sukupolvia yhdistäviä teemoja perhe-elämän näkökulmasta. Tutkimus hyödyntää ruohonjuuritason tarkastelua suuremman kontekstin kuvaajana, mikä on myös tämän tutkimuksen keskeinen lähtökohta Roosin hyödyntämän tematisoinnin lisäksi.

Merja Korhonen (1999) tutkii elämäkerrallisen teemahaastattelun avulla keski-ikäisten miesten lapsuuskokemuksia, sekä omaa vanhemmuutta teoksessaan *Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus*. Tavoitteenaan hänellä on isyyden muutoksen ja jatkuvuuden kulttuurinen ymmärtäminen pääasiassa miesten teemahaastattelujen avulla.²⁴ Korhosen näkökulma on vahvasti keskittynyt kuvaamaan vanhemmuudessa tapahtunutta muutosta, kun taas tämä tutkimus tuo esille ajankuvaa sotien jälkeisestä Suomesta. Tämän tutkimuksen lähestymistapa isyystutkimukseen on silti samanlainen, sillä hyödynnän muistitietoaineistoa tavoitteenani tuoda esille isien reflektiota omasta isyydestään. Lisäksi peilaan Korhosen tutkimuksen lapsuuskokemusta oman tutkimukseni aineistoon nähden.

Isyystutkimuksissa harvoin problematisoidaan isien sukupuolisuus. Tämä juontaa juurensa tasa-arvokehitykseen, mikä näkyy siinä, että mies on ihmiskäsittelenä ideaali, johon naisen on tullut tasa-arvoistukseen pyrkiä.²⁵ Tämän vuoksi on käännäyttävä miestutkimuksen puoleen, joskin Suomen miestutkimus on vähäistä. Esimerkiksi vain harva tutkija profiloituu suoraan miestutkijaksi. Lisäksi sukupuolihistorian tutkimuksessa miehiin keskittyvissä tutkimuksissa käsitellään vain harvoin sotien jälkeistä aikaa.²⁶ Isyystutkimuksissa painottuu ajallisesti lähemmäksi 2000-lukua sijoittuvat tutkimukset. Esimerkiksi miesten isyysvapaan merkitys ja sen takaamat mahdollisuudet nousevat teemoina esille eri tutkimuksissa.²⁷ Sukupuolitutkimuksessa on keskitytty myös sukupuoliroolien ja politiikan suhteeseen muun muassa isien oikeuksien näkökulmasta. Esimerkiksi Ruotsissa 1990 nähtiin erityisesti lasten oikeudeksi säilyttää yhteyden biologisiin vanhempiansa erolanteissa.²⁸

Näistä yksi keskeisin tutkimukseni kannalta on osittain samojen lähteiden vuoksi Ilana Aallon (2004) tutkimus *Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia*. Aalto vertailee 1950–60-lukujen isiä sukupolvea nuorempiin isiin. Hänen lähdeaineistonsa kuuluu Isää etsimässä -kirjoituskil-

---

²⁴ Korhonen 1999, 20–21.

²⁵ Vuori 2004, 39.

²⁶ Aalto 2004, 9.

²⁷ Esim. Björk, Roogstad, Andersen 2015 ja

²⁸ Rush 2017, 19.

pailun vastaukset. Erona Aallon tutkimukselle tässä tutkimuksessa painottuu Eläköön mies! -kirjoituskilpailun vastaukset, joita tässä tutkimuksessa käsittelemään määrällisesti enemmän kuin Isää etsimässä -kirjoituskilpailua. Lisäksi keskeisen eron omaan tutkimukseeni tekee Aallon sukupuolia vertaileva näkökulma ja tätä myötä aineistolle esitettyjen kysymysten näkökulma.

1.3. Muistitiedon metodit

Käsittelemän tutkimuksessani Suomalaisen kirjallisuuden seuran kansanrunousarkiston kirjoituskilpailujen Isää etsimässä (1999) ja Eläköön mies (1993) vastauksia. Muistitietotutkimuksen juuret löytyvät Chicagon koulukunnasta, joka nosti omaelämäkerrat validiksi tutkimuskohteeksi jo 1900-luvun alussa.²⁹ Muistitieto on suhteellisen uusi lähdeaineisto historian tutkimukselle, sillä se yleistyi vasta 1980-luvulla oral history-termin alla, kun ympäri Eurooppaa työläiset keräsivät omin voimin yhteisönsä omaelämäkertoja. Tarkoituksena oli löytää selitys omille ja yhteisön juurille. Tieteessä muisteluaineistoa on sittemmin pyritty nostamaan tasa-arvoiseksi tutkimuskohteeksi muun lähdeaineiston rinnalle.³⁰ Suomessa muistitieto on saanut osakseen kritiikkiä, erityisesti 1970-luvulla sen subjektiivisen luonteen vuoksi, mutta ajan myötä sen subjektiivisuuden on nähty olevan voimavara myös kollektiivien tutkimukselle. Muistitietoaineisto on tärkeä tutkimuskohde erityisesti siksi, että sen avulla voidaan tutkia tapahtumille annettuja merkityksiä.³¹

Muistitieto lähteenä ohjaa metodia erityisesti lähteiden tulkinnan ja niiden kriittisen tarkastelun näkökulmasta. Lähteiden tulkintaan vaikuttaa tutkijan ja muistajan, sekä muistettavan kohteen kaksinaisen suhde. Aluksi muistelijalla on suhde omiin muistoihinsa, joita nykyisyys ja eletyt tapahtumat ovat muokanneet. Historiantutkijalla taas on suhde muistitietoon vain muistelijan avulla. Konkreettisesti tämä näkyy siinä, että tutkija ottaa kohteensa vakavasti ja hahmottaa yksilön tavan muistaa omia kokemuksiaan.³² Tutkimuksessani tämä näkyy siinä, että suhtaudun lähteisiin muistoina, jotka ovat kertomuksia muistetusta menneisyydestä. Tällaista esitystä menneisyyden tapahtumakulusta kutsutaan narratiiviksi.³³ Tarinan muotoon kerrotut tapahtumakulut muodostuvat henkilön muistoista ja sattumanvaraisista tapahtumista, jotka realisoituvat sosiaalisissa tilanteissa. Nämä taas jäsentyvät esimerkiksi historiallisiksi tapahtumiksi tai henkilön elämää koskeviksi mikrotason tapahtumiksi. Tämä aiheuttaa tapahtumaketjun kokonaisuuden, narratiivin.³⁴

---

²⁹ Roos 1987, 13–15.

³⁰ Kalela 2006, 70–72.

³¹ Hytönen 2014, 11–13 ja 26–27.

³² Kalela 2006, 75–76.

³³ Filosofia: narratiivi, Tieteen termipankki

³⁴ Padgett 2018, 409–412.

Muistitiedon kritiikki perustuu yleensä väärinmuistamiseen, vaikka se itsessään on muistitiedon mielenkiintoinen ja tutkimuksen kannalta keskeinen asia. Tämä johtuu siitä, että on hedelmällistä tuoda esille juuri niitä asioita, joita muistajat itse pitävät merkityksellisinä.³⁵ Muistitietotutkimuksessa ei tämän vuoksi ole oleellista arvottaa henkilön kokemuksia niiden todellisuuden perusteella. Menneisyys on todella olemassa kertomuksissa ja kuvissa. Kertomus ei ole todellisuutta, vaan puhuttu kuvaus tapahtumasta, ja sen totuudellisuus on taas sosiaalisesti annettu tuomio kertomuksen sisällölle.³⁶ Muistitieto näin ollen heijastelee toivottuja käyttäytymismalleja ja ihanteita. Omassa tutkimuksessani asennoidun vastauksiin kuuntelijan roolissa niitä tuomitsematta. Oman tulkintani avulla tuon esille yhdistäviä ja erottavia tekijöitä perheiden isyyksissä.

Tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmät kiinnittyvät muistitiedon lisäksi sukupuolen historiaan perheen kontekstissa. Perhehistorian tutkimusmenetelmät jakautuvat mentaliteettihistoriaan ja tunteiden historiaan. Mentaliteettihistorialla tarkoitetaan tässä asiayhteydessä perheiden sisäisten asenteiden tutkimista, kun taas tässä tutkimuksessa hyödynnettävällä tunteiden historialla tarkoitetaan kasvatuksen ja sukupuoliroolien herättämää tunteiden tutkimusta.³⁷ Erityisesti isyyden kokemuksellisuuden tutkimuksessa on tärkeää tuoda esille muistitietoa lähdeaineistona. Tällä tavalla tuodaan esille isyydelle ja muille perheenjäsenille annettuja merkityksiä. Lisäksi tutkittaessa isyyttä, tulee huomioida muistajien sukupuoli, sillä isyys liittyy sukupuoleen ja sille annettuihin merkityksiin.³⁸ Perheiden sisäisten tehtävien ja rakenteiden tutkimusmetodi ei ota tarpeeksi huomioon perheiden kulttuurisidonnaisia ja individualistisia merkityksenantoja. Tämän vuoksi perhetutkimuksessa perhe tulee käsittää mikro- ja makrotasolla, sillä perhe on samaan aikaan sen sisäisiä toimintoja ja ideologioita, jotka ovat verkottuneessa yhteydessä yhteiskuntaan.³⁹ Omassa tutkimuksessani perhehistorian tutkimusmetodi näkyy narratiivisten muistojen tutkimuksessa ja sen suhteuttamisessa suurempaan kulttuurisidonnaiseen käsitykseen isyydestä sekä miehuudesta. Isyyden tuottaminen on näin ollen sekä individualistista että yhteiskunnallista.

1.4. Lähteet ja niiden analysointi

Kaikki eivät kirjoita omaelämäkertoja, joten käyttämäni aineisto on jo valmiiksi rajautunutta. Muistojensa kirjoittaja pitää oman elämänsä tapahtumia merkittävänä ja ainutlaatuisena.⁴⁰ Tämän tutkimuksen aineistossa kirjoittamisen syytä on varmasti monia sellaisia, joita tutkija ei voi täysin tavoit-

---

³⁵ Kalela, 2006 83.

³⁶ Alasuutari 1989, 75.

³⁷ Häggman 1996, 46–53.

³⁸ Thomson 2019, 35 ja 38.

³⁹ Häggman 2014, 21–22.

⁴⁰ Roos 1987, 23.

taa. Tästä huolimatta syitä voi lukea rivien välistä, esimerkiksi syyllisyyden tunne omasta kykene-mättömydestään olla isä, tunne rakastavasta suhteesta lapsiin, oman elämän erityisyyden ja menes-tyksen esille tuominen sekä halu kommentoida yhteiskuntaa nousevat esille mahdollisina syinä kir-joittaa omaelämäkerta tai muistelu omasta isyydestä. Keruiden vastaajat tulevat monista eri taustoista elämältään ja kirjoituskokemuksestaan katsoen. Heillä on paljon erilaisia syitä kirjoittaa. Ehkä jolle-kin parhaan kirjoituksen palkinto oli houkuttelevampi syy kirjoittaa kuin henkilökohtainen tahtotila ja toisin päin. Kirjoituskokemus ja kokemattomuus, samoin kuin maakunnallinen jakautuneisuus tu-kevat päämääräni tuoda esille isyyskäsitteiden moniäänisyyttä koko Suomen alueella.

Suomalaisen kirjallisuuden seura on kerännyt suomalaista kansanperinnettä eri teemoihin liittyen jo vuodesta 1831.⁴¹ Tähän tutkimukseen on valikoitunut 71 vastausta kahdesta eri kilpakeruusta, jotka käsittelevät miehuutta ja isyyttä. Aineiston rajaaminen on ollut tärkeää, sillä kirjoitusten sivumäärä on yhteensä 1957. Esimerkiksi olen rajannut käsittelyn ulkopuolelle vastauksiin liitetyt kuvat ja runot tiivistääkseni aineistoa ja sen analyysimenetelmiä.⁴² On huomattavaa, että kirjoituksia etsiessä olen turvautunut metadataan, eli vastausten sisältöjä kuvaileviin teksteihin, joten on mahdollista, että joi-tain vastauksia on tässä vaiheessa tippunut pois aineistokokoelmasta. Tällöin esittelytekstien kirjoit-tajien painotukset ovat voineet vaikuttaa tutkimukseeni valikoituneihin teksteihin, sillä olen pitänyt tärkeänä sitä, että henkilön vanhemmuus tuodaan esittelytekstissä ilmi. Kirjoituksen etsinnässä rajaa-vina kriteereinä olen pitänyt syntymäaika ja kirjoittajan sukupuolta, eli olen etsinyt 1920–1940-lu-vulla syntyneitä miehiä, joilla on ollut lapsia 1950–60-luvuilla. Tämä jättää ulkopuolelle tätä nuo-remmat ja vanhemmat isät.

Aineistoni toisen keruun nimi on Isää etsimässä (1999), jossa tarkoituksena oli kerätä tietoa isyydestä. Keruun järjestivät isätoimikunnan aloitteesta Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto ja Svenska Litteratursällskapet i Finland sekä Folkkultursarkivet. Vastanneita on yhteensä 560, joista omaan tutkimukseeni sopivia vastauksia on 29. Tutkimuksessani hyödynnettävien vastausten suhteellinen vähäisyys johtuu siitä, että vastaajien ei tarvinnut itse olla miehiä, vaan he saattoivat kertoa esimerkiksi omasta isästään. Tutkimukseeni valikoituneet vastauk-set ovat hyvää materiaalia tutkimuskysymysteni kannalta, sillä ne ovat rajattuja kertomuksia, joiden keskiössä on miesten isyyskokemukset. Vastaukset ovat keskimäärin alle kymmenen sivun mittaisia, tiiviitä kertomuksia, mikä kertoo siitä, että kirjoituskilpailun aihe oli rajattu. Koska kyseessä oli kil-

---

⁴¹ Keruutoiminta. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran internet-sivut.

⁴² Keruut. Suomalaisen kirjallisuuden seuran internet sivut.

pailu, oli kolmelle parhaiten sijoittuneelle luvassa 5000, 3000 ja 2000 markan palkinnot. Lisäksi vastanneiden kesken arvottiin kirjapalkintoja.⁴³ Palkintojen voi nähdä olevan motivoiva tekijä saada ihmiset kirjoittamaan ja kirjoittamaan hyvin. Tämä ei sinänsä vaikuta olevan aineistoani rajaava teema, sillä vastaukset ovat kirjalliselta laadultaan ja esimerkiksi tekstin pituudeltaan vaihtelevia.

Toinen aineisto koostuu Eläköön mies! -elämäkertakilpailun vastauksista. Keruukilpailun järjestivät Tasa-arvoasiain neuvottelukunta ja Suomen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkisto vuosina 1992–1993. Tarkoituksena oli selvittää, millainen on suomalaisen miehen elämäntarina ja mitä se sisältää. Tässä vastaajien oli tarkoitus tuoda esille kattavasti oman elämänsä arkea ja juhlaa eri näkökulmista käsin. Kilpakeruun esitteen mukaan, 3–5:lle parhaiten sijoittuneelle jaettiin palkinnoksi 12 000 markkaa.⁴⁴ Vastauksia on yhteensä 365, joista tähän tutkimukseen valikoitui 42.⁴⁵ Keskiarvosivumäärä yhdelle vastaukselle on noin 40 sivua, minkä laajuus verrattuna Isää etsimässä -keruuseen on mittava, mikä taas selittyy sillä, että miesten oli tarkoitus kirjoittaa koko elämästään ilman ennalta annettua teemaa. Eläköön mies -keruun vastauksia on tässä tutkimuksessa määrällisesti enemmän, koska vastaajat ovat pääsääntöisesti miehiä, toisin kuin Isää etsimässä -kilpailussa.

Aineiston analyysin ensimmäisessä vaiheessa olen käsitellyt elämäkerroissa korostuneita aiheita, joita kirjoittajat ovat isyyteen nähden tuoneet esille. Yleisimmät aihepiirit ovat liittyneet työhön, vapaa-aikaan ja jonkin verran myös isän roolin pohtimiseen sekä tuntemuksiin tästä. Näiden aiheiden analysointi on suunnannut etsimääni materiaalia, sillä on havaittu kirjoittajien paljastavan yhteiskunnan kulttuurisia rakenteita muun muassa halujen, vaatimusten ja elämän aihepiirien, kuten perheen ja vapaa-ajan teemojen avulla.⁴⁶ Tässä vaiheessa olen jättänyt huomiotta kaiken isyyden ulkopuolelle jäävän kerronnan aiheenrajauksen ja sen analysoinnin mielekkyyden vuoksi. Olen syventynyt miesten isyyskertomuksiin ja isyydelle annettuihin toiveisiin ja mahdollisuuksiin. Näin ollen analyysistä on jäänyt pois isän elämän alkutaival ja yleensä myös vanhuusaika. Tässä yhteydessä on otettava huomioon tekstien pituuksissa olevat erot. Kun Isää etsimässä -vastausten keskiarvo sivumäärä on alle kymmenen ja Eläköön mies -aineistossa se on ollut yli neljäkymmentä, painottuu tekstien kokonaiskuvan esille tuonti enemmän Isää etsimässä -aineistoon. Toisaalta tätä kompensoi se, että Eläköön mies -kirjoituskilpailun vastauksia on määrällisesti enemmän.

Tematisointi ja tyyppittely muodostavat laadullisen elämäkertatutkimuksen suosiman tutkimusmenetelmän, joten tämä tutkimus toistaa elämäkertatutkimuksen metodeja.⁴⁷ Tematisoinnin avulla on mahdollista havainnollistaa kollektiivista poikkeavuutta ja yhteneväisyyttä, mikä taas auttaa löytämään

---

⁴³ SKS KRA Isää etsimässä kirjoituskilpailun esite 1999.

⁴⁴ SKS KRA Eläköön mies kirjoituskilpailun esite 1992–1993.

⁴⁵ Keruut. Suomalaisen kirjallisuuden seuran internet sivut.

⁴⁶ Alasuutari 1989, 83.

⁴⁷ Roos 1987, 42–44.

yhteiskunnassa vallitsevia diskursseja.⁴⁸ Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2009) ovat listanneet laadullisen tutkimuksen työvaiheet, jotka ovat pääpiirteissään ohjanneet tämän tutkimuksen tematisointia ja tyypittelyä. Ensimmäisessä vaiheessa tulee erittää aineistosta kiinnostava sisältö, eli tässä tutkimuksessa isyys. Seuraavassa vaiheessa on tarkoitus käydä läpi kaikki isyyteen liittyvät asiat, joita teksteissä mainitaan, mikä erottaa tutkimuksen kannalta epäolennaisen tiedon. Kolmannessa vaiheessa isyyden muodot ja isyyskertomukset tulee tyypitellä ja tematisoida.⁴⁹

Olen sijoittanut vastaukset helposti käsiteltävään muotoon kategorisoimalla vastaukset niissä esiintyvien teemojen mukaisesti. Tematisointi on aineiston analyysimenetelmä, jossa korostuu aineistossa esitettyjen aiheiden laadullinen sisältö. Tyypittely puolestaan tarkoittaa sitä, että aineistosta etsitään samuuksia ja muodostetaan tämän ympärille niin sanottu tyyppiesimerkki.⁵⁰ Teemojen hahmottamista varten olen kiinnittänyt huomiota siihen, mitä isät ovat halunneet taata tai tarjota lapsilleen, millä tavoin he ovat viettäneet aikaa lastensa kanssa, miten he kuvaavat omaa suhdetta lapsiinsa ja millä tavoin rajojen asettaminen ja kuri ovat näkyneet isän ja lapsen välisessä suhteessa. Teemoja kuvaa yleisellä tasolla tutkimuksen pääotsikot: passiiviset isät, osallistuvat isät sekä vaikeat isyysuhteet, joiden käsittelyluvut perehtyvät erilaisiin isyystyyppisiin näiden teemojen sisällä. Taulukko 1 havainnollistaa löytämiäni isätyyppejä, jotka olen nimennyt *etäisiksi isiksi*, *perheen elättäjiksi*, *aktiivisesti läsnä oleviksi isiksi*, *kasvatusvastuuta korostaviksi isiksi* sekä *alkoholin sävyttämiksi isyyskertomuksiksi*.

	Perheen elättäjät (25%)	Etäiset isät(22%)	Aktiivisesti läsnäolevat isät (21%)	Kasvatusta korostavat isät (15%)	Auktoriteettia korostavat isät (8%)	Alkoholin sävyttämä isyys (7%)
Kuvaus	Rahan ja omaisuuden merkitys omassa isyydessä ja elämässä keskeistä.	Eivät vietä lapsen kanssa aikaa. Kuvaus keskittyy esimekriksi työhön.	Vanhemman osallisuus ja aktiivinen kiinnostus lapsen asioista keskeistä.	Lapsen kasvun tuki ja seuraaminen tärkeää. Tyypissä on joustavuutta isän sukupuoliroolissa.	Lapsen kurittaminen ja rajojen asettaminen keskeistä.	Kokemus vääränlaisesta toteutetusta isyydestä, mutta toisaalta ristiriitaisia kuvauksia.
Kiintymyssuhde lapsiin	Taloudellinen vastuusuuhde	Perheestä pois suuntautunut	Perhekeskeinen	isällinen vastuusuuhde	valtasuhde	epävakaa suhde
Maskuliinisuus	Ilmenee perheissä ydinperhemallin mukaan.	Maskuliinisuuteen liittyy käsitys rajojen näyttämisestä ja miehen mallin tarjoamisesta.	Miehet eivät korosta miehisyyttään tai siihen liitettäviä piirteitä.	Noudattelee joustavasti ydinperhemallia.	Maskuliinisuus on rajojen asettamista, valtaa ja dominointia.	Maskuliinisuus kiteytyy miehen elämän kurjuuteen, vetäytymiseen ja tunteiden hillintään.
vanhemmuus konkretisoituu	Talouden ja lasten menestyksen turvana.	Talouden ja lasten menestyksen turvana.	Perheen arkeen osallistumisena ja turvallisen kasvuympäristön varmistamisena.	Kiinnostukseen lapsista ja taloudellisena turvana.	Rajojen asettamisena ja etäisyytenä	Katumuksena muistelupuheessa. Perheen kanssa vietetty aika konkretisoitui kodin rakennukseen.

⁴⁸ Alasuutari 1989, 78–79.

⁴⁹ Tuomi ja Sarajärvi 2009, 92.

⁵⁰ Tuomi ja Sarajärvi 2009, 93.

Taulukko 1: Huttusen (1994) mukaan isätutkimuksessa on 1980-luvulta lähtien pyritty korostamaan isyyden merkitystä isälle itselleen, sekä isän ja lapsen välistä suhdetta. Oheinen tilasto on laadittu tämän tutkimusperinteen mukaisesti kiinnittäen huomiota isyyden maskuliinisuuteen, lapsien kanssa vietettyyn aikaan sekä isyyden toteuttamiseen osana perhearkea ja perheen ulkopuolella.

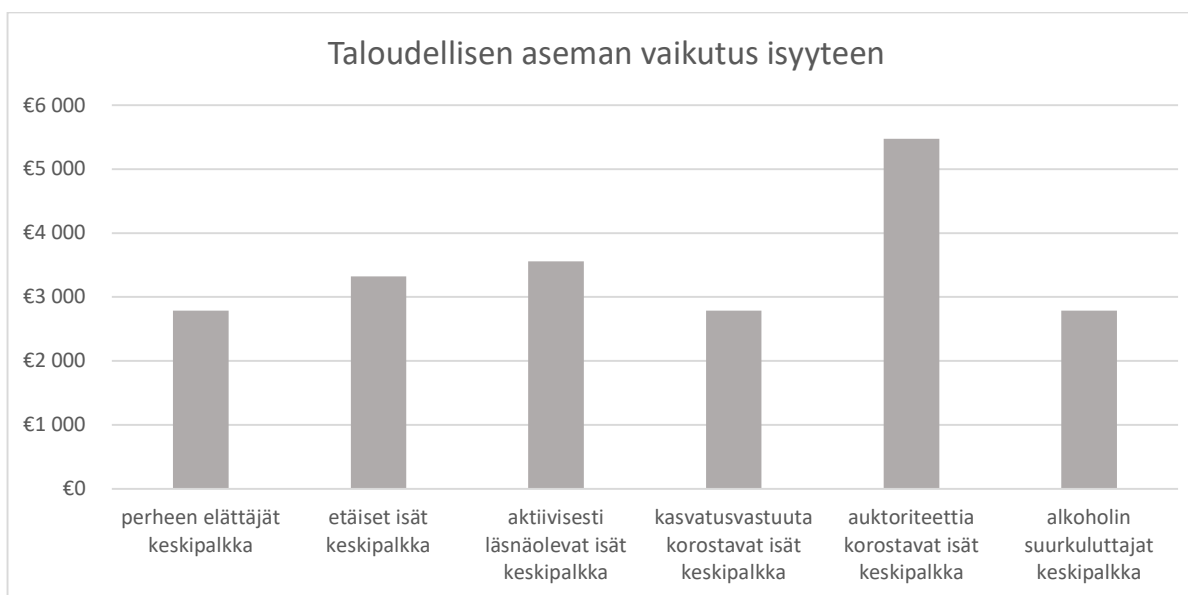
Tällainen tyypittely ja samuuskien etsiminen on keskeistä laadulliselle tutkimukselle, sillä näin varmistuu myös aineiston riittävyys. On havaittu, että noin 15 vastausta riittää yleensä tavoittamaan tutkittavassa joukossa toistuvuutta, eli saturaatiota. Tämä määrä täyttyy erityisesti, kun tutkittavat tyypit on etukäteen määritelty, mutta koska tätä tutkimusta ja siinä käytettyä metodologiaa ohjaa itse tutkimusaineisto, on järkevämpää etsiä useampaa tyyppiä. Tällöin täytyy ottaa huomioon se, että tyyppien määrä on järkevä suhteessa vastausten määrään. Esimerkiksi kuudesta vastauksesta ei ole mielekästä etsiä viittä tyyppiä.⁵² Periaatteessa kirjoitukset olisi voinut tyypitellä neljään suurimpaan luokkaan, mutta koska *auktoriteettiaan korostavat isät* sekä *alkoholin sävyttämät isyyskertoukset* korostuvat aihepiireiltään voimakkaasti eriytyviksi teemoiksi, olen jaotellut vastaukset omiin tyypeihinsä, jotka yhdessä muodostavat vaikeaan isyyteen liittyvän teeman.

Tyyppien muodostamista on ohjannut nykyisen isyystutkimuksen perinne, jossa mielenkiinto keskittyy isän itsereflektioon, sekä isän ja lapsen välisen suhteen kuvaamiseen.⁵³ Isän ja lapsen väliseen suhteeseen keskittyy taulukon kohta ”kiintymyssuhde”, joka kuvaa läheisyyttä, vanhemmuutta sekä auktoritatiivista suhdetta. Taulukko tiivistää myös, millaisiin teemoihin maskuliinisuudella, eli miehisyudellä teksteissä viitataan. Esimerkiksi kasvatusvastuuta korostavat isät toteuttavat lähtökohtaisesti ydinperhemallin mukaista käsitystä miehisyudestä, mutta tarpeen tullen poikkeavat tästä, joten kuvaan heidän maskuliinisuutensa noudattelevan joustavasti ydinperhemallin mukaista maskuliinisuutta. Viimeinen sarake havainnollistaa, missä elämänosa-alueilla vanhemmuus käytännössä tulee ilmi.

---

⁵² Tuomi, Sarajärvi 2009 87–89.

⁵³ Huttunen 1994, 61.

Taulukko 2: Tilasto on suuntaa antava, sillä palkat ovat laskettu vuoden 2020 kuukausiansioiden keskiarvojen mukaan. Vuonna 1959 työmiehen tuntipalkka on ollut 237 markkaa, mikä vastaa nykyrahassa 5,88 euroa. Vastaavasti vuonna 2020 työmiehen tuntipalkka on 17,39 euroa.⁵⁴

Tyypittelyn tuottamien kuvauksien mukaan esimerkiksi etäiset isät keskittyvät työelämän kuvaukseen, minkä voi olettaa näkyvän henkilöiden ansioissa. Vastaavasti aktiivisesti läsnä olevien isien voisi ajatella olevan vähemmän töissä, sillä näin aikaa perheelle on enemmän. Tämän ajatuksen johdattelemana olen selvittänyt, onko isyyden tuottamiseen vaikuttanut henkilön sosioekonominen tausta, mikä on luettavissa taulukosta 2.⁵⁵ Tilastointi todistaa esiolettamuksen vääräksi, sillä sosioekonomisella taustalla ei näytä juurikaan olevan vaikutusta siihen, kuinka läheinen tai etäinen henkilö on lapsilleen ollut. Toisaalta auktoritatiivinen asema korostuu ylemmän keskitulon isyyuskertomuksissa huomattavasti, mutta vastauksia on verrattain vähän, joten tulos ei ole merkittävä.

2. Passiiviset isät

2.1 Elättäjäisät

Miehen elämän mallia elämäkertakirjoituksissa yleensä kuvaa asemaan johtanut työura, omaisuus, perhe ja hyvin menestyneet lapset.⁵⁶ Kodin rakentaminen ja maksaminen on miehinen menestystarina, sillä koti mahdollistaa perheen yksilöitymisen, jossa isä on keskeisessä asemassa rahallisena turvana.⁵⁷ Tällainen miehen mallityyppi havainnollistuu parhaiten elatusvelvollisuutta korostavien isien elämäkerroissa. Miehet korostavat omia saavutuksiaan isänä sen perusteella, mitä he halusivat ja mitä he pystyivät tarjoamaan perheelle rahallisesti. Useimmat isät ottavat tähän liittyen esille kodin

⁵⁴ Rahamuseon rahanarvonlaskurin internet sivu.

⁵⁵ Palkkavertailu internet sivu.

⁵⁶ Hoikkala 1994, 96.

⁵⁷ Siltala 1994, 165.

hankinnan, paremman elämän tavoittelun kaupungeissa sekä opiskelumahdollisuuksien tarjoamisen.⁵⁸ Kutsun isiä, joiden perheessä tuottama isyys kiinnittyy vahvasti rahaan ja työntekoon sekä perheen mahdollistajan rooliin, elättäjäisiksi.

Elättäjäisiä on tutkimuksen aineistosta yhteensä 25 % ollen näin määrällisesti suurin isätyyppi. Tähän syytä on todennäköisesti mieselämäkertakirjoituksen tyyli, jossa työn kuvaaminen ja uralla menestyminen on keskeisiä kerrottuja teemoja. Nämä asiat yhdistettynä passiivisuuteen muodostavat myös kriteerin elättäjäisän tyyppiin luokittelulle. Isät näyttävät tässä tyyppissä viettävän aikaa perheensä kanssa esimerkiksi yhteisten rakennusprojektien yhteydessä, mutta tästä huolimatta elämäkertoja kuvaa myös passiivinen suhde perheeseen. Isien kiintymyssuhde perheeseen on ulkopuolisten seikkojen pohjalta muodostunut, eivätkä he tuo esille vanhemmuuttaan henkisenä ominaisuutena.

Elättäminen tarkoittaa tässä tutkimuksessa sitä, että isät ovat turvanneet perheen taloudellisen tilanteen, mikä usein on syönyt aikaa perheen kanssa vietetyltä ajalta. Tämä havainnollistaa perheen elättäjien ja etäisen isän tyyppien eroja. Esimerkiksi Juha Siltala (1994) valottaa rahan ansaitsemisen olevan tapa tuoda esille omia taitoja miesten muistelukerronnassa.⁵⁹ Rahan ansaitseminen liittyy myös tässä tutkimuksessa useimpiin elämäkertoihin isätyypistä riippumatta, mutta selkeimmin se tulee esille elättäjäisän tyyppissä.

Tyyppien isien tulotaso ei vastoin odotuksia korreloi passiivisuuden kanssa. Voisi kuvitella, että passiivisuus, jonka syyksi annetaan kova työnteko, näkyisi miesten palkkatasossa, mutta tässä tutkimuksessa näin ei ole. Elättäjäisien tulotaso on näennäisesti alhaisimpien tulotasojen joukossa. Toisaalta alemman tulotason työntekijät joutuivat määrällisesti tekemään enemmän töitä samaa rahamäärää kohden, kun korkeampien tulotasojen miehet.

2.1.1 Talouden turvaaminen ja menestys

Miesten kerronnassa elatusvastuu on tapa tuottaa isyyttä. Miehet halusivat kantaa isän vastuun, mikä nähtiin erityisesti rahallisena tukena. Yksi halusi paeta intohimotonta parisuhdetta töihin ja keskittyä näin samalla isän velvollisuuksiinsa.⁶⁰ Toinen kertoo, kuinka avioitui vaimonsa kanssa, jotta pystyi takaamaan lapselleen taloudellisen turvan. Hän huomauttaa, että halusi erota vaimostaan, kun lapsi oli tarpeeksi vanha, mikä kuvastaa taas isän taloudellista vastuuta vanhempana.⁶¹ Tutkimani aineiston mukaan, isien työntöön tärkeys ja erityisesti työhön pakeneminen aiheuttivat sen, että elättäjäisien toiveet isyydelle nähtiin ensisijaisesti liittyvän työhön. Tämä heijastelee miestutkimuksen päämäärää

---

⁵⁸ Esim. SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4101, SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4942 ja SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4015–4016.

⁵⁹ Siltala 1994, 153–154.

⁶⁰ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 12331.

⁶¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4408.

purkaa miehelle asetettuja normeja, sillä jo miestutkimuksen varhaisvaiheessa on havaittu miesten itsensä hyötyvän vapautumisestaan heidän oman hyvinvointinsa tähden.⁶² Tästä huolimatta elättäjäisien velvollisuudentunto liittyi ensisijaisesti rahaan, ei maskuliinisuuden purkamiseen, mikä olisi voinut johtaa lujempaan henkiseen kiinnittymiseen omaan perheeseen.

”Jos joku haluaa tietää, missä elämänsä vaiheessa suomalainen mies tekee eniten ja tehokkaimmin työtä, voin hänelle sanoa, että silloin, kun hän isänä hankkii perheelleen omaa kotia.”⁶³ Näin kommentoi eräs perheen isä työnteon syitä ja isän vastuuta. Kodin rakentaminen kuvaa elättäjäisien tarinankerronnan kaavaa, joka noudattelee tutkimuksen yleistä linjaa. Matti Hyvärinen (1994) tuo artikkelissaan esille, että erityisesti ennen sotia syntyneiden miesten elämäkerrat kuvaavat kurjan lapsuuden vaikeuksien voittamista omassa vanhemmuudessa.⁶⁴ Tämän tutkimuksen aineistossa sama kaava toistuu, sillä miehet haluavat jo lähtökohtaisesti turvata perheelleen paremman mahdollisuuden menestymiseen.⁶⁵ Kaupungit tarjosivat miehille väyliä luoda sekä omaa uraa että tarjota omille lapsille mahdollisuuden menestyä sekä kehittyä laajentuneiden koulutusmahdollisuuksien myötä. Näin kodin perustaminen lähemmäksi koulutuskeskuksia kertoo isien tahtotilasta mahdollistaa perheen lapsille hyvät tulevaisuuden näkymät. Parempaan elämän tavoittelu on miehille ikään kuin itseisarvo, jota miehet tavoittelevat olipa heidän oma taloudellinen tai koulutuksellinen taustansa minkäläinen tahansa.

Elättäjäisät halusivat tukea lastensa uralla etenemistä paitsi fyysisin puittein, myös arvomaailman puolesta. Myönteinen suhtautuminen työnteokoon yhdistää elättäjäisiä sekä etäisen isän tyyppiä, tosin etäiset isät eivät korosta työnteon merkitystä kasvatusta ohjaavana arvona. Elättäjäisyys kiinnittyy näin ollen myös arvomaailmaltaan rahaan. Esimerkiksi eräs isä nostaa perinnönjaon esille omassa kerronnassaan. Hän kertoo halunneensa tehdä mahdollisimman paljon töitä, sillä hänellä oli jo poikapuolinen perillinen.⁶⁶ Toinen mies kuvailee arvo-opastusta kritisoiden samalla 1990-luvun lamaa seuraavasti: ”Me emme pystyneet välittämään seuraavalle sukupolvelle suomalaisen yhteiskunnan elintapoja ja – arvoja: eli että taloudellista lisäarvoa syntyy ensisijaisesti työperäisen toiminnan kautta. Ahkeruus, tunnollisuus, rehellisyys ovat kestävän toiminnan ja kehityksen perustekijät.”⁶⁷ Ilana Aallon (2004) mukaan työn kuvaaminen isyyskertomuksissa on harvinaista, mahdollisesti siksi,

---

⁶² Jokinen, Ahlbäck ja Kinnarinen 2012, 172–173.

⁶³ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11777.

⁶⁴ Hyvärinen 1994, 40–41.

⁶⁵ Esim. SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 7718 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15978.

⁶⁶ Eläköön mies 1992 93, 15922.

⁶⁷ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3662.

että elättäjä isän tyyppi on niin sisäänrakennettu isyyteen, ettei sillä nähdä merkitystä.⁶⁸ Tämän tutkimuksen tulosten mukaan isät taas haluavat tuoda esille työn merkityksen omassa ja lastensa elämässä niin tunnetasolla kuin käytännössäkin.

Lasten kanssa yhdessä vietetystä ajasta isät nostavat esille kodin rakentamisen, mikä näyttää olleen elättäjäisien keskeisin väylä olla yhteydessä perheeseensä. Tätä selittää jälleenrakennuskauden ajan-kuva, sillä pihapiirin rakennus oli koko perheen uurastus, jossa erityisesti poikalapsien työ oli merkityksellistä.⁶⁹ Maskuliinisuuden näkökulmasta ajateltuna kodin rakennus on miehinen menestystarina erityisesti taloudelliselta kannalta katsottuna, mutta samalla se on myös väylä osoittaa menestystä perheen isänä, joka mahdollistaa perheelleen pysyvän, taloudellisesti riippumattoman yksikön.⁷⁰ Tässä aineistossa eräs vastaaja kertoo tämän perheen olleen suuri apu kodin rakennuksessa. Vaimo ja poikalapset laudoittivat kodin välikatot, sillä näin isälle jäi aikaa käydä töissä.⁷¹ Kyse ei tällöin ole isän ja lasten yhteisestä tekemisestä, mutta isä kertoo asiasta perheen yhteisenä saavutuksena, joten kodin rakennus korostuu tämän elämäntarinassa perhettä yhdistävänä tekemisena, mahdollisesti juuri perheen pysyvyyden saavuttamisen vuoksi. Myös toinen isä korostaa, että rakennukseen osallistui koko perhe. Hän tosin erittelee olleensa metsätöissä rakennukselle tarvittavan puutavaran takia perheen poikien kanssa.⁷² Näissä tapauksissa poikien mukana olo rakentamisessa liittyy oletettavasti sukupuolen fyysisiin ominaisuuksiin, mutta se voi samalla kieliä myös sukupuolisen identiteetin ja siihen liittyvien käytäntöjen jakamisesta toiselle sukupolvelle. Ensisijaisesti kodin rakennus näyttää silti yhdistävän koko perhettä.

Aineistossani ei selkeästi tehdä eroa poika- ja tyttölasten välillä, mutta jos sukupuoli mainitaan, on se mitä yleisimmin poika, erityisesti kun teemana on isän ja lapsen yhteinen tekeminen. Eräs elämäkertakirjoittajista kuvaa sukupuolittunutta tehtävänjakoa perheessä seuraavasti: ”*Aikalaiseni saivat myös tunnistaa aina 1960 luvulle asti ns. sosiokulttuurin luokkajaon. Oli mieskulttuuri ja miestentyöt, oli naiskulttuuri ja naistentyöt ja oli lastenkulttuuri.*”⁷³ Lastenkulttuuri näyttäytyy erillisenä kulttuurinaan, mutta naisten ja miesten työllä näen viitattavan sukupuolimalleihin, joihin lapsia kasvatettiin omasta kulttuuristaan. Esimerkiksi elättäjäisät kävivät poikiensa kanssa metsällä, he menivät töihin samoihin työpaikkoihin ja rakensivat poikiensa kanssa.⁷⁴ Myös nyky-yhteiskunnan sukupuolirooleja ylläpidetään kasvatusihanteiden muodossa, esimerkiksi tyttöjä ohjataan emotionaalisiin ammatteihin,

---

⁶⁸ Aalto 2004, 88.

⁶⁹ Roos 1987, 87–89.

⁷⁰ Siltala 1994, 163 ja 165.

⁷¹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 8256.

⁷² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11778.

⁷³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3661.

⁷⁴ Esim. SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15939, SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1186 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11778.

kuten hoivatyöhön, ja poikia johtaville ja aloitekykyä vaativille aloille.⁷⁵ Tämä näkyy edelleen koulutumisessa siinä, että naiset suuntaavat hoiva-aloille ja miehet teknillisille ja ICT aloille.⁷⁶ Tämän vuoksi isien maininnat yhteisestä ajasta lastensa kanssa liittyvät usein poikalapsiin. Yhdessä vietetty aika lasten kanssa ei ole ainoastaan hoivaa ja hellyyttä, vaan sosiaalistamista omaan yhteiskunnallisesti määrittäneeseen sukupuoleen. Erityisen huomion ansaitsee se, että elättäjäisän tyypissä, isät viettävät aikaa poikalastensa kanssa sellaisissa asioissa, jotka kannustavat fyysiseen pärjäämiseen, metsästyksen kun voi ajatella takaavan ruokapuolen ja rakentaminen ja työnteke tarjoavat suojaa ja turvallisuutta.

Elättäjäisien kertomukset ja tulkinnat vanhemmuudestaan keskittyvät konkreettisten asioiden kuvailuun enemmän kuin emotionaalisiin asioihin. Lasten kanssa vietetystä ajasta kertovat rahalla hankitut konkreettiset asiat kuten ulkomaanmatkat. Taloudellinen nousu ja menestys muodostavat sodan jälkeisen Suomen yhdistävän sukupolvikokemuksen, jossa esimerkiksi materian haaliminen korostuu.⁷⁷ Eräs isä kertoo arkea helpottavien kodinkoneiden, jääkaapin ja pesukoneen hankinnasta ja pahoittelee sitä, ettei saanut olla perheensä kanssa kuin viikonloppuisin.⁷⁸ Toinen mainitsee lasten kanssa vietetystä ajasta ulkomaan matkan Tukholmaan, sekä reissun Korkeasaareen.⁷⁹ Hankintojen korostaminen liittyy elämäkerroissa työllä ansaittuun rahaan, joten tämän tutkimuksen vastaukset vahvistavat mies-tutkimuksen yleistä linjaa.⁸⁰ Toisaalta hankintojen korostaminen isyyden näkökulmasta avaa näkökulman siihen, että isyyttä tuotettiin mahdollistamalla perheelle uudet kodinkoneet ja ulkomaanmatkat. Tällöin matkustelu edistää perheen viihtyvyyttä, sivistystä ja mahdollistaa isän läsnäolon perheessä. Esimerkiksi eräs isä kertoo harrastaneensa ulkomaanmatkailua perheen kanssa auton hankinnan jälkeen 1960-luvulla.⁸¹

Elättäjäisien tyypissä isyys liittyy vahvasti fyysisiin hankintoihin ja arvomaailmaan, joka liittyy taloudelliseen menetykseen tähtäämiseen. Itse kasvatustyötä saa teksteistä sen sijaan etsiä. Yleensä maininnat liittyvät osaamattomuuteen ja passiivisuuteen kasvattajana, kuten seuraava lainaus osoittaa: ”Perhe kasvoi ja minä tein kalastuksen ohella kaikenlaisia sekatoita mistä sattui saamaan.”⁸² Perheissä toteutettuun isän rooliin kuuluu passiivisuus sekä etäisen isän että elättäjäisien tyypissä. Tämä johtuu siitä, että miesten ensisijaisen tehtävän katsottiin olevan äidin ja lapsen välisen suhteen turvaaminen taloudellisesti, tämän puolesta heidän ei samalla tavalla odotettu osaavan olla lastensa kanssa.

---

⁷⁵ Grönfors 1994, 70.

⁷⁶ Keski-Petäjä 2018.

⁷⁷ Roos 1987, 54–55.

⁷⁸ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 6091 ja 6093.

⁷⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4018.

⁸⁰ Siitola 1994, 153–154.

⁸¹ SKS KRA 1992–93, 15937.

⁸² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1260.

Miehestä tuli isänä perheen ja äidin onnen mahdollistaja.⁸³ Mahdollistajan rooli näkyy sukupuolittuneella tasolla tämän tutkimuksen aineistossa ja onkin keskeinen nimittäjä elättäjäsän tyypille. Tämä näkyy myös siinä, että miehet kuvaavat osaamattomuuttaan lasten kasvatuksessa vaimon kautta. Esimerkiksi eräs toinen isä pohtii, ettei hänestä ollut vaimolleen juuri apua lasten kasvatuksessa, mutta saattoi osallistua fyysisiin taloustöihin, kuten vesien kantoon.⁸⁴

Se, että lapsien kanssa vietettyä aikaa ei mainita, ei tarkoita, ettei isillä ollut yhteyttä perheeseen ja lapsiin. Esimerkiksi eräs isä kertoo katuneensa elämässään taksiryttäjäyttä, koska ryttäjäys söi kaiken rahan, eikä perheelle jäänyt ”oikein mitään”.⁸⁵ Tämän tutkimuksen elättäjäsille isyys voi olla tämän kaltainen taloudellinen velvollisuus, jossa miehen tulee pärjätä lähtökohtaisesti yksin. Elättäjäsän tyypissä se kulminoituu elatusvastuuseen, mikä määrittä isyyttä vielä 1960-luvun loppuun saakka.⁸⁶ Isien huolenpito perheestä tapahtui tosin ulkoapäin, minkä vuoksi heidän toimijuuttaan perheen sisällä ei voi korostaa. On silti tärkeä ottaa huomioon, että tässä luvussa esitetty idea passiivisesta vanhemmuudesta tarkoittaa etäisyyttä, ei täydellistä poissaoloa lasten ja perheen luota. Elättäjäsät pitivät huolta perheestä eri tavoin, joista merkittävimmäksi kattotermiksi muodostuu mahdollistajan rooli. Lapsien onnen ja fyysisen turvallisuuden takaaminen kiinnittää isän tässä isätyypissä perheeseen.⁸⁷

2.1.2 Rakennemuutoksen vaikutus maskuliinisuuuteen

Perheen taloudellisen toimeentulon takaaminen oli elättäjäsille vanhemmuuden keskeisin tehtävä. Sotien jälkeisen ajan voimakas kaupungistuminen muutti perinteisiä toimintamalleja, mutta tarjosi samalla tilaisuuden elättäjäsien pyrkimyksiin, sillä kaupungit tarjosivat tilaisuuden parantaa sosiaalista asemaa kouluttautumisen avulla. Yhteiskunnan kehitys vaikutti myös arvomaailmaan. Maatalousyhteiskunnassa yhteisöllisyyden, uskonnollisuuden ja jatkuvuuden teemat olivat tärkeitä, sillä agaarikulttuurissa resurssit liittyivät pitkälti konkreettiseen omistukseen. Tämä tarkoitti, että 1900-luvulla arvomaailma muuttui kohti sekulaarista hyvinvointiin keskittyvää maailmankuvaa, jossa koulutuksen merkitys korostui.⁸⁸

”Tein siinä myös päätöksen, että jos selviän ja lapsillani on päätä, tuen heidän opiskeluaan niin pitkälle kuin suinkin. En halunnut, että heillä on yhtä vaikeaa kuin pientilan asujalla. Tällä ajatuksella ikään kuin siirsin isäni haaveet kouluttautumisestani yhden sukupolven yli.”⁹¹ Lainaus kuvastaa

---

⁸³ Yesilova 1999, 65–66.

⁸⁴ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9722.

⁸⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1195.

⁸⁶ Huttunen 1999, 179.

⁸⁷ Esimerkiksi SKS KRA Eläköön mies 1999, 4099–4100 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 8518 puhuvat turvallisuuden tunteesta ja isyydestä mahdollistamisen näkökulmasta.

⁸⁸ Häkkinen 2019, 57.

⁹¹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 599

maaltamuuttoa 1950–60-lukujen Suomessa. Tekstin isä on omassa lapsuudessaan jäänyt kotitalalle isänsä työn jatkajaksi, mutta näkee lastensa mahdollisuuden siirtyä korkeampaan yhteiskunnalliseen asemaan koulutuksen avulla. Hänen lapsuutensa ajan miesten työnteko tähtäsi siihen, että mies pystyy täyttämään oman isänsä paikan. Tämän tilalle on tullut mieselämäkerroissa koulutus.⁹² Tästä kehityksestä kertoo myös toinen kirjoittaja, joka kommentoi lastensa kaikkien menestyneen hyvin koulussa.⁹³ Koulutus on keskeinen arvo 1950–60-lukujen aikuisille. He tulkitsevat sen olevan yksi keskeisimmistä keinoista tavoitella parempaa elämää. Tämän lisäksi heidän arvomaailmaansa vaikutti myös edellistä sukupolvea leimanneet maatalousyhteiskunnan arvot, jotka pohjautuvat uskontoon ja perheen sekä pysyvyyden arvostamiseen.⁹⁴ Isyyteen ei enää yhtä vahvasti kuulunut oman työn ja paikan siirtämistä jälkipolville, vaan kaupungit tarjosivat mahdollisuuden uusien urien löytämiselle. Tällöin isien huomio kasvatustehtävässään muuttui työntöön painottamisesta kohti koulutuksesta vastaamista.

Hoivaava vanhemmuus liittyi vankasti äidin ja lasten väliseen suhteeseen. Tähän kuului fyysinen läheisyys ja tunnetasolla hellyys, kun taas isän ja lasten välinen suhde oli tämän vastakohta.⁹⁵ Hoivan käsitettä ei siis tässä muodossa voi suoraan liittää isyyteen. Vaikka isät eivät puhukaan näillä termeillä hoivasta, ottavat he vanhempina lasten fyysisen ja henkisen tukemisen kasvatustehtäväkseen. Elättäjaisien kohdalla huoli liittyy lasten fyysiseen terveyteen. Esimerkiksi eräs mies pohtii, onko elämä ollut hänelle epäreilu, sillä hänen kahdella lapsella on ollut terveydellisiä vaikeuksia. Hänen vanhin poikansa syntyi melkein kuurona, ja hänen tyttärellään todettiin lymfooma.⁹⁶ Sairaalareissut ja sairaiden lasten kanssa oleminen liittyy karkeasti hoivan käsitteeseen, mutta yhtymäkohta on silti havaittavissa. Toinen isä kiittää jumalaa lastensa terveydestä seuraavasti: ”Hän antoi perheeseeni ensinnäkin erinomaisen äidin ja seitsemän lasta. Kaikilla lapsilla on ollut hyvä terveys ja erinomainen runsas siunaus kaikissa elämän vaiheissa.”⁹⁷ Terveydestä huolehtiminen on näille isille ollut ikään kuin hoivan maskuliininen puoli, mikä on vastannut ajan yhteiskunnan käsityksiin.

Turvalliset kasvuolosuhteet 1950–60-luvuilla tarkoittivat turvallista kotia, asuinympäristöä, mahdollisuutta harrastaa ja käydä töissä, eli pääpiirteissään samoja asioita, kun mitä ne tuovat mieleen 2020-luvulla. Toisaalta kasvatuskulttuuri oli hyvin erilainen lasten vapauden vuoksi. Lapsien hyvää käytöstä ja kuria korostettiin, mutta heillä oli silti oma erityinen vapaa-alue. Tämä tarkoitti, että lapset saivat itse mennä ja harrastaa keskenään kuten halusivat, mikä johtui siitä, ettei harrastustoiminta

---

⁹² Roos 1987, 57.

⁹³ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15983–15984.

⁹⁴ Häkkinen 2019, 63–64.

⁹⁵ Aalto 2004, 5.

⁹⁶ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 602.

⁹⁷ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11779.

ollut yhtä institutionalisoitua kuin nykyään.⁹⁸ Kasvatusta ohjasi periaate, jonka mukaan lapset eivät tarvitse jatkuvaa holhousa, vaan kasvavat ikään kuin itsestään⁹⁹ Tämä tietenkin näkyy myös isien ja lasten välisessä suhteessa, joka muutenkin oli kapea, erityisesti passiivisten isien kohdalla. Toisaalta sen voi nähdä isien keinona osoittaa luottamusta lapsilleen. Tästä kertoo eräs vastaaja, joka muutti perheensä kanssa uuteen asuntoon. Alueella oli paljon lapsia, ja isä toteaaakin olleensa tyytyväinen, että lapsille löytyi leikkiseuraa.¹⁰⁰ Tällaista lasten riippumattomuutta omista vanhemmistaan toinen vastaaja nimittää lasten kulttuuriksi, joka on erillinen suhteessa äidin ja isän kulttuuriin.¹⁰¹ Tästä päätellen elättäjä isien passiivisuus kasvatustehtävissään muotoutui niin sukupuoleen liittyvän rooliodotuksen kuin lasten oman vapauden ympärille.

Elättäjäisän tyypissä käsitys miehestä naisen vastakohtana näkyy perheissä toteutetuissa käytännöissä. Esimerkiksi isät kokevat työn teon yksinomaan heidän sukupuolittuneesti määräytyneeksi vastualueekseen, kun taas naisten tehtäviin kuuluu kodin sisällä ja lasten parissa toimiminen. Eräs kirjoittaja valaisee tähän liittyen, kuinka tämän vaimolla oli kova työ kasvattaa lapsia pula-ajan Suomessa hänen itsensä ollessa töissä.¹⁰² Elättäjäisille perheen ulkopuolinen työ oli sukupuoleen perustuvan rooliodotuksen noudattamista, ja samalla töissä käyminen kuului sosiaaliseen sukupuoleen kiinnittymiseen henkisesti tasolla. Eräs vastaajista kommentoi, että heille miehen malli tarkoitti työn-sankaria, joka kantoi vastuun raskaista sotakorvauksista, sodan tuhojen jälleenrakentamisesta, siirtolaisten asuttamisesta ja peltojen raivauksesta.¹⁰³

Tulokset elättäjäisien kohdalla kertovat, kuinka hegemonisen maskuliinisuuden normi on vaikuttanut heidän tuottamaan vanhemmuuteen. Esimerkiksi ajattelumalli, joka mukaan miehen tulee turvata perheensä taloudellinen hyvinvointi, kumpuaa hegemoniselle maskuliinisuudelle asetetuista piirteistä. Ajattelumallia kutsutaan työ ensin- malliksi. Tämä tarkoittaa, että miehen tulee uhrata aikansa työhön, ei perheeseen.¹⁰⁴ Maskuliinisuuden toteuttaminen osana vanhemman roolia oli paitsi odotettua myös yksilöllinen keino kuulua menestyksekkääseen joukkoon. Töiden korostaminen isien velvollisuutena muodostuu siis paitsi kollektiivisen mielipiteen ja sen muovaamien rooliodotusten mukaisesti, myös individualistisella tasolla

1950-luvulla miehet kohtasivat uudenlaisia ajatusmalleja, sillä naiset menivät töihin ja perheet muuttivat kaupunkeihin. Käsitys sukupuolesta alkoi samalla muuttua. Kiinnostuksen kohteiksi muodostui

---

⁹⁸ Hoikkala 1994, 102.

⁹⁹ Korhonen 1999, 188.

¹⁰⁰ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15929.

¹⁰¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3661.

¹⁰² SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9718–9720.

¹⁰³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3660.

¹⁰⁴ Berdahl ym. 2018, 433–435.

muun muassa miehen hellyys yhteydessä uralla menestykseen. Tämän myötä maskuliinisuus alettiin nähdä moniäänisenä kokonaisuutena, demokraattisena maskuliinisuutena.¹⁰⁵ Maskuliinisuuteen kuuluu ajatus tunteiden hillinnästä, mutta toisaalta ydinperhemallin ihanteeseen kuului isän ja äidin välinen rakkausavioliitto.¹⁰⁶ Elättäjäsät astuvat tähän kuvaan osin vielä konservatiivisempänä isätyyppinä, mutta muutosta kuvaa omaelämäkertojen mietteet, joissa miesten tunteet ja niiden osoittaminen nousevat esille. Esimerkiksi eräs isä kertoo vanhemman roolista perheessään seuraavasti: ”Jotenkin isän rooli tuntuu helpolta, jos kodissa on äiti --- tahtoihmisenä.”¹⁰⁷ Lainauksen kirjoittaja tiivistää vielä isän tehtäväksi lasten terveyden ja koulunkäynnin turvaajan roolin. Isien maskuliinisuudesta neuvottelun teema näkyy rakkausavioliittopuheena ainakin vielä neljässä muussa elättäjäsätyypin vastauksessa, mikä todistaa maskuliinisuuden käsitteen varovaisesta laajenemisesta.¹⁰⁸ Tämä kuvaa elättäjäsien mielipiteitä ja käytännössä toteutettua isyyttä hyvin. Isän rooli on ensisijaisesti kantaa vastuu perheen toimeentulosta käymällä palkkatyössä, mikä liittyy maskuliinisuuden normien täyttämiseen.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ Gillbert 2005, 19–20.

¹⁰⁶ Yesilova 1999, 35.

¹⁰⁷ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4015.

¹⁰⁸ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4940–4945; SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4090–4117; SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 8499–8537 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15892–15970.

¹⁰⁹ Berdahl 2018, 429.

2.2 Etäiset isät

Fyysinen ja henkinen etäisyys ovat yleisiä teemoja, jota lapset itse tuovat esille kertoessaan suhteesta omiin isiinsä. Tähän on monia syitä, joista yhteiskunnan muutos ja muutoksen mukana pysyminen nousevat keskeisiksi. Myös sodan vaikutus on nähty yhdeksi selittäväksi syyksi isien vetäytymiselle, sillä etäisyys antoi heille mahdollisuuden vaieta sodasta.¹¹⁰ Vastoin odotuksia tämän tutkimuksen aineistossa ei painotu sotakokemusten merkitys omaan vanhemmuuteen. Isät käsittelevät kyllä käymäänsä sotaa, mutta eivät tuo sitä esille niin, että sitä voisi suoraan yhdistää toteutettuun vanhemmuuteen. Etäisten isien mukaan vetäytymisen syynä on ollut muun muassa avioero ja osaamattomuus sopeutua isän rooliin. Aineistossa painottuu selkeästi miehille asetetut normit.

Etäisen isän tyyppiin kuuluu 22 % omaelämäkertojen kirjoittajista. Tyyppi esiintyy tasaisesti sekä Eläköön mies että Isää etsimässä -kirjoituksissa, ottaen huomioon, että Isää etsimässä -vastauksia on määrällisesti vähemmän.¹¹¹ Etäisen isän tyyppi löytyy myös Merja Korhosen (1999) tutkimuksesta, jossa hän keskittyy kahden sukupolven isyyksien vertailuun. Korhosen tutkimuksen etäiset isät painottavat auktoriteettiasemaansa, ja tyyppi nojaa kasvatustehtävässään isän patriarkaattiseen asemaan.¹¹² Tästä poiketen tutkimuksessani etäisen isän tyyppiin valikoitui fyysisesti tai henkisesti etäisyyttään pohtivat isät, jolloin isä-lapsi-suhteen keskeinen määrittävä tekijä on auktoriteettiaseman sijaan etäisyys. Kurinpito on myös keskeinen teema isätyypin kirjoituksissa, mutta se ei ole tyyppiin valikoitumisen kriteeri, toisin kuin selkeä passiivisuus. Taloudellisella taustalla ei näyttäisi olevan merkitystä tuotettuun isyyteen. Etäisiksi jäävät isät työllistyivät monipuolisesti eri aloille, kuten metallialalle, toimittajiksi ja projektipäälliköiksi.

Tämä tyyppi on lähellä tutkimuksessa esiintyvää elättäjäsän tyyppiä, mutta eroaa siitä, koska etäiset isät kirjoittavat auki olleensa etäisiä. Heidän kirjoituksissaan passiivisuus ei suoraan yhdisty työhön tai ansaitsemiseen toisin kuin elättäjäsän tyyppissä. Tyypit ovat samankaltaisia sen vuoksi, että kummankin tyyppin konkreettinen suhde lapseen on passiivinen. Etäiset isät korostavat myös kurin merkitystä perheen sisällä, ja vastauksissa korostetaan sukupuolinormeja enemmän kuin elättäjäsän tyyppissä. Poissaolo ja lasten jättäminen äidin vastuulle ovat keskeisimmät asiat, jotka erottavat etäiset isät muista tutkimistani isistä

---

¹¹⁰ Iivonen 2016, 4 ja 22.

¹¹¹ Ks. Liite 1.

¹¹² Korhonen 1999, 163.

2.2.1 Etäisyyden syyt ja käytännöt

”Minua sanottiin isäksi. Olin läsnä perheeni keskellä, söin, luin lehtiä ja olin melkein kuin isät aina-kin. Se oli ulkoaopittua isän roolia. Olin sivullinen, vieraantunut, läsnä ja poissa.”¹¹³

Etäisissä isyyskertomuksissa toistuu usein lainauksen kaltainen katumus omasta passiivisuudesta. Tässä kohtaa on selkeä ristiriita siihen, miten isät olisivat halunneet toteuttaa vanhemmuuttaan ja siihen, miten he käytännössä sitä toteuttivat. Esimerkiksi eräs isä tuo esille rakastaneensa lapsiaan, mutta pohtii samalla, tunsivatko hänen lapsensa tätä rakkautta.¹¹⁴ Tämän kiteyttää hyvin eräs keski-
luokkainen isä, joka pystyi tarjoamaan omien sanojensa mukaan lapsilleen mitä he ikinä halusivat-
kaan. Tämän jälkeen hän huomauttaa: ”*Ette kuitenkaan saaneet läsnäolevaa isää, vaan työhuonee-
seensa sulkeutuvan ja perheelleen etäiseksi jäävän julkisen esiintyjän ja rahantekokoneen.*”¹¹⁵ Yh-
teiskunnallisella tasolla miesten odotettiin olevan jopa tunnekyelmiä, minkä vuoksi edellisen lainauk-
sen mukaiset näkemykset ovat varmasti tuttuja ajan isille.¹¹⁶ Miehillä asetetut normit muodostavat
ristiriidan isien tunteiden ja vanhempana toimimisen välille.

Isän ja lapsen välisen suhteen etäisyys saattoi johtua myös fyysisestä etäisyydestä, erityisesti avio-
erotapausten kohdalla. Tutkimuksen aineistoon olen valinnut tekstit, joissa isät ovat vähintään jossain
elämänsä vaiheessa olleet lapsen elämässä fyysisesti läsnä, sillä tämä kuvaa paremmin tutkittua aikaa,
avioerot ja yksinhuoltajuus kun alkoivat yleistyä vasta 1970-luvulla.¹¹⁷ Tämän tutkimuksen eronneet
ja tätä kautta etäisiksi rakentuneet isä-lapsi-suhteet ovat muodostuneet vaikean parisuhteen pohjalle,
jonka vuoksi miehet ovat intentionaalisesti ottaneet eroa perheeseen. Esimerkiksi yksi isä kertoo ryh-
tyneensä varautumaan eroon säästämällä lastensa koulunkäyntiä varten, jolloin hän koki kantavansa
vastuun lapsistaan.¹¹⁸ Etäisyyteen ei siis vaikuttanut ainoastaan avioero ja sen tuottama fyysinen etäi-
syys, vaan isän omat pyrkimykset ottaa eroa perheestä. Esimerkiksi eräs toinen isä yöpyi opetuskou-
lullaan ottaakseen etäisyyttä perheeseensä vastaavanlaisessa tilanteessa.¹¹⁹ Toinen pari päätyi eroon
parisuhteen hankaluuden vuoksi. Isä kuvailee tapahtumaa seuraavasti: ”Vaimokullan taas paisuva
maha olisi kai sentään pitänyt taputtaa. Ehkä silittää pellavaista päätä, kaikesta huolimatta. Mutta
mikäs siitäkään muuksi muuttuu.”¹²⁰

Miesten ei tarvinnut muodostaa äitien kaltaista henkistä sidettä lapsiinsa, mutta heidän silti odotettiin
haluavan omia biologisia lapsia. Jouko Huttunen (2001) kirjoittaa, että miehet ansaitsivat sosiaalista

¹¹³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4977.

¹¹⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4979.

¹¹⁵ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2752.

¹¹⁶ Aalto 2004, 5.

¹¹⁷ Aalto 2012, 35.

¹¹⁸ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1471.

¹¹⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 234.

¹²⁰ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 257–258.

arvostusta tullessaan isiksi, sillä suvun jatkuminen takasi miehen identiteetin jatkuvuuden.¹²¹ Miehistä arvostuksesta tai identiteetin vahvistumisesta huolimatta, kaikki isät eivät halunneet tulla isiksi. Vahvoja negatiivisia tunteita löytyy kahdesta etäisestä isyyskertomuksesta, jotka kummatkin päättyivät avioliiton rikkoutumiseen ja tämän kautta henkisen etäisyyden lisäksi myös fyysiseen etäisyyteen. Nämä isät epäilevät vaimojensa pettäneen heitä; esimerkiksi toinen ajattelee vaimon tehneen lapsen salaa isältä.¹²² Toinen isä kertoo häpeän tunteista synnytyksosastolla ja miettii, kuinka hän ei osannut reagoida vastasyntyneeseen ja lääkärin onniteluihin. Hän myös epäilee ehkäisy pillereiden toimivuutta ja sitä, että vaimolla on ollut salasuhte.¹²³ Näissä tapauksissa miehuudelle annettu tavoite ei kohtaa isien tuntemusten kanssa, sillä he eivät halunneet olla vanhempia. Isien haluttomuus tulla vanhemmaksi näyttää olevan uusi näkökulma isien passiivisuudelle. Tämä voi johtua siitä, ettei miesten tarvinnut äitien tavoin panostaa vanhemmuuteensa henkisellä tasolla, ja lapset saatettiin vain jättää äitien huollettavaksi.

Isät ovat passiivisuutensa suhteen myös hämillään, sillä osa heistä halusi tarjota lapsilleen hyvän kasvuympäristön ja mahdollisuuden opiskella mutta eivät tästä huolimatta muodostaneet läheistä suhdetta lapsiinsa. Esimerkiksi he kertovat rakentaneensa turvallisen ja hyvän kodin sekä mainitsevat perheen muuttaneen lähemmäs isän työpaikkaa, mutta silti he päätyvät tuntemaan etäisyyttä lapsiinsa.¹²⁴ Vaikka isät loivat perheelle fyysiset puitteet, missä asua ja mistä lähteä kohti maailmaa, ei se riittänyt täyttämään henkisen läheisyyden kriteeriä. Yksi selitys tähän on, että isien kannustaminen lapsen hoivaamiseen oli vieras ajatus vielä viime vuosisadan puolivälissä.¹²⁵ Isät rakensivat perheelle kodin, mutta kotona oleminen ei tässä suhteessa ollut aktiivista läsnäoloa, kuten se perheen äideillä on ollut. Isille kotona oleminen merkitsi vapaa-aikaa työpäivän jälkeen. Aamulla heitä odotti jälleen julkinen kodinulkopuoleinen työ, kun taas vaimon toimintaympäristö rajautui kotiin. Miehet lähinnä turvasivat kodin ulkoiset puitteet, mikä näkyy hyvin muisteluaineistossa ja selittää etäisyydestä johdettava hämmennystä.¹²⁶ Etäisille isille kodinrakennus ei ollut samankaltainen perhettä yhdistävä väylä, kun mitä se aiemmassa luvussa käsitellyille elättäjäisille oli.

Etäiset isät kertovat vain vähän lasten kanssa viettämästään ajasta. Eräs mies kertoo jopa vetäytyneensä pois perheensä luota, kun he yhdessä katsoivat televisiota.¹²⁷ Toinen kertoo lähteneensä kalaan erityisesti lasten ollessa vielä pieniä, sillä nämä itkivät paljon.¹²⁸ Tämän tyylinen toiminta voi olla

---

¹²¹ Huttunen 2001, 127.

¹²² SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4382.

¹²³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 250.

¹²⁴ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 13149, SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4979, SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1463 ja SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1006–1008.

¹²⁵ Vuori 2004, 34.

¹²⁶ Aalto 2004, 78–79 ja 86.

¹²⁷ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 256–257.

¹²⁸ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1391

isien keino hallita omia tunteita. Emotionaalisissa tilanteissa ihmiset saattavat purkaa tunteensa itkemisen tai raivoamisen lisäksi myös hakeutumalla johonkin muuhun toimintaan.¹²⁹ Yhteiskunnallisen selityksen vetäytymiselle antaa muun muassa 1960-luvulla toimineen Yhdistys 9:n agenda. Yhdistykselle tärkeää oli isien kannustaminen lastenhoitoon isyysvapaiden muodossa, jotteivat isät enää pelkäisi olla lastensa kanssa ja voisivat jatkossa luoda läheistä suhdetta heihin.¹³⁰ Tämän pohjalta isien ei siis vielä odotettu osaavan olla pienten lastensa kanssa, sillä heidän nähtiin jopa pelkäävän olla jälkeläistensä kanssa. Tämä taas voi aiheuttaa emotionaalisen reaktion, mikä on perheessä ilmentynyt isän vetäytymisenä.

Etäiset miehet toimivat perheissä usein avustavina vanhempina. Tämä ei ole ajallisesti vanha ilmiö, sillä Merja Korhosen mukaan (1999) vielä 1990-luvulla naiset katsoivat omaksi tehtäväkseen kotityöt, kuten ruuanlaiton, pyykinpesun, siivouksen ja sairaiden lasten hoidon. Miehet taas listasivat kotitöikseen pienemmät korjaustyöt ja laskujen maksamisen.¹³¹ Kehitys kohti tasa-arvoisempaa kotitöiden jakoa on ollut hidasta, sillä eräs tämän tutkimuksen aineiston isä potee tunnontuskia etäisyydestään, mutta muistaa opettaneensa lapsensa ajamaan pyörällä ja hiihtämään.¹³² Kuvaus tuo esille isän roolia auttajana, sillä muita kuvauksia lasten kasvatuksesta tai kodin piirissä olemisesta ei kirjoituksessa ole. Isän rooli kaventuu tässä tapauksessa lasten opettajaksi yksittäisissä taidoissa. Tosin on mahdollista, ettei isä koe pienempien asioiden mainintaa tärkeäksi, koska miehen opettajan rooli on ensisijainen muuhun lasten kanssa toimintaan verrattuna. Kapeasta isän roolista kertoo myös toinen vastaus, jonka kirjoittaja kertoo muun muassa tehneensä kotiin huonekaljua, parsineensa lasten sukia sekä ajaneensa poikiensa hiuksia. Hänen vaimonsa meni lopulta töihin, mitä mies kritisoi, sillä lapset olisivat tarvinneet äidin vielä kotiin.¹³³ Kirjoittaja kertoo selkeästi ihanteesta, jossa kodin ylläpito ja lastenhoito ovat perheen äidin vastuulla isän auttellessa yksittäisissä asioissa.

Tematiikka, jossa isät pohtivat syitä etäiselle isälapsisuhteelle nousee lähdeaineistostani esille, minkä vuoksi olen ruotinnut aihepiiriä tässä luvussa. Aineistossani on paljon fyysisestä etäisyydestä kertovia isä, mutta samoin on myös niitä, joista ilmenee heikko emotionaalisen tason suhde lapseen. Miehet näkevät henkisen etäisyyden olevan syy siihen, että heidän suhteensa lapseen on passiivinen, vaikka he tekivät asioita lastensa kanssa suhdetta muuttaakseen. Esimerkiksi eräs isä kertoo suhteensa lapsiinsa olleen hyvä, mutta huomaa, että olisivat voineet olla henkisesti läheisempiä.¹³⁴ Kommentti viittaa siihen, että miehet viettivät aikaa vähintään satunnaisesti lastensa kanssa, mutta eivät luoneet

---

¹²⁹ Korhonen 1999, 178–179.

¹³⁰ Vuori 2004, 33–34.

¹³¹ Korhonen 1999, 167.

¹³² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9662.

¹³³ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1468.

¹³⁴ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 3864.

henkistä suhdetta heihin. Lasten kanssa harrastamisesta Ilana Aalto (2004) kertoo isyytutkimuksensa, että useimmiten isät viettivät lastensa kanssa aikaa urheillen ja luonnossa liikkuen.¹³⁵ Myös etäisyyttään pohtivat isät tuovat esille harrastaneensa lastensa kanssa esimerkiksi kalastusta ja urheilua.¹³⁶ Aallon mukaan isille isyys ei ollut osa identiteettiä, miehuutta, töitä tai harrastuksia. Miehet siis sitoutuivat isyyteensä perheen ulkopuolelta käsin, ei emotionaalisesti perheen tasolla.¹³⁷ Tämä yhdistyy myös maskuliinisuuden normiin, jonka mukaan miehen tulee hillitä tunteensa.¹³⁸ Etäiset isät saattoivat siis viettää aikaa lastensa kanssa yhteisten harrastusten parissa, mutta heikko kiinnittyminen perheeseen muilta elämän osa-alueilta käsin vaikeutti henkisen suhteen muodostamista.

Tässä tutkimuksessa isän ja erityisesti poikalasten yhteinen tekeminen tulee esille jokaisessa isätyypissä. Yhdessäolo työntöön lomassa on liittynyt erityisesti isän ja poikalapsen muodostamaan suhteeseen, sillä pojat saattoivat päästä isiensä mukaan vaikkapa metsälle ja viettää näin ollen aikaa enemmän isän kanssa kuin tyttölapsen.¹³⁹ Isien kohdalla lasten kanssa oleminen kiinnittyy yhteiseen työntekemiseen, eli työnteko on väylä yhdessäololle ja leikille.¹⁴⁰ Etäisten isien kohdalla yhteinen tekeminen ei ole aina ollut sukupolvia yhdistävä kokemus, vaikka isä oli näin aluksi ajatellut. Isän toiveet yhteisestä ajasta metsästyksen parissa ei kohdannut käytännössä toteutetussa isyydessä, mitä hän avaa seuraavasti: ”Halusin kasvattaa hänestä kokeneen metsästäjän, mutta toisin kävi. Metsot ja teeret, jotka hän näki kiikarilla puiden latvoissa sekä koiran edellä loikkivat jänikset, jotka poika sitten näki ammuttuna isän repun päällä roikkumassa, säälittivät pikku miestä. Ei hänestä koskaan tullut minulle metsästyskaveria.”¹⁴¹ Toisin sanoen, isän ja lasten kanssa touhuamisen esteeksi muodostuu pojan vetäytyminen. Tuotettua vanhemmuutta ohjasi isän omat mielenkiinnon kohteet, eikä kasvatus näin ollen toteutunut lapsesta käsin.

Etäisten isien kirjoitukset keskittyvät kuvaamaan isyyttä työntekemisenä, talon rakentamisena, minkä vuoksi isyys vaikuttaa pieneltä asialta miesten elämässä. Keskeiseksi virstanpylvääksi isien vanhemmuuskokemuksissa muodostuu lapsen ja äidin hakeminen synnytysosastolta.¹⁴² Oman isyyden pohdinta miesten elämäkerroissa jää yleensä vähäiseksi. Sotien jälkeisen ajan isät muistavat mainita lapset, mutta pohdinta jää vain maininnan tasolle, mikä toteutuu myös tämän tutkimuksen aineistossa.¹⁴³ Perhetutkimuksissa on tuotu esille, että äidit kertovat lapsien kanssa vietetystä ajasta enemmän kuin miehet sisällyttäen kertomuksiinsa aivan tavallista arkea. Äitien vastauksissa tulee ilmi

---

¹³⁵ Aalto 2004, 71–73.

¹³⁶ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1006–1008 ja SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1392–1393.

¹³⁷ Huttunen 1994, 50–51.

¹³⁸ Berdahl 2018, 433.

¹³⁹ Siltala 1994, 78.

¹⁴⁰ Korkikangas 1996, 97–98.

¹⁴¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 232–234.

¹⁴² Esim. SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 3013–3048 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 3851–3871.

¹⁴³ Hoikkala 1994, 89.

myös perheen sisäisiä ristiriitoja ja muun muassa väkivaltaa.¹⁴⁴ Etäisille isille perheen kanssa toiminnasta ei juuri kerrota, ja jos kerrotaan, se liittyy iloisein, elämän tärkeisiin virstanpylväisiin ja saavutuksiin.

2.2.2. Maskuliinisuus ydinperheissä etäisten isien kertomana

”Töistä palatessani vaimo odottaisi minua kotona hyväntuulisena ja hänellä minua varten ruoka valmiina. — Tietenkin meille sitten aikanaan tulee lapsiakin ja saa tullakin. Sittenhän vasta perhe-elämä on täydellistä kun isän ja äidin ilona pyöriskelee muutamia lapsukaisia.”¹⁴⁵ Näin kuvitteli nuoruudessaan eräs kirjoittajista elämänsä muodostuvan perheen perustamisen ja avioon astumisen jälkeen. Tosin kyseisen kirjoittajan todellinen kokemus perheestä muotoutui miltei sitaatin täydelliseksi vastakohtaksi. Lainaus tiivistää 1950–60-lukujen perheihanteen, jota tässä tutkimuksessa nimitän ydinperhemalliksi. Ydinperheiden vanhemmuus jakautuu kahteen eri toimintaan, perheen ulkoiseen ja sisäiseen toimintaan, joissa mies kantaa vastuunsa kodin ulkopuoleisista asioista ja vaimo toimii kodin sisällä.¹⁴⁶

Käsitys perheestä privatisoitui perheen sisälle ydinperheideaalin synnyn myötä. Sosiologian yleisen tulkinnan mukaan kapitalismi synnytti tällaisen individualistisen perhekäsityksen, jonka tehokkuus perustui vanhempien jaettuihin työtehtäviin.¹⁴⁷ Tässä tutkimuksessa etäisiä isiä parhaiten luonnehtiva teema näyttää muodostuvan tälle ideaalille. Isät tuovat selkeästi esille sen, että kasvatus jäi vaimon tehtäväksi tai he olisivat halunneet mahdollistaa kotiäitiyden perheessään, vaikkei se käytännössä ollut aina toteutunut. Vaimon ensisijaiseksi tehtäväksi muodostuu lasten kasvatus ja kotona oleminen, mutta isän merkitystä ei tunnusteta kodin piirissä.¹⁴⁸ Ydinperhemallin mukaan äiti ja lapset jakavat keskenään tunnesiteen, kun taas isän suhde lapsiin on enemmän käytännönläheinen ilmeten näin esimerkiksi työhön opastamisessa.¹⁴⁹ Tällaisissa perheissä maskuliinisuus tarkoittaa etäisyyttä, jonka avulla miehet toteuttavat omaa rooliaan ja samalla antavat perheen äideille tilaa toteuttaa omaa ensisijaisen vanhemman rooliaan.

”Tyttäreni ilmeisesti pitivät minusta, he hyväilivät kenkiäni, jos olin poissa. Pojalleni jäin vieraammaksi. Vain vaimoni kautta sain tietää hänen asioistaan.”¹⁵⁰ Tämän kuvauksen kirjoittanut isä täytti päivänsä työnteolla korkeassa asemassa, mikä vaati erilaisten esitelmätilaisuuksien pitämistä ja val-

---

¹⁴⁴ Esim. Hytönen 2014 ja Roos 1987.

¹⁴⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1460.

¹⁴⁶ Aalto 2004, 77–78.

¹⁴⁷ Häggman 1994, 18.

¹⁴⁸ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1468, SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4983, SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1472 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 7078.

¹⁴⁹ Korhonen 1999, 36.

¹⁵⁰ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1021.

mistautumista niihin. Sitaatissa korostuu kodin ja ulkopuolisen maailman kahtia jaottelu, mikä rinnastuu sukupuolirooleihin. Isä toimii pääsääntöisesti julkisessa tilassa työpaikallaan, kun taas äidille jää lasten asioista välittäminen ja kasvatus.¹⁵¹ Suomessa ei tosin koskaan tavattu ydinperhemallin ihannetta, millaiseksi sitä voi Yhdysvaltojen kontekstissa kutsua, sillä Suomessa naiset menivät usein töihin. Äitien työllisyys ei automaattisesti lisännyt isien kasvatusvastuuta, sillä tasa-arvoistumiskehityksen ihanteena oli mies. Yksinkertaistettuna, naisen piti tasa-arvoistuaakseen olla enemmän kuin mies, eli pyrkiä palkkatyöhön, mutta sama vaatimus ei koskenut miehiä. Miesten ei siis tullut pyrkiä laajentamaan toimintaympäristöään kodin piiriin.¹⁵² Tämä näkyy myös toisessa vastauksessa, jossa kirjoittaja selittää etäistä suhdetta perheeseensä työllä, joka sijaitsi toisella paikkakunnalla.¹⁵³

Etäisten isien kasvatusnäkemykset tuovat esille ajan kasvatusihanteen, jonka mukaan ihanteellinen lapsi eli vanhempiensa kurissa ja nuhteessa. Isän ja äidin välisen jaetun vanhemmuuden ajateltiin olevan hyväksi näin koko yhteiskunnalle, sillä lapsista kasvatettiin kuuliaisia ja tuottavia yksilöitä.¹⁵⁴ Etäisten isien kasvatuskertomuksissa isän vastuu nähdään tällaisena kahden navan kasvatustyyppinä, jossa äiti on hoivaaja ja isä auktoriteetti. Erontekona tässä tutkimuksessa esiintyvään auktoriteettisen isän tyyppiin on se, että järjestys ja kuri näyttävät miehen osana, ikään kuin negatiivisena velvollisuutena. Eräs isä kuvaa tiivistää tämän ajatuksen seuraavasti: ”Kun ojentaminen ja rankaiseminenkin jää pelkästään isän tehtäväksi tulee helposti isän osaksi olla epäsuosittu mörkö perheessä.”¹⁵⁵ Kasvatusihanteessa äiti oli lapsen luonnollinen hoivan ja hellyyden lähde perustuen siihen, että näin tapahtui kaikilla eläinlajeilla. Naisen kyky synnyttää oli puhtaasti biologinen fakta, jonka mukaan nainen oli luonnollinen vanhempi.¹⁵⁶ Jaetun vanhemmuuden voi näin ollen laskea yhdeksi syyksi, miksi isien rooli jäi kapeaksi, ja miksi heitä saatettiin perheessä jopa pelätä.

Muisteluaineisto osoittaa tärkeäksi havaittuja asioita, ja sen avulla on mahdollisuus lähestyä aikaa muistelijan omien kokemusten kautta. Kurin käsitteen avulla menneisyyden isyys näyttyy jokseenkin vieraana verrattuna nykyiseen isyyssäilykseen, esimerkiksi hellyys ei samalla tavoin kuin 2020-luvulla liittynyt käsitykseen vanhemmuudesta.¹⁵⁷ Perheet pyrkivätkin välittämään jälkipolvilleen kunnollisen elämän ohjeita. Tällä tarkoitettiin omien velvollisuuksien täyttämistä yhteiskunnan jäse-

---

¹⁵¹ Aalto 2004, 86.

¹⁵² Vuori 2004, 36–37.

¹⁵³ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 3044–3045.

¹⁵⁴ Aalto 2004, 61.

¹⁵⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1469.

¹⁵⁶ Yesilova 1999, 51–56.

¹⁵⁷ Korhonen 1999, 188.

nenä sekä terveellistä elämää. Työnteko ja itsenäisyys näyttävät olevan suomalaisia perheitä yhdistäviä arvoja.¹⁵⁸ Tämä selittää erään vastaajan kritiikkiä nykyaikaa ja nykyajan isiä kohtaan. Hänen mielestään isyyteen liitettävä kurin käsite nähdään nykyään turhaan negatiivisena asiana. Hänen mukaansa oli hyvä, että miehen malli välittyi lapselle kotona kovissa töissä. Hänen mukaansa nykyisät ovat kovan kasvatushanteen puutteen vuoksi pulassa.¹⁶⁰ Kirjoittajan mietteet asiasta eivät ole yhteiskunnan kasvatuskäytännöiden muutoksen mukana muuttuneet: hänen mukaansa kuri isän velvollisuutena on hyvä asia, sillä sen avulla lapsista kasvaa kunnollisia kansalaisia.

Etäiset isät kävivät usein muualla töissä, ja he saattoivat fyysisesti viettää pitkiäkin aikoja poissa kotoa. Tästä huolimatta isät toimivat usein perheen suunnannäyttäjinä ja auktoriteetteina, noudattaen näin 1950–60-lukujen isän ihanteita.¹⁶¹ Vaikka isät eivät välttämättä olleet perheelleen fyysisesti saatavissa, oli heidän roolinsa perheessä silti selkeä. Esimerkiksi he osoittivat, mitä perhe tekee ja minne muutetaan.¹⁶² Fyysisestä tai henkisestä etäisyydestä huolimatta isät olivat perheissään keskeisessä auktoriteettiasemassa. Erontekona auktoriteettia painottaville isille, etäiset isät pitivät kuria yllä, vaikeivat olleet fyysisesti läsnä. Eräs kirjoittaja kertoo, ettei pystynyt näkemään perhettään kuin harvoin työnsä vuoksi, mutta korostaa kurin olleen kasvatuksen tulos, ei väline.¹⁶³ Etäisen isän mallissa fyysisestä väkivallasta ei puhuta, vaan kuritus ja rajojen asettaminen tarkoittaa isille ohjeiden antoa ja isä auktoriteetivista asemaa. Kuri ei tässä isätyypissä tarkoita fyysisen väkivallan uhkaa, vaan etäisen isän tyyppissä auktoriteettiasema ilmenee isän henkisenä ominaisuutena.

Etäisen isän mallissa suhdetta isyyden maskuliinisuuteen leimaa vanhempien jaettu työ ja vastuu. Isällä on tässä suhteessa oikeutus omaan etäisyyteensä, sillä hän tekee töitä ja suorittaa näin ollen omaa velvollisuutta vanhempana.¹⁶⁴ Isät eivät juurikaan keskity työkuvauksiin, toisin kuin elättäjäsät, mutta he tuovat esille oman mielipiteensä siitä, että perinteisesti sukupuolittunut roolijako vanhempien kesken toimi heidän perheessään. Miehet selittävät pitkällä työpäivillään sitä, etteivät he pystyneet osallistumaan erityisesti pienten lasten hoitoon.¹⁶⁵ Yhteiskunnan rooliodotukset ovat tämän aineiston pohjalta ohjanneet etäisiä isiä heidän kasvatustehtävässään vahvasti. Ajallinen konteksti, jossa sukupuoliroolien odotukset olivat vahvasti rajoittuneita, vaikutti isien tuottamaan vanhemmuuteen. Isät ovat roolia toteuttamalla olleet isiä ajan hyväksymällä tavalla, ja etäisyys on näin ollen ollut tapa tuottaa isyyttä.

---

¹⁵⁸ Häkkinen 2019, 61–62.

¹⁶⁰ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4980–4981.

¹⁶¹ Korhonen 1999, 87.

¹⁶² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9637–9689, SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 13147–13148 ja SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1021.

¹⁶³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1008.

¹⁶⁴ Aalto 2004, 64.

¹⁶⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9660 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 13146.

3. Osallistuvat isät

3.1. Aktiivisesti läsnä olevat isät

Merja Korhosen (1999) mukaan isätutkimuksissa tulisi yleisen vertailukelpoisuuden vuoksi keskittyä vuorovaikutukseen, saatavilla oloon ja vastuullisuuteen, eli suoraan kontaktiin, potentiaaliseen kontaktiin ja lastenhoitoon.¹⁶⁶ Olen tässä tutkimuksessa kiinnittänyt huomiota Korhosen listaamiin teemoihin ja niiden avulla löytänyt aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppin. Tyyppin isät viettävät aktiivisesti aikaa lastensa kanssa, he ovat tavoitettavissa ja osallistuvat perheen äidin kanssa lasten hoivaamiseen. Näiden ominaisuuksien suhteen aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppi erottautuu muista isätyypeistä ja ajallisesta kontekstistaan. Tyyppi havainnollistaa hyvin sen, ettei perhehistoriaa voi nähdä lineaarisesti jatkuvana kehityskulkuna, sillä historiassa tapahtuu jatkuvasti kokonaisuuteen sulautumista ja yksilöitymistä.¹⁶⁷ Tämän isätyypin miehet eivät tuo itse esille olleensa erityisen edistyksellisiä, vaikka he muihin isätyyppeihin ja yhteiskunnan miehelle asettamiin normeihin nähden sitä olivat.

Isätyyppiin kuuluu yhteensä 21% tämän tutkimuksen aineiston vastauksista. Läsnä oleviksi isiksi luokituu vain kolme Isää etsimässä -kilpailun vastausta, kun taas Eläköön mies -elämäkertoista yksitoista miehistä kertoo olleensa aktiivisesti läsnä lasten kasvatuksessa ja perheen piirissä. Ero voi selittyä kirjoitustarpeella. Isää etsimässä -kirjoituskilpailun vastaajista osa pyytää anteeksi etäisyyttään lapsiltaan tai antaa syyn omalle vetäytymiselleen. Eläköön mies -kirjoituskilpailussa miesten oli tarkoitus kirjoittaa elämästään kokonaisuutena, joten heidän tarkoituksensa ei yhtä lailla kierry anteeksipyyntöön tai armahduksen saamiselle. Heille elämäkerran kirjoittaminen on olennaisten asioiden pohtimista ja tarinallisuuden löytämistä omasta elämästä, kun taas Isää etsimässä -kirjoituskilpailun vastaukset pohtivat isyyttä elämän tärkeänä teemana.

Yhteiskunnalliselta taustaltaan aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppin edustajat kuuluvat ylempään tuloiluokkaan. Tällä näyttäisi olevan merkitystä erityisesti kotiapulaisen palkkaamisen kannalta. Lastenhoitaja varmisti sen, että kummatkin vanhemmat pystyivät käymään töissä ja perheen vanhemmille jäi näin saman verran aikaa lasten kanssa olemiseen. Tasavertainen vanhemmuus yhdistää aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppiä, sekä kasvatusvastuuta korostavan isän tyyppiä. Tosin aktiivisesti läsnä olevien isät sanallistavat toimijuuttaan perheen sisällä enemmän. Heille aktiivinen vanhemmuus ei tarkoita vain äidin roolin täydentäjää, vaan toimintaa lasten kanssa oma-aloitteisesti ja jopa täysin ilman toista vanhempaa.

---

¹⁶⁶ Korhonen 1999, 96–97.

¹⁶⁷ Siltala 1994, 24.

3.1.1 Läsä olevan kasvatuksen periaatteet ja tausta

Tommi Hoikkalan (1994) mukaan suomalainen kasvatusta oli auktoriteettipainotteista 1960-luvulla. Kotona äidit ja isät uhkailivat, mahdollisesti piiskasivat lapsiaan ja koulussa lapset saivat karttakepistä sormilleen. Tällaisella käytöksellä lapsia pidettiin alemmassa asemassa, minkä nähtiin olevan erityisesti miesten velvollisuus.¹⁶⁸ Tällaista ajankuvaa vastaan sotii tämän tutkimuksen aineistosta erottuva aktiivisesti läsnä olevan isyyden malli. Nämä isät halusivat olla lapsillensa kasvattajia sekä perheelleen tavoitettavissa. Tyyppiä voi näiltä osin pitää passiivisen isän tyyppien vastakohtana. Lasten kanssa aktiivinen läsnä oleminen heijastuu miesten tavoitteisiin vanhempina ja heidän arvomaailmaansa ja tunteisiin. Aktiivisesti läsnä olevat isät asettivat myönteisiä toiveita lapsien kasvatukselle. He odottivat lasten kasvavan terveiksi ja voivan hyvin, sekä toivoivat itse voivansa olla perheen arjessa mukana. Esimerkiksi eräs isä tuo esille oman arvojärjestyksensä seuraavasti: ”Koti on loppujenlopuksi se tärkein asia. Työ on rahanhakupaikka.”¹⁶⁹

Monelle miehelle muutto kaupunkeihin ja kulutusyhteiskunnan synty ei järjestyvästi muuttanut heidän miehistä identiteettiään. Päinvastoin he nauttivat kulutushyödykkeistä ja lasten kanssa vietetystä ajasta sekä kumppanusavioliitosta.¹⁷⁰ Lapsen tulo näyttää olevan aktiivisesti läsnä oleville isille keino ylläpitää avioliittoa. Tämä heijastaa isien arvomaailmaa, jossa lapset tulevat ensimmäiseksi jopa oman kumppanin jälkeen. Arvomaailman yhteyttä käytännössä tuotettuun isyyteen eräs vastaajista kuvaa seuraavasti: ”Esikoisemme odotus alkoi. Tämä muutti kaiken. Kovasti kaivatun lapsen odotus pyyhki pois avioeroajatukset. Perhe elämä kiinteytyi. Varsinainen Elämä isolla kirjaimella alkoi.”¹⁷¹ Aiemmin tässä tutkimuksessa on tullut esille lasten olleen etäisille isille syy ryhtyä avioliittoon, mutta aktiivisesti läsnä olevien isien kohdalla lasten kanssa oleminen on muodostunut syyksi jatkaa avioliittoa. Myös kaksi muuta aktiivisesti läsnä olevaa isää kertoo lastensa olleen heille ainoa syy jatkaa suhdetta vaikean puolison kanssa.¹⁷² Isän roolin toteuttaminen oli hankalaa avioeron yhteydessä muun muassa siksi, että lasten näkeminen hankaloitui. Isien epätasa-arvoisesta asemasta lastensa huoltajana kertoo edelleen se, että vielä 2011 erotilanteissa 80 % äideistä toimi lastensa lähivanhempina.¹⁷³ Halu pysyä avioliitossa kertoo miesten halusta olla aktiivisesti läsnä toteuttamassa isän roolia.

Tasa-arvoistumiskehityksessä aktiivisesti läsnä olevat isät olivat ajan harjalla. Toisin kuin muissa isätyypeissä, he alkoivat laajentaa omia toimintojaan myös kodin piiriin. Koska muutos oli ottamassa

---

¹⁶⁸ Hoikkala 1994, 100–102.

¹⁶⁹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4220.

¹⁷⁰ Gilbert 2005, 221.

¹⁷¹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4309.

¹⁷² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 6135 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 17989.

¹⁷³ Pernu ja Pohjola 2011, 21–22.

vasta ensiaskeleitaan naisten palkkatyökehityksen myötä, olivat muutokset eletyssä arjessa vielä suhteellisen rauhallisia. Aktiivisesti läsnä olevien isien kertomuksista tämä konkretisoituu yksittäisiin mainintoihin lasten kanssa vietetystä ajasta ja lasten tuloon valmistautumisesta. Tämän tyyppin isät kertovat tähän liittyen muun muassa korjanneensa ja maalanneensa lasten leluja sekä huonekaluja sekä hankkineensa lastenvaunut.¹⁷⁴ Miehet erittelevät kodin piirissä toimimista tällaisiin rajattuihin tapahtumiin siksi, että miehen rooli muuttui naisen rinnalle auttajan rooliin. Tällöin miesten kotityöt nähdään huomionarvoisina saavutuksina, kun taas naisille kotityöt olivat aina olleet osa normaalia arkea.¹⁷⁵ He halusivat ottaa aktiivisen vanhemman roolin, mutta käytännössä yhteiskunnan arvot näkyvät vielä tuotetussa isyydessä.

Ennen maailmansotia syntyneiden miesten omaelämäkertoja varjostaa menneisyyden kurjuus ja turvaton lapsuus, joka voitetaan turvallisella vanhemmuudella. Yhteiskunnallisella tasolla ajateltuna miehille tämä tarkoitti kodin rakentamista ja palkkatyötä.¹⁷⁶ Tutkimukseni aineistossa erityisesti aktiivisesti läsnä oleville isille turvallinen vanhemmuus merkitsee lasten fyysisestä ja henkisestä terveydestä huolehtimista. Eräs kirjoittajista kertoo muuttaneensa perheensä kanssa pois savuavan rautatien varresta terveydellisistä syistä.¹⁷⁷ Toinen kertoo vaihtaneensa työpaikkaa, jotta voisi olla perheen kanssa enemmän tekemisissä työpaikan läheisen sijainnin vuoksi.¹⁷⁸ Myös elättäjäsäät puhuvat paljon lasten terveydestä, mutta aktiivisesti läsnä olevat isät käsittävät terveyden laajemmin. Esimerkiksi eräs isä kertoo, että lasten henkinen hyvinvointi tuli perheen muuttamisen syyksi. Hän kertoo hakeutuneensa perheasutusalueelle, jossa lapsille löytyi leikkiseuraa.¹⁷⁹ Isien elämän suuntaviivoja määrittää lapsien terveys, mikä heijastaa ajan uutta lapsi-ihannetta. Työteliään lapsen ihanne alkoi muuttua jo 1920-luvulla kohti lapsen terveyden korostamista.¹⁸⁰ Tuotettu isyys muotoutuu näin ollen myös sen varaan, millaiseksi lapsi ymmärretään ja mitä tälle sen ymmärryksen pohjalta tulisi tarjota.

”Pientä unen tuhinaa kuunnellessani rukoilin, että saisimme kasvattaa hänestä hyvän ihmisen. Luulen, että rukouksemme kuultiin.”¹⁸¹ Oheinen lainaus heijastaa isän kasvatuskäsityksen kristillistä pohjavirettä. Antti Häkkisen (2019) muistitietotutkimuksen mukaan suomalaiset eivät aina sanallista uskontoaan, mutta 1950–60-lukujen aikuiset tuovat esille kristinuskoon perustuvaa arvomaailmaa muis-

---

¹⁷⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1590, SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2944 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1703.

¹⁷⁵ Tigerstedt 1994, 75–76.

¹⁷⁶ Hyvärinen 1994, 40–41.

¹⁷⁷ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3879.

¹⁷⁸ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4216.

¹⁷⁹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15358–15359.

¹⁸⁰ Tähtinen 1992, 71–72.

¹⁸¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1589.

telukerronnassaan. Hiljaisuus uskonnon saralla voi selittyä sillä, että suomalaiset pitäytyvät puhumasta henkilökohtaisista asioista.¹⁸² Kristinuskoa ei selkeästi tuoda esille myöskään tämän tutkimuksen aineistossa sellaisissa yhteyksissä, että maininnat voisi yhdistää kasvatuseriaateiksi tai isyyden tematiikkaan. Toisaalta sen vaikutus tuotettuun isyyteen on otettava huomioon, sillä suurin osa 95 % suomalaisista kuului evankelisluterilaiseen kirkkoon vuonna 1950.¹⁸⁴ Kristinuskon voi näin ollen nähdä hiljaisena taustateemana kaikkien isätyyppien välillä. Uskonnon määrittämä maailmankuva ei tosin suoraan tarkoita ydinperhemallia, vaan kuten kappaleessa esitetty sitaatti osoittaa, isä pyytää viisautta sekä hänelle että vaimolleen kasvattaa lapsesta hyvä aikuinen. Kasvatus on miehelle myös osa isän vastuuta, joten uskonto ei suoranaisesti vaikuta siihen, miten miehen ja naisen rooleja perheissä tuotettiin.

Kristillisyyden lisäksi lapsien kasvatusta ohjasi lisääntynyt tietoisuus lapsen kehityksestä. Lasten kasvatuseriaissa lapset alettiin nähdä psykologisina yksilöinä, joilla on yksilöllisiä tarpeita.¹⁸⁵ On oletettavaa, että vanhempien on tämän vuoksi ollut entistä vaikeampaa suhtautua omaan rooliinsa kasvattajina, sillä nyt lapsen yksilölliset tarpeet nousivat vanhemmuuden keskiöön lasten fyysisestä hyvinvoinnista huolehtimisen lisäksi. Tässä tutkimuksessa uusi käsitys lapsuuden yksilöllisyydestä tulee esille isien suhtautumisessa lapsiin. Esimerkiksi eräs isä kertoo rakentaneensa perheen mökin lasten tarpeiden mukaan. Kun poika heräsi joka aamu neljältä, lähtivät he yhdessä laiturille katselemaan luonnon heräämistä.¹⁸⁷ Toisen isän kokemus lasten kasvatuksesta muodostuu täysin lapsen omien tarpeiden mukaisesti, sillä tämä syntyi kehitysvammaisena.¹⁸⁸ Lasten kasvatusta ohjasi lasten omat tarpeet, jotka erityisesti aktiivisesti läsnä olevat isät ottivat huomioon. Huomio kohdistui lasten kasvatukseen lisäksi heidän fyysisten tarpeiden täyttämiseen erilaisissa tilanteissa. Tällainen lapsilähtöinen toiminta yhdistää aktiivisesti läsnä olevan ja kasvatusvastuutaan korostavan isän tyyppiä

”Pojan myönteinen kasvukehitys lähtikin sitten liikkeelle ja ihan oikea oppiselta pohjalta: vanhemmat riittävästi eri kantaa, karjalaista ja hämäläistä. Kaukana oli suvunjatko ’piiri pieni pyörii’ linjalta. Saimmekin sitten jatkossa toistuvia ilonaiheita ja lupauksia tulevasta.”¹⁸⁹ Lainaus osoittaa kirjoituksissa esiintyneen positiivisen sävyn aktiivisesti läsnä olevien isien tyyppissä. Lapsen tulo on miehille toivottu asia, josta lupaukset tulevasta ilonaiheista lainauksessa kertovat. Etäisen isän malli on pitkään ollut isyyden tavoitelluin malli, niin sanottu hegemoninen isyys.¹⁹⁰ Aineistoni puolesta voin sanoa, ettei etäisen miehen malliin pyritty individualistisella tasolla, edes suuressa osassa tapauksia, sillä

---

¹⁸² Häkkinen 2019, 63.

¹⁸⁴ Tilastokeskus, Väestö uskontokunnan mukaan ja osuus väestöstä 1950–2013.

¹⁸⁵ Tähtinen 1992, 201.

¹⁸⁷ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4312.

¹⁸⁸ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 6134.

¹⁸⁹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1703.

¹⁹⁰ Huttunen 1999, 170–171.

aktiivisesti läsnä olevaa vanhemmuutta toteutti miltei yhtä suuri määrä miehiä, kuin etäistä isyyttäkin. Aktiivisesti läsnä olevat miehet eivät näe isyyttä pakollisena toimenpiteenä tai muuten negatiivisena velvollisuutena, vaan isyys on tavoiteltu asia. Osaltaan tämän takia miehet paneutuivat vanhemman rooliinsa aktiivisemmin kuin muissa isätyypeissä. Lapsia halutaan tukea, ja halutaan olla aktiivisesti osana heidän elämäänsä. Tällaista isän tyyppiä toinen kirjoittaja kuvaa viitaten omaan isyyteensä ”pehmoisä” -termillä. Se taas kertoo siitä, ettei aktiivisesti läsnä olevan isän malli ollut 1950–60-luvulla yleistä, tai ettei sellaisen roolin noudattaminen ollut miehelle tavoiteltavaa.

3.1.2 Rikkoutuneet sukupuoliroolit toteutetussa isyydessä

”Elämä sai uuden järjestyksen. Pieni lapsi muutti kaiken. Osallistuin innokkaasti laspsenhoitoon ja ulkoiluttamiseen.”¹⁹¹

Nykykaiseen isyyteen voidaan lukea tasavertainen osallistuminen vanhemmuuteen äidin kanssa, lastenhoitoon perehtyminen, kotona oleminen ja kiinnostus omiin lapsiin. Tämän tutkimuksen aineisto haastaa näkökulmaa, jonka mukaan isyyskäsitys muuttui tasa-arvoisemmaksi vasta 1970–1980-lukujen aikana, mikä näkyi muun muassa isyysvapaaudistuksena.¹⁹² Todellisuudessa miesten tuottama isyys on vaihdellut paljonkin, vaikka isyystutkimuksissa painottuukin etäisen isän malli. Aktiivisesti läsnä olevat isät murtavat tätä sukupuoliroolien ja ydinperheajattelun luomaa stereotypiaa, jonka mukaan isät eristäytyivät perheen ulkopuolelle.¹⁹³ Ydinperheajattelun murentumisesta kertoo myös historiallinen konteksti, kun naiset pääsivät osallistumaan palkkatyöhön. Oli entistä yleisempää, että 1950–60-luvuilla perheiden äiditkin kävivät töissä. Suureksi osaksi naiset työllistyivät muun muassa palvelualoille, konttoreihin ja opetuslalle.¹⁹⁴ Stereotyyppien rikkomista osoittaa muun muassa se, että eräs isä kertoo vaimonsa käyneen töissä isän itsensä ollessa sairaana ja sen vuoksi työkyvytön.¹⁹⁵ Toisessa perheessä sukupuoliroolit vaihtoivat paikkaa, ilman että tapahtumaan kuului mitään traagista tai sairastumista. Tässä perheessä vaimo kävi töissä ja isä hoiti lapsia kotona.¹⁹⁶

Perheiden kontekstissa tarkasteltu isyys mahdollistaa normista poikkeavan isyyden tunnistamisen. Tosin sanoen mielenkiinto kohdistuu käytännössä toteutettuun isyyteen sen sijasta, että tarkasteltaisiin ainoastaan yhteiskunnassa vallinneita arvoja.²⁰⁰ Tässä voi olla syy siihen, miksi meillä on kuva sotien jälkeisistä isistä juroina ja etäisinä miehinä, sillä miehuuteen liittyneet normit ohjasivat heidän käyttäytymistään. Miehet saattoivat vaieta omista läheisistä väleistään lapsiinsa siksi, ettei tällaista

¹⁹¹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 539.

¹⁹² Huttunen 1999, 187 ja 172–173.

¹⁹³ Farstad ja Stefansen 2015, 56.

¹⁹⁴ Hytönen 2014, 87–88.

¹⁹⁵ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2944.

¹⁹⁶ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 17986.

²⁰⁰ Huttunen 1999, 170–171 ja 175.

kuvaa isästä haluttu tuoda julkisen tuomitsemisen vuoksi esille. Tässä aineistossa läheisyys näyttäytyy leikkinä, hoivana ja huolenpitona kaikissa aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppin vastauksissa. Tällaisesta maskuliinisuuden normista vapautumisesta kertoo se, että miehet kertovat olleensa emotionaalisesti lapsiinsa sitoutuneita läheisiä vanhempia. Eräs vastaajista kertoo ostaneensa lapselleen punaisen ulkopuvun ja lisää tähän yhteyteen vielä maininnan isän aseman tunnistamisesta muotoillen lapsen kehitystä kuvaavasti: ”Kun otti ensi askeleita. Siinä on Isän tyttö.”²⁰¹ Huolenpitoon liittyen eräs isä pohtii elämänsä paradoksaalisuutta, kun hän olisi avioerotapauksessa halunnut jäädä kokopäiväiseksi isäksi lapsilleen, mutta äiti vei tämän mahdollisuuden yksinhuoltajuudellaan.²⁰²

Miehet harvoin problematisoivat omaa perhettään, minkä vuoksi omaelämäkertoissa isyys näyttäytyy miehen elämässä positiivisena ja värikkäänä kertomuksena.²⁰³ Toisaalta isän läsnäolo perheessä on moderni ilmiö. Enää isät eivät voi perustella omaa poissaoloaan vetoamalla siihen, että ovat elatusvastuussa ja täten hallitsevat perheen julkista statusta.²⁰⁴ Tämän tutkimuksen aineiston mukaan miehet saattoivat olla isänä läsnä perheessä, mikä on syynä positiiviselle kokemukselle isyydestä. Näin ollen käsitys maskuliinisuudesta ei muodosta ristiriitaa isänä olemisen positiivisen merkityksen sekä läheisyyden välille. Esimerkiksi se näkyy siinä, kuinka eräässä perheessä lapsen tulo ei katkaissut vanhempien harrastuksia, vaan lapsi kulki mukana perheen ajan vietossa, johon kuului muun muassa bridgen pelu.²⁰⁵ Toisen perheen isä kertoo harrastaneensa yhdessä lastensa kanssa hiihtoa.²⁰⁶ Harrastusten jatkuminen yhdessä lasten kanssa kertoo siitä, että miehet näkivät mahdollisuuden tuottaa isyyttään osana omaa identiteettiään. Lapsiperhe ei ollut heille erillinen osa elämää tai harrastustoimintaa, kuten se näkyisi olevan etäisen isän tyyppissä.

”Minulla on ollut aina hyvä suhde lapsiini, pidän lapsista, vieraistakin lapsista. Kun omat lapset olivat pieniä leikin heidän kanssaan. Kun kasvoivat vähän suuremmiksi vein heidät kesällä uimaan ja talvella hiihtämään. Kun he menivät oppikouluun ja piti kerätä kasveja, ajoin pyörällä heidän kanssa kaupungin ulkopuolelle kasvinkeruuseen.”²⁰⁷ Identifioitumista isän rooliin auttoi myös se, että miehet halusivat olla lasten kanssa lainauksen mukaisesti. Aktiivisesti läsnä oleville isille itsensä lapsille läheiseksi mieltäminen ja aktiivinen toiminta heidän kanssaan ei muodosta ongelmaa maskuliinisuudelle. Nämä isät näyttäisivät mieltävän itsensä ensisijaisesti vanhemmiksi, eivät siis maskuliinisuuden normia täyttäväksi miehiksi. Passiivisten isien tyypeissä isät identifioituivat rooliinsa vanhempana tavalla, joka sopi enemmän ajan asettamaan muottiin. Yhtä kaikki he kummatkin näkevät itsensä

---

²⁰¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2945.

²⁰² SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2579.

²⁰³ Aalto 2004, 13–14.

²⁰⁴ Tigerstedt 1994, 81.

²⁰⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1703.

²⁰⁶ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3879.

²⁰⁷ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 6692.

vanhempina, mutta liittävät käsitteeseen eri asioita. Identifioituminen vanhemmaksi on tällä tavoin subjektiivinen kokemus²⁰⁸ Aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppissä korostuu lapsen kanssa vietetty aika, kun taas passiivisissa isän tyypeissä identiteettiin liittyy esimerkiksi perheen elatusvastuu.

Lapsen kehityksestä vastaaminen luovilla ja urheilullisilla elämän osa-alueilla kertoo isän toiminnasta lasten parissa, mutta samalla myös isän arvomaailmasta.²⁰⁹ Leikkien ja harrastamisen laatu perustuvat fyysiseen kuntoon ja pärjäämiseen luonnossa. Tämä taas liittyy vallalla olleeseen käsitykseen miehiisyydestä ja sopivasta tavasta olla isä. On havaittu, että miesten leikki lasten kanssa yhdistyy fyysiseen peuhaamiseen.²¹⁰ Lasten kanssa touhuaminen ja ulkona liikkuminen muodostavatkin yhdistävän tekijän aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppin vastausten välille. Eräs isä tuo esille harrastaneensa lastensa kanssa aktiivisesti muun muassa yleisurheilutoimintaa, jonka myötä lapsen kunto on pysynyt hyvänä aina aikuiseksi asti.²¹¹ Toinen tuo esille oman näkemyksensä siitä, että lasten on hyvä kasvaa lähellä luontoa. He liikkuvat ja leikkivätkin ahkerasti läheisissä metsissä lasten kanssa.²¹² Kolmas isä listaa, että he harrastivat lasten kanssa marjastusta, linturetkiä, puissa kiipeilyä sekä muita metsässä olemisen taitoja.²¹³ Touhuaminen lasten kanssa ilmenee myös passiivisissa isätyypeissä, mutta sävy on teksteissä erilainen. Passiivisten isätyyppien lasten kanssa viettämä aika on liittynyt miltei aina erityisesti poikalapsiin, ja maininnat yhdessä vietetystä ajasta ovat muutenkin harvassa.

Isän ja äidin oleminen lastensa kanssa poikkeaa toisistaan, esimerkiksi isien on havaittu olevan leikkissä paljon fyysisempiä kuin äitien. Isille leikkiminen on tyyppillistä yhdessäoloa ja tähän usein liittyy erilaiset leikkikalut.²¹⁴ Myös aktiivisesti läsnä olevat isät tuottivat vallalla olevia käyttäytymismalleja omassa isyydessään, mikä liittyi erityisesti fyysiseen käsitykseen leikistä. Eräs isä kertoo koonneensa poikansa kanssa erilaisia rakennussarjoja, kuten lentokoneen ja vuoristoradan.²¹⁵ Toinen isä kertoo viettäneensä poikansa kanssa aikaa kahden kesken seuraavasti: ”Tutkimme yhdessä sanomalehtiä, josta hän oppi pian hahmottamaan mainoksia ja liikennemerkkejä.”²¹⁶ Yhteistä kummallakin isällä on se, että he ovat viettäneet kahdenkeskeistä aikaa poikalastensa kanssa. Näin voi ajatella, että yhteinen leikki on ollut tapa samaistaa lasta omaan sukupuoleen ja siirtää näin omia ajatusmalleja lapsille. Toisaalta kertomukset tuovat esille sen, että isät viettivät aikaa lapsen kanssa ilman perheen

---

²⁰⁸ Pleck ja Stueve 2004, 74.

²⁰⁹ Pleck ja Stueve 2004, 78.

²¹⁰ Aalto 2004, 74–75.

²¹¹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15160.

²¹² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4223.

²¹³ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15054–15055.

²¹⁴ Jämsä 2010, 37.

²¹⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15358.

²¹⁶ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4312.

äitiä. Toiminta itsenäisenä vanhempana ilman äidin apua on muihin isätyyppeihin nähden huomattava seikka.²¹⁷

Tämän tutkimuksen aineistossa näkyvät selkeästi perinteisiksi ajatellut sukupuoliroolit, jotka esiintyvät ydinperheissä. Vaikka aktiivisesti läsnä olevat isät olivat lapsilleen tavoitettavissa ja viettivät aikaa heidän kanssaan, on kuvauksia hellyydestä ja hoivasta suhteellisen vähän. Hoivaaminen kuuluu kuitenkin keskeisesti lapsen perustarpeista huolehtimiseen, minkä vuoksi aktiivisesti läsnä olevien isien muistoissa aktiivinen läsnäolo ei täysin kata kaikkia lapsen kehitystä turvaavia läsnäolon muotoja.²¹⁸ Mainintoja on silti joitain, esimerkiksi isät liittävät hellyyden ja hoivan sylissä pitämiseen, iltasatujen lukemiseen ja kävelyn opettelemiseen. Eräs isä kertoo, että hänen poikansa halusi tulla aina viereen nukkumaan tämän ollessa pieni.²¹⁹ Isyyteen alkoi muodostua uusi perspektiivi 1950-luvulta lähtien, kun käsitys maskuliinisuudesta, eli siitä, mitä pidettiin miehekkäänä, alkoi muuttua. Hellyys alkoi tällöin hiljalleen muodostua osaksi isän roolia, ja hyväksytyksi osaksi miehuutta.²²⁰ Tutkimukseni aineisto kuvaa hyvin tätä kehityskulkua, jossa miehuudesta ja maskuliinisuudesta neuvotellaan ja tarkat sukupuolille asetetut normit alkavat vähitellen purkautua. Tästä syystä hoivakerptomuksia on määrällisesti vähän, mutta se kuvaa myös ajan yleistä ilmapiiriä.

Yhteiskunnallinen keskustelu naisen asemasta alkoi voimistua 1960-luvulla. Naisten työuran katkaisemisesta äidiksi tulon myötä haluttiin pois. Äitiyden uudelleen määrittelyyn kuului keskustelu työuran ja vanhemmuuden yhteensovittamisesta. Tämän myötä käsitys lastenhoidosta muuttui niin, että hoivaa saattoi tarjota myös alan ammattilainen päiväkodissa tai kotona kotiapulaisena.²²¹ Palkkatyöäitiys heijastuu myös tämän tutkimuksen aineistoon, jossa yllättävää kyllä, aktiivisesti läsnä olevien isien perheissä, lapsista huolehti kolmessa tapauksessa kotiapulainen. Isät tuovat esille, että syynä kotiapulaisen palkkaamiseen oli nimenomaan se, että kummatkin vanhemmista kävivät töissä.²²² Erityisesti ylemmän keskiluokan piirissä kotiapulaiset nähtiin parhaaksi hoitomuodoksi lapsille vielä 1970-luvulla. Useimmat tuloluokat ajattelivat äidin olevan paras mahdollinen hoiva lapselleen, mutta kotiapulaiset astuivat listaukseen hyvänä kakkosena. Isät olivat äitejä myönteisempiä kotiapulaisen palkkaamisesta.²²³ Tuloluokalla näyttäisi olevan merkitystä myös tämän tutkimuksen aineistossa, sillä aktiivisesti läsnä olevat isät ovat keskimääräisesti parempi tuloisia, joten heillä oli varaa palkata lapsilleen kotiin hoitaja. Kotiapulaisen palkkaaminen voi olla syynä sille, miksi miehet kokivat olleensa

---

²¹⁷ Pleck ja Stueve 2004, 79–80.

²¹⁸ Aalto 2004, 51.

²¹⁹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4223.

²²⁰ Gillbert 2005, 19–20.

²²¹ Martikainen 2008, 40.

²²² SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3880; SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 4312 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 15051.

²²³ Martikainen 2008, 36.

lapsille läheisiä vanhempia. Tällöin vanhemman rooli ei jäänyt ainoastaan perheen äidille, sillä kummallakin vanhemmalla oli yhtä paljon aikaa käytettävissä lasten kanssa. Näin jaettu, tasa-arvoinen vanhemmuus pääsi toteutumaan.

3.2. Kasvatusvastuutaan korostavat isät

Kasvatusvastuutaan korostavat isät asettuvat yhdeksi tämän tutkimuksen isätyypiksi, sillä he haluavat ottaa osaa lasten kasvatukseen tai joutuvat sitä syystä tai toisesta ottamaan. He eivät samalla tavalla ole oma-aloitteisia tässä suhteessa kuin aktiivisesti läsnä olevat isät. Tälle tyyppille isäksi tuleminen on päämäärä, mutta sen lisäksi lapseen halutaan muodostaa myös psykologinen tunneside. Jouko Huttusen (2001) mukaan psykologinen isyys muodostuu tekojen ja tunnesiteen avulla, mikä liittääkin kasvatusvastuuta korostavan tyyppin osallistuvaan isyyteen.²²⁴ Tyyppin isille keskeinen teema lapsisuhteessa on tasa-arvoisuus vanhempana puolison kanssa. Isä kulkee äidin rinnalla ja on valmis myös ottamaan vastuuta samassa määrin lasten kasvatuksesta. Joskus jopa ottamaan täysin äidin roolin, sillä tähän isätyyppiin kuuluu myös vastauksia, jossa perheen äiti on menehtynyt. Lapsen kehitystä halutaan tukea tämän omista lähtökohdista käsin, mikä valottaa isien tasa-arvoista suhtautumista lapsiinsa. Toisaalta tyyppiin kuuluu tasapainoilu maskuliinisuuden suomen auktoriteettiaseman ja kasvatuksen lapsilähtökohtaisuuden välillä.

Tähän isätyyppiin kuuluu 15 % koko tutkimuksen vastauksista. Sen sijoittaminen olisi ollut mahdollista myös aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppiin, sillä yhteistä kummallekin tuotetulle isyydelle on osallistuminen perheen toimintaan. Vaikean yhdistämisestä teki ensinnäkin se, että kasvatusvastuutaan korostavat isät painottavat lapsen kasvamisen seuraamista, kun taas aktiivisesti läsnä olevat isät osallistuvat itse lapsen kanssa olemiseen ja puuhasteluun. Sävyero on teksteissä siis erilainen, mikä on keskeisin syy, etten ole yhdistänyt näitä kahta osallistuvan isän tyyppiä. Toisekseen kasvatusvastuuta korostavien isien suhdetta lapseen kuvaa vastuuntunto ja isän velvollisuudet, joita yhteiskunnan miehille asettamat normit ovat muokanneet. Samanlaista sukupuolirooleista vapautumista kuin edellisessä luvussa, ei näiden isien kohdalla tapahdu.

Tilastollisesti tulot eivät näyttäisi olevan ratkaisevassa asemassa kasvatusvastuutaan korostavien isien suhteessa tuotettuun isyyteen. Tosin erityisesti keskiluokkaisten vanhempien on nähty edustavan keskustelevaa kasvatuskulttuuria, mikä kuvaa hyvin tämän isätyypin näkemystä lasten kasvatuksesta.²²⁵ Tämän tutkimuksen aineistossa kasvatusvastuuta korostavien isien ammatit viittaavat työläistäustaan, mikä myös erottaa heidät aktiivisesti läsnä olevan isän tyyppin vastauksista. Tällä voi olla merkitystä sen suhteen, että kasvatusvastuuta korostavilla miehillä oli vähemmän aikaa olla perheen kanssa, koska palkan kompensoimiseksi on täytynyt nähdä enemmän työtä. Toisaalta korkeamman tulotason tehtävät, kuten asiantuntijatyö voi vaatia myös suurta työtunti määrää. Tämän puolesta en näe palkalla olevan merkitystä tämän tyyppin isien suhteessa lapsiin ja tuotettuun isyyteen.

---

²²⁴ Huttunen 2001, 64–65.

²²⁵ Korhonen 1999, 51–53.

3.2.1 Vastuuntunto ja kasvatuksen arvot

*”Ei ole kasvatettu vaan kasvettu yhdessä kaikesta keskustellen.”*²²⁶ Näin kuvailee eräs kasvatusta korostava isä suhdettaan lapsenkasvatukseen. Oppimisen halu suhteessa lapsen kehitykseen ja omaan kasvamiseen vanhempana yhdistää tämän aineiston kasvatusvastuuta korostavia isiä. Merja Korhosen (1999) mukaan käsitys lasten kasvatuksesta on muuttunut tottelevaisuuskulttuurista neuvottelukulttuuriin, mikä kuvaa hyvin tämän isätyypin kasvatusnäkemystä.²²⁷ Isien toimijuus perheessä muodostuu lasten kanssa keskustellen puolison rinnalla tasa-arvoisena vanhempana. Isät laittoivat lapsien tarpeet etusijalle ja osallistuivat perheen arkeen. Eräs isä kertoo tästä, että he kasvattivat perheen äidin kanssa lapsia parhaan ymmärryksensä mukaan kuin kallista aarretta.²²⁸ Kasvatuksen pukeminen memuotoon on yleensä havaittu liittyvän vanhempana epäonnistumisen kokemuksiin, minkä ansiosta omat virheet kasvattajana jakaantuvat kahden vanhemman taakaksi.²²⁹ Toisaalta monikon hyödyntäminen näissä vastauksissa viittaa myös kummankin vanhemman onnistumiseen, sillä kirjoituksissa kuvataan myös niitä.

Arvomaailma on keskeinen asia, jota isät haluavat tuoda esille lastenkasvatuksen yhteydessä. Tietoinen kasvatusta näkyy harvoin miesten omaelämäkertaa-aineistosta, sen sijaan miehet tuovatkin esille omaa maailmankuvaansa ja arvojen välittämistä lapsille.²³⁰ Eräs kasvatusvastuutaan korostava isä ei halunnut uutta kumppania oman vaimonsa kuoleman jälkeen ja kertoo tekstissä uskonnollisesta kamppailustaan seksuaalisuutensa suhteen. Hänelle uskonto on tekstissä keskeinen arvomaailmaa kuvaava teema, mikä heijastuu myös hänen toimintaansa perheen isänä.²³¹ Toinen uskonnollista kotikasvatusta korostanut isä kertoo lasten kasvattamisestaan seuraavasti: ”Isän rooliin paneuduin parhaalla taidollani. Anoen korkeimman siunausta kasvatustyössäni.”²³² Penny Edgell (2013) on tutkinut kristinuskoa kodin ja vanhemmuuden kontekstissa, ja kertoo uskonnon vaikuttaneen isien aktiivisyyden kodin piirissä. Miehet, jotka osallistuvat aktiivisesti kirkon toimintaan osallistuvat myös perheen sisäiseen toimintaan ja huolenpitoon lukuun ottamatta uskonnollisesti konservatiivisia.²³³ Näyttäisi siltä, että kristinuskon vaikutus on yksi syy, miksi isät osallistuivat perheen sisäisiin toimiin aktiivisesti, aivan kuten läsnä olevan isän tyypissä.

Suomalainen sosiaalipolitiikka tuki onnellista perhe-elämää, minkä katsottiin muodostuvan yhteiskunnan rakennesolussa, ydinperheessä.²³⁴ Ajatus pohjautuu kehityspsykologi John Bowlbyn oppiin,

²²⁶ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 51.

²²⁷ Korhonen 1999, 51–53.

²²⁸ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2058.

²²⁹ Hoikkala 1994, 96.

²³⁰ Hoikkala 1994, 91–92.

²³¹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 18836–18890.

²³² SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1900.

²³³ Edgell 2013, 59.

²³⁴ Helén 1997, 333.

jonka mukaan isä tukee äidin ja lapsen välistä suhdetta.²³⁵ Miesten elämäkertakirjoituksissa elämälle esitetyt toiveet noudattelevat yleisesti sosiaalipolitiikan tukemaa linjaa. Miehet liittävät hyvään elämään menestyneet lapset ja hyvän yhteisen vanhemmuuden aviopuolison kanssa.²³⁶ Tämän tutkimuksen aineistossa avioliiton korostaminen muodostuu perinteisten sukupuoliroolien perustaksi ja syyksi ydinperhemallin toteuttamiselle perheessä. Eräs isä kertoo katsoneensa vaimonsa kanssa, että koti on äidin paikka, sillä äiti ja oma koti muodostavat turvallisen kasvuympäristön lapsille.²³⁷ Toisessa maaseudun perheessä isä kuvailee avioliittoa seuraavasti: ”Maallisesti ajatellen, avioliitto on se ihmisen luonnollisin elämäntila.”²³⁸ Viittauksen mukainen maallinen ajattelu tuo esille uskonnollisen ajatus-tavan vaikutuksen perheessä tuotettuihin vanhempien rooleihin. Avioliitto koetaan luonnolliseksi olemisen tilaksi, mikä tukee yhteiskunnallista tavoitetta ydinperheestä, mutta tämän lisäksi se näyttää olevan isille henkilökohtaisen arvomaailman ja kasvatusihanteen perusta.

Kasvatusvastuuta korostavat isät viihtyvät lastensa kanssa ja pyrkivät olemaan heidän kanssaan mahdollisimman paljon. Heille isän rooli ei tarkoita työssäkäyntiä, vaan lasten arkeen osallistumista. Se, että he ovat miespuolisia vanhempia, ei oikeuta heitä hakeutumaan pois lasten ja perheen luota, toisin kuin passiivisen isän tyypeissä. Tälle isätyypille on nimensä mukaisesti oleellista se, että lasten kasvatusta menee elämän arvojärjestyksessä muun toiminnan edelle. Eräs isä kuvaa arvomaailmansa muutosta lasten tulon myötä seuraavasti: ”Kotona ollessani yritin viettää joka hetken perheen parissa. Se merkitsi rakkaista harrastuksista luopumista. Perhe ja lapset olivat nyt harrastukseni.”²³⁹ Toiselle isälle vanhemmuus tarkoitti elämän uhraamista perheelle, jotta lapsilla olisi hyvä ja turvallista kasvaa. Isä halusi tarjota lapsille vakaan kasvuympäristön myös rahallisesti, joten perheen äiti kävi myös töissä.²⁴⁰ Tälle isätyypille ajan käyttöä ohjaa periaate, jonka mukaan lasten kasvatusta on tärkein isän tehtävä. Kasvatusta nähdään niin fyysisten puitteiden turvaamisena kuin perheen kanssa toimimisena. Kun aiemmissa luvuissa esitellyissä tyypeissä isyys on joko pyyteetöntä läheisyyttä tai työssäkäynnin aiheuttamaa passiivisuutta, on tämän isätyypin erikoisuus näiden kahden isyyden ominaisuuden yhdistäminen.

Miehen tullessa isäksi hänen miehinen identiteettinsä vahvistuu, sillä isyyden on nähty olevan yksi miehille asetetuista odotuksista. Isyys merkitsee myös suvun jatkumista ja usein miehisen identiteetin vahvistuminen tarkoittaa myös sosiaalisen arvostuksen lisääntymistä.²⁴¹ Vanhemmuuden saavuttaminen on yhteydessä suvun biologiseen jatkuvuuteen mutta myös henkilökohtaisiin tavoitteisiin. Isän

---

²³⁵ Yesilova 1999, 57–58.

²³⁶ Roos 1987, 84.

²³⁷ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 14295.

²³⁸ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1885.

²³⁹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 21405.

²⁴⁰ SKS KRA Isää etsimässä 1992–93, 2168.

²⁴¹ Huttunen 2001, 127.

velvollisuuden tunne lapsista nousee esiin kahdessa tutkimuksen vastauksessa, joissa toinen vanhempi menehtyy. Tällaisia tapauksia ohjasi yleensä näkemys siitä, että nainen on jo ensinnäkin fyysisen synnyttämisen vuoksi paras hoivan ja huolen tarjoaja.²⁴² Tämän vuoksi isien omistautuminen lastenhoitoon on poikkeuksellista. Toinen miehistä tuo esille, että huolehti lapsista vaimon kuoleman jälkeen, koska tämä oli näin pyytänyt.²⁴⁴ Toiselle isälle jäi kaksi lasta, joista nuorempi ei ollut täyttänyt vielä vuottakaan.²⁴⁵ Lapsien jääminen kotiin isän luokse ei ollut päivän selvä asia, koska äidit olivat lasten ensisijaisia vanhempia. Vanhemman hoivavastuu on ollut kyseessä oleville isille yhteiskunnan käytäntöjä merkittävämpi asia, ja he ovat näin jääneet lapsien yksinhuoltajiksi. Toisaalta yksinhuoltajaisuus tuo esille sen, että biologinen isyys on ollut miehille henkilökohtaisesti tärkeä asia ja osa identiteettiä, ei ainoastaan yhteiskunnallinen odotus.

”Sehän on nyt kun laps on vaan terve ja tietyst jos nyt tulee sitten sairaaks, niin ottaa rakkaudella asian.”²⁴⁶ Isät korostavat lastensa terveyttä isätyypistä riippumatta, mutta kun lapsi ei olekaan terve, on tämän terveyden merkitys erilainen. Kun lapsi todetaan kehitysvammaiseksi, kulkee vanhempien mielessä erilaisia ajatuksia. Vaikeiksi asioiksi kehitysvammaisten lasten isät kokevat muun muassa oman perehtymättömyytensä ja huolensa lapsen diagnoosista.²⁴⁷ Erään perheen viides lapsi syntyi kehitysvammaisena, ja lääkäri ehdotti lapsen laittamista laitokseen. Perheen äiti ei tätä halunnut tehdä, vaikka isälle asia olisi käynyt. Tämä heijastaa hyvin diagnoosista tulevaa hetkellistä epäröintiä ja psyykkistä kuormitusta. Isä nimittäin katsoo jälkepäin, että äiti oli tehnyt oikean ratkaisun pitää kehitysvammaisen lapsi.²⁴⁸ Elämäntilanteen hyväksyminen ja kasvaminen sekä arjen sujumisen iloittaminen ovat yleisiä teemoja, joita kehitysvammaisen lapsen isillä tapahtuu lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana.²⁴⁹ Toisen perheen vanhemmat tukivat kehitysvammaista lasta koulunkäynnissä ja siirsivät lapsen toisen paikkakunnan kouluun, jossa tämä sai opetusta omalle tasolleen sopivalla tavalla.²⁵⁰ Parhaan mahdollisen tuen ja turvan tarjoaminen pysyvät isille tärkeänä teimana, oli lapsi kehitysvammaisen tai psyykkisesti täysin terve. Vastuu kasvatuksesta pysyy lasten biologisilla vanhemmilla, joiden tehtäväksi jää kehitysvammaisen lapsen kasvatusta ja tukeminen.

Eräs isä kuvaa aikaa leimaavaa lasten omaa vapaa-aikaa ja vapaata aluetta seuraavasti: ”Meitille tuli aika nopeassa tahdissa ne lapset ja ehkä se on hyväkin jossain mielessä ollut. On leikkikaverii ja

---

²⁴² Helén 1997, 235.

²⁴⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2061.

²⁴⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 18855–18856.

²⁴⁶ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 8182.

²⁴⁷ Romakkaniemi ja Kaunonen 2014, 84–85.

²⁴⁸ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 14322.

²⁴⁹ Romakkaniemi ja Kaunonen 2014, 81.

²⁵⁰ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9239–9240.

riitakaverii. Kasvattaa silloin aikatavalla toisiaan”²⁵¹ Lainausta osoittaa ajankuvan lisäksi isien tasavertaisuuden periaatetta suhteessa lapsiin.²⁵² Yleensä 1950–60-lukujen kasvatuksen periaatetta kuvataan auktoriteettipainotteiseksi, minkä vuoksi suhde lapsiin on ikään kuin valtasuhde.²⁵³ Tälle isätyypille kasvatusta ohjaa vallan sijasta käsitys lapsesta individualistisena ja tasavertaisena ihmisenä. Tätä kuvaa lapsille osoitettu luottamus, mitä lainaus hyvin valottaa.

3.2.2. Isänä ja miehenä toimimisen tasapainoilua

Tutkimukseni aineistossa leskeksi jäänyt mies kävi läpi aikoja, kun lapsilla ei ollut taloudenpitäjää tai ruuanlaittajaa. Tällöin isä otti lapset mukaan maatalon töihin, hän muun muassa kertoo kuljettaneensa pienintä mukanaan pyörän telineessä.²⁵⁴ Isän kertomus todistaa sen puolesta, että lasten kanssa tuli olla naishenkilö pitämässä heitä kotona ja tarjoamassa huolenpitoa. Toisaalta kirjoittaja oli valmis sopeutumaan niin isän kuin äidinkin rooliin. Toisessa perheessä isä muistelee lasten kanssa puhumisen opettelua, sekä iltaisia lauluhetkiä. Hellyydestä kertoo isän muisto: ”Ei montakaan iltaa jäänyt etteivätkö ottaneet kaulasta kiinni.”²⁵⁵ Kolmas isä kertoo hoivanneensa lapsia, sekä auttaneen äitiä kotitöissä, mikä hyvin kuvaa muuttuvia sukupuolirooleja kasvatusvastuuta kuvaavien isien kertomuksissa.²⁵⁶ Vanhemman tarjoama rakkaus alkoi korostua kasvatuskäsityksissä sotien jälkeisenä aikana. Vaikka odotus liittyi erityisesti äitiin, näyttää se tässä isätyypissä tarkoittavan myös perheen isiä.²⁵⁷

Käsitys lasten ja aikuisten suhteesta alkoi perustua entistä enemmän tasavertaisuuteen 1950–60-lukujen Suomessa. Tämä tarkoitti muun muassa sitä, että vanhempien tuli pyrkiä hyväksymään lapsensa sellaisina kuin he olivat, eikä pyrkiä muokkaamaan heistä mielivaltaisesti erilaisia.²⁵⁸ Tasavertaisuusajattelu heijastuu tässä aineistossa käsitykseen lapsista saman arvoisina heidän sukupuoleensa tai kehitysvaiheeseen katsomatta. Tämä näkyy erään isän ohjeistuksessa, jonka mukaan kaikkia lapsia tulee pitää saman arvoisina.²⁵⁹ Yhdessä perheessä, jossa oli myös kehitysvammainen lapsi, perhe harrasti yhdessä ulkoilua hiihtäen ja metsässä retkeillen.²⁶⁰ Myös toisessa perheessä, jossa oli kehitysvammainen lapsi, kohdeltiin kaikkia lapsia tasa-arvoisina. Isä vei kehitysvammaisen uimaan autonrenkaaseen käärityn pyyhkeen avulla, jotta tämä pysyy veden pinnalla ja voi nauttia uimisesta muiden lasten mukana. Hän kertoo, että suhde kehitysvammaiseen lapseen on syvä, vaikkei yhteistä kieltä

²⁵¹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 8182.

²⁵² Hoikkala 1994, 102.

²⁵³ Hoikkala 1994, 100–102.

²⁵⁴ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 18865.

²⁵⁵ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 49.

²⁵⁶ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9237.

²⁵⁷ Tähtinen 1992, 213–214.

²⁵⁸ Tähtinen 1992, 212–213.

²⁵⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2169.

²⁶⁰ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 923–9237.

ole löytynyt.²⁶¹ Kasvatusvastuutaan korostavien isien kohdalla lapsen kanssa oleminen ja arvomaailma tukevat kasvatusihannetta, jossa lapsi nähdään individualistisena yksilönä. Lapsen kehitystä tuetaan tämän omien kykyjen mukaan.

Miesten omaelämäkerroissa toistuvana teemana on lasten menestyksen kuvaaminen, mikä määrittää miesten onnistumista isänä.²⁶² Tälle sukupolvelle oli yleistä, että heidän omakoulunkäyntinsä keskeytyi esimerkiksi taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Tämän vuoksi koulutuksen teema on keskeinen hyvään elämään liittyvä arvo sukupolven kokemuksissa.²⁶³ Lasten menestyminen kertoo miehille, siitä että he ovat pystyneet tarjoamaan jälkeläisilleen vakaan pohjan, josta ponnistaa maailmalle. Menestys on ikään kuin todiste, että kaikki vanhemmalta vaadittava on täytetty. Kasvatusvastuuta korostavien isien maininnat lasten pärjäämisestä liittyvät myös pieniin arkisiin kokemuksiin. Ylpeyden aiheiden ei tarvitse olla uralla pärjäämistä, tosin ne voivat olla sitäkin. Pienistä ylpeyden aiheista eräs mies kertoo, kuinka pojan näkeminen esiintymässä vanhempainillassa kuuluu isän elämän tähtihetkiin.²⁶⁴ Toinen isä keskittyy lastensa koulutuksen ja uran kuvailuun menestyksen näkökulmasta.²⁶⁵ Rakennemuutoksen myötä työnteon korostaminen vaihtui koulutukseen, joten lapsista tuli kasvattaa eteviä neuvottelijoita ja oman identiteetin luoja.²⁶⁶ Miehinä identiteetti ei modernissa yhteiskunnassa yhdistynyt ahkeraan työntekoon, vaan tiedolliseen pääomaan. Tämä erottaa kasvatusvastuuta korostavien miesten kasvatusnäkömukia erityisesti passiivisista isistä, joille lasten menestys liittyi työntekoon ja fyysiseen pärjäämiseen. Kasvatusvastuuta korostavat isät nauttivat lastensa saavutuksista, olivat ne suuria tai pieniä.

Kasvatusvastuuta korostavien isien vanhemman rooliin on kuulunut rajojen asettaminen. Rajojen asettamisella he tarkoittavat sääntöjen antamista ja auktoriteettiasemaa. Eräs isä kuvailee isän roolia rajojen asettajana seuraavasti: "Isä on se henkilö jonka 'pillin' mukaan eletään, hän vanhemman oikeudella määrää tahdin, joskin käsitykseni mukaan parien kesken ei saa syntyä yksin valtiutta."²⁶⁷ 1950–60-lukujen isät kirjoittavat omaelämäkerroissaan usein omasta auktoriteettisemmastaan, johon he liittävät käsitteet rajoista, kurista ja kurittamisesta. Vaihtelua kurittamisen muodoissa ja niistä kertomisessa on tosin paljon.²⁶⁸ Tälle isätyypille kurittaminen ei ole olennaista auktoriteettiasemassa,

---

²⁶¹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 14323–14324.

²⁶² Hoikkala 91–92.

²⁶³ Häkkinen 2019, 63.

²⁶⁴ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 12160.

²⁶⁵ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2695.

²⁶⁶ Korhonen 1999, 27.

²⁶⁷ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2167.

²⁶⁸ Aalto 2004, 66–67.

sillä vain yksi isä kertoo kerran fyysisesti kurittaneensa lastaan. Tämä oli isän mielestä niin negatiivinen kokemus, että totesi kurittamisen jäävän siihen paikkaan.²⁶⁹ Tämän tyyppin isät kokevat olevansa vastuussa lasten hyvästä käytöksestä ja olevansa perheen henkinen auktoriteetti. Suuntaviivojen antaminen ja auktoriteettina toimiminen perheessä on yleinen teema isien muistelukerronnassa.²⁷⁰ Tätä eräs isä selittää sillä, että lapsella täytyy olla vastuu, mutta on vanhemman velvollisuus viimekädessä tarjota rajat, joihin lapset voivat nojata.²⁷¹ Perheen isien auktoriteettiasema perustuu sääntöjen antamiselle ja toisaalta luottamukselle, että lapset toimivat annettujen ohjeiden mukaisesti. On tosin paljon mahdollista, että fyysistä kuritusta tapahtui tutkimuksen aineiston vastaajien perheissä, mutta siitä ei vain puhuta. On mahdollista, että tähän on vaikuttanut nykyajan kasvatusihanteet. Fyysisen väkivallan puute voi myös kertoa siitä, siitä että isät tuomitsevat sen, mikä taas kertoo nykyajan muokkaamasta kasvatusihanteesta. Tyyppin isien auktoriteetti näyttää perustuvan väkivallan sijaan sääntöihin ja luottamukseen.

Kasvatusvastuuta korostavien isien maskuliinisuus heidän tuottamassa isyydessä tulee esille vanhemaksi tulemisen kokemuksissa ja lasten odottamisessa. He ovat odottaneet isäksi tulemistä ja vanhemmuus on muodostunut heille tavoitteeksi. Koska maskuliinisuudella viitataan miehiin liitettäviin käsitteisiin, on sillä paljon eri ilmenemismuotoja niin yksilön kun yhteiskunnankin tasolla.²⁷² Esimerkiksi yksilötasolla miehen maskuliininen identiteetti voi vahvistua isäksi tulon myötä.²⁷³ Kasvatusvastuuta korostavien isien miehisessä identiteetissä näin näyttäisi olevan. Vanhemmuus ei ole este maskuliinisen miehen toteuttamiselle, vaan vanhemmuus pikemminkin vahvistaa isän sukupuoli-identiteettiä. Erään isän raastava kuvailu omien kaksoslasten keskenmenosta kuvaa isäksi tulemisen merkitystä miehelle itselleen.²⁷⁴ Toinen isä kertoo haaveilleensa vaimonsa kanssa tyttärestä, jota he eivät koskaan saaneet.²⁷⁵ Isyyden tavoittelu on miehen henkilökohtainen projekti, minkä vuoksi vanhemman identiteetti on tässä isätyypissä vahva. Tämän voi nähdä heijastavan yhteiskunnallista arvo maailmaa ja käsitystä maskuliinisuudesta, jossa isyys on keskeisessä asemassa miehen elämässä. Toisaalta käytännössä toteutetun isyyden yhteiskunnallinen ihanne ei täysin kohtaa kasvatusvastuuta korostavien isien lapsiperhearjen kanssa.

---

²⁶⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 51.

²⁷⁰ Korhonen 1999, 87.

²⁷¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2169.

²⁷² Gilbert 2005, 15–16.

²⁷³ Huttunen 2001, 127.

²⁷⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2058.

²⁷⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9233.

”Biologista isää ei voi olla ellei ole myöskin äitiä, joten mielestäni äidin rooli täytyy nostaa erittäin korkealle –.”²⁷⁶ Kasvatusvastuutaan korostaville miehille isyys on yleensä vanhemmuutta äidin rinnalla. Se ei ole siitä erotettavissa oleva osa, vaan vanhempien roolit näyttävät täydentävän toisiaan, minkä vuoksi isätyyppi yhdistyy melko luontevasti perinteiseen ydinperhemalliin.²⁷⁷ Tästä kertoo eräs isä, jonka perheeseen lapsia syntyi tiuhaan tahtiin, ja isä mietti kuinka tämän vaimo vielä jaksaa, kun isä joutuu töiden vuoksi olemaan poissa kotoa.²⁷⁸ Isän poissaolo ei ole kuitenkaan hallitseva teema tässä tyyppissä, sillä lasten kasvattaminen on isyyden tärkein elementti. Ydinperhemallista poikkeaa myös kuvaukset yksinhuoltajaisyydestä.²⁷⁹ Eräässä perheessä isä asettui jopa äidin tilalle, sillä tämä kärsi skitsofreniasta.²⁸⁰ Perheiden isillä on kahtalainen suhde vanhemmuuteensa, sillä toisaalta he tuottavat vanhemmuutta äidin rinnalla ydinperhemallin mukaisesti, ja toisaalta he ovat valmiita hylkäämään perinteisen isän mallin ja hyppäämään myös äidin rooliin. Kasvatusvastuuta korostavien isien maskuliinisuutta kuvaa joustavuus sukupuolirooleissa. Tähän eräänä selittävänä syynä voi nähdä sukupuolien välisen vallanjaon rappeutumisen viimeistään 1960-luvulla esimerkiksi feministisen liikehdinnän seurauksena.²⁸¹

Maskuliinisuuden joustavuus tarkoittaa paitsi sukupuoliroolien laajenemista, myös samaan aikaan tapahtuvaa rooliodotusten noudattamista. On totta, että tasa-arvoistumiskehitys kiihtyi 1960–70-lukujen Suomessa, mutta naisten palkkatyö ei lisännyt yleistä huomiota miesten muuttuneeseen toimintaympäristöön. Tämä johti siihen, että naiset säilyttivät paikkansa kodin ylläpidon johtajina ja miehet jatkoivat roolinsa suorittamista kuten ennenkin. Konkreettisesti tämä näkyy siinä, että miesten kotityöt nähdään huomionarvoisina saavutuksina, kun taas naisille kotityöt vaan pitää tehdä.²⁸² Tässä aineistossa esiintynyt, isä, jonka vaimo myöhemmin kuoli, asutti maatilallaan perheitä, jotka huolehtivat talouden pidosta ja lapsista.²⁸³ Toinen isä ruotii ajan olevan erilainen nykyään, sillä hänen oman vanhemmuutensa aikana miehet eivät ”sekaantuneet” vaippojen vaihtoon, vaan heidän tehtävänsä oli turvata perheen taloudellinen vakaus.²⁸⁴ Miehen osa on toteuttaa sukupuolisesti määriteltyä roolia, johon kuuluu työn sanelema poissaolo. Tässä suhteessa kasvatusvastuuta korostavien isien voi nähdä toteuttaneen myös passiivisen isän mallia. Toisaalta näiden isien toiveet ja lasten kanssa vietetty aika puhuvat enemmän osallistuvan isän mallin puolesta.

---

²⁷⁶ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2168.

²⁷⁷ Schvanveldt ym. 2009, 109.

²⁷⁸ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 21405.

²⁷⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2061 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 18855–18856.

²⁸⁰ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 49.

²⁸¹ Therborn 2006, 99–101.

²⁸² Tigerstedt 1994, 75–76.

²⁸³ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 18865.

²⁸⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2168.

4. Vaikeat isät

4.1. Ankarat auktoriteetit

Ankaralla auktoriteetilla kuvaan niitä isiä, joiden teksteistä välittyy vanhemman tavoite pitää lapset kurissa. Tyypin miehet pitävät kuria paitsi kasvatuksen tavoitteena joissain tapauksissa kasvatusvälineenä. Ajan lapset muistavat kasvaneensa tällaisessa ympäristössä esimerkiksi Merja Korhosen tutkimuksen mukaan.²⁸⁵ Tutkimuskirjallisuus ja media ovat välittäneet 1950–60-lukujen suomalaisista isistä ankaraa kuvaa, minkä vuoksi olen pyrkinyt löytämään kuritukseen ja rajojen asettamiseen viitattavia kertomuksia myös isien itsensä muistoista. Tälle pohjalle muodostui oma isätyyppi, ankarat auktoriteetit. He eivät välttämättä suoraan kerro rankaisumenetelmistä tai lasten ohjeistuksesta, vaan isän asemasta perheen päänä. Isän auktoritatiivinen asema perheessä on muodostanut lasten ja isän välille valtarakenteen, jossa isät ohjaavat lapsen käyttäytymistä haluamaansa suuntaan. Keskeiseksi nimittäjäksi tyypin isyyskertomuksissa muodostuu ankaruus, jolla viitataan sekä kuriin että perheessä vallinneeseen valta-asetelmaan.

Keskeisenä ankaraan auktoriteetti-isään liittyy se, että kuri on kasvatuksen fokuksessa, eikä kasvatuksesta näin ollen puhuta laajemmin. Tämä selittää vastausten suhteellisen vähäistä määrää sillä tähän isätyyppiin kuuluu 8 % tutkimuksen vastauksista, vaikka lasten kuvaukset isistään puhuvat päinvastaisten tulosten puolesta. Näennäisesti tyyppi voisi sopia etäisen isän malliin, mutta auktoriteettiin painottavilla isillä korostuu lasten kurittaminen kasvatukseen menetelmänä paljon vahvemmin kuin missään muussa tyyppissä. Näyttäisi myös siltä, että tämän tyypin isät ansaitsevat huomattavasti enemmän kuin muut isätyypit, mutta vastauksia ja ilmoitettuja työpaikkoja on sen verran vähän, ettei keskipalkkojen ero ole tilastollisesti merkittävä.²⁸⁶

Tähän isätyyppiin kuuluu vain Isää etsimässä -kirjoituskilpailun vastauksia. Syynä on mahdollisesti se, ettei Eläköön mies -kertomuksien kirjoittajat ole keskittyneet vain isyytensä kuvaamiseen. Heidän kasvatuskäsityksensä ei painotu kuriin, vaan he ottavat myös muita osa-alueita esille toisin kuin Isää etsimässä -kirjoituskilpailussa, jossa miehet ovat keskittyneet ainoastaan isyytensä kuvaamiseen. Tämä on tarjonnut heille väylän pohtia epäoikeudenmukaiseksi mieltämänsä käyttäytymistä isänä. Suhtautuminen epäoikeudenmukaisuuteen kuitenkin vaihtelee, sillä osan mielestä isyyden ankaruus kuului 1950–60-lukujen Suomeen, minkä vuoksi he eivät tuomitse käytöstään. Aineistossa nousee selkeästi esille muistitiedon ajallinen ulottuvuus, toiset tuomitsevat menneisyyttä nykyajasta käsin ja pohtivat isyyttään katuen, kun taas toiset näkevät tuotetun isyyden sen ajallisesta kontekstista käsin.

---

²⁸⁵ Korhonen 1999, 190.

²⁸⁶ Ks. Taulukko 2.

4.1.1 Ajankuvan mukainen isyyskäsitys

*”Jos ajattelen itseäni isänä, en voi rehellisesti sanoa olevani yhtään parempi kuin oma isäni oli. Minulla oli huomattavasti paremmat olosuhteet kasvattaa lapsiani kuin hänellä. Olen kuitenkin samanlainen vähäpuheinen helposti tulistuva jörrikkä. Ainoa asia joka on estänyt minua piiskaamasta lapsiani on vaimoni.”*²⁸⁷ Ankarien auktoritatiivisten isien kasvatuksen tavoitteita ja vanhemman roolia kuvaa edellisen lainauksen mukainen suhtautuminen vanhemmuuteen. Vaikka kaikissa kertomuksissa ei toistu vakivalta, näkevät isät sen silti potentiaalisena mahdollisuutena. Lainaus kuvaa myös hyvin käsitystä siitä, kuinka mies on impulsiivinen toimija, jota naisen tulee kontrolloida.²⁸⁸ Tämän tyyppin isien kertomuksissa toistuu oman toiminnan peilaaminen muihin ihmisiin. Esimerkiksi eräs isä suhteuttaa omaa vanhemmuuttaan perheen äidin vanhemmuuteen. Isä kertoo, ettei osaa puntaroida onnistumistaan vanhempana, mutta suhteessa perheen äitiin hänellä olisi ollut parantamisen varaa.²⁸⁹

Omaelämäkerrat tuottavat muistettua todellisuutta nykyajan ja menneisyyden vuoropuhelussa. Auktoriteettiaan painottavat isät jäsentävät onnistumistaan vanhempana suhteuttamalla toimintaansa lähipiiriinsä ja muihin tuntemiinsa isiin. Oman vanhemmuuden puntarointi valottaa näiden miesten kirjoittamisen syytä. Osa heistä kokee tehneensä väärin ja osa näkee toimintansa ajankuvan mukaisena käytöksenä silti selventäen vuosien takaista käytöstään nykylukijalle. Esimerkiksi erään isän reflektio kohdistuu etäisyyteen isälapsi suhteessaan. Hän pohtii olleensa lapsille saavutettavissa, mutta toisaalta ajattelee, että on varmasti olemassa parempiakin isiä.²⁹¹ Vaikka miehiltä ei odotettu aktiivista osallistumista perheen arkeen 1950–60-luvuilla, tarkastelee kertoja silti osallistumistaan vanhempana varteenotettavana näkökulmana ja hyvän isyyden mittarina.²⁹² Kaikki eivät koe syyllisyyttä pohtiesaan menneisyyttä, vaan osa pyrkii asennoitumaan menneisyyteensä anteeksiantavassa roolissa. Tästä esimerkkinä eräs isä kertoo olleensa mielestään ”keskivertoisä”, sillä hän oli kannustanut lapsiaan koulunkäynnissä ja ottamaan vastuuta.²⁹³

Merja Korhosen tutkimuksessa (1999) lapset muistavat omat 19950–60-lukujen isänsä muun muassa etäisinä auktoriteetteina, jotka nojasivat miehen patriarkaaliseen asemaan vanhemman roolissa.²⁹⁴ Myös tämän tutkimuksen miehet nojaavat isän patriarkaaliseen valtaan. Esimerkiksi eräs isä kertoo hänen lastensa sanoneen, että hän korosti liikaa kuria kasvatustehtävässään. Tämän isä kuittaa sillä, että kuri oli ajan hengen mukaista ja kuului lasten kasvatukseen.²⁹⁵ Kurinpito oli tämän isätyypin

---

²⁸⁷ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4024.

²⁸⁸ Tigerstedt 1994, 69.

²⁸⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3086.

²⁹¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1610.

²⁹² Aalto 2004, 5.

²⁹³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2453.

²⁹⁴ Korhonen 1999, 163.

²⁹⁵ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2454.

edustajille vanhemman keskeinen tehtävä. Toisessa perheessä äiti vastasi lapsista, koska isä katsoi perhettä tärkeämmäksi oman vapaa-aikansa ja työnteon. Hän tosin korostaa kurin olleen silti tärkeä osa-alue vanhemmuudessa, kuten seuraava lainaus osoittaa: ”Koskaan en asettanut hänen (vaimo) oikeamielisyyttään kyseenalaiseksi, vaan pakotin jälkikasvun jopa ruumiillisella kurituksella pysymään nuhteessa.”²⁹⁶ Mielenpitoet kurista tuovat esille ajankuvaa, jossa aikuiset ovat arvoltaan lasten yläpuolella. Tämä heijastuu myös käytökseen, mahdollisesti fyysiseen rankaisuun, jonka katsottiin olevan erityisesti perheen isän tehtävä.²⁹⁷

Maskuliinisten arvojen korostuminen ja ilmentyminen ankarissa auktoriteetti-isissä voivat olla syynä isälapsisuhteen hankaluuteen. Monissa tämän tutkimuksen lähteissä mainitaan niin sanottu miehen tai isän malli, käsitettä kuitenkin tarkemmin avaamatta. Eräs ankaraksi auktoriteetiksi lukeutuva isä muun muassa huomauttaa, että vaikka isä ei olisi läheinen, on silti tärkeää, että on olemassa isä ja isänmalli.²⁹⁸ Jos isänmallilla tarkoitetaan stereotyyppistä kuvaa miehestä vanhempana 1950–60-luvuilla, siihen kuuluivat ainakin perheen elatusvastuu, johtajuusasema perheessä, patriarkaalisuus, kuritus ja etäisyys.²⁹⁹ Nämä teemat toistuvat myös tämän isätyypin kirjoittamissa vastauksissa.³⁰⁰ Miehen malli voidaan määritellä myös sen avulla, mitä siihen ei kuulu.³⁰¹ Yksi isä määrittelee miehen mallin tällä tavoin poissulkemalla siitä feminiinisyyden. Hänen mukaansa miehen ei kuulu tavoitella ”naismaisen” miehen mallia, ja tämän vuoksi perheen kanssa esiintyminen oli hänelle aluksi hankalaa.³⁰² Se, mitä 1950–60-luvuilla ja osin edelleen mielletään miehekkäiksi piirteiksi, esimerkiksi johtajuus ja valta, kuuluu olennaisesti tämän isätyypin vastauksiin. Isien ja lasten välisen suhteen hankaluutta voi selittää lasten kyvyttömyys tai haluttomuus noudattaa ennalta annettua miehen mallia.

”Olenko huono ja perheestä piittaamaton isä?” Näin pohtii eräs perheen isä, jonka pieni lapsi ei enää tunnistanut tätä pitkän työjakson jälkeen.³⁰³ Fyysinen poissaolo johti etäiseksi jääneeseen lapsisuhteeseen useissa tapauksissa isätyyppiin katsomatta. Isien fyysinen poissaolo ei tosin ollut mitenkään erikoista sotien jälkeisessä Suomessa. Ankarien auktoriteetti-isien kohdalla näyttäisi siltä, että vaikka isät olivat joissain tapauksissa paljon poissa kotoa, oli heidän silti mahdollisuus säilyttää johtajuusaseman avulla yhteys perheeseen. Maskuliinisen isän malliin liitettiin 1950–60-luvuilla kontrolli ja johtajuusasemaperheessä, joten tässä suhteessa ankarat auktoriteetti-isät noudattivat ajan ihanteen

---

²⁹⁶ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3081–3082.

²⁹⁷ Hoikkala 1994, 100–102.

²⁹⁸ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1610.

²⁹⁹ Huttunen 1999, 179.

³⁰⁰ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1609–1610; SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1991–1994; SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2451–2455; SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3081–3088; SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4020–4024 ja SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4292–4295.

³⁰¹ Gilbert 2005, 64–65.

³⁰² SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4295.

³⁰³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2453.

mukaista käsitystä miehestä perheessä.³⁰⁴ Tämän vastapainoksi tarvittiin läheisyyttä ja sovinnaisuutta tarjoava äiti. Tällainen ydinperheen ihanne näkyy muun muassa valitteluna siitä, ettei isä pystynyt täyttämään tätä normia. Esimerkiksi yksi miehistä harmittelee sitä, etteivät nuorimmat lapset saaneet nauttia kotona olevasta äidistä.³⁰⁵ Tämän isätyypin edustajien perheet olivat perinteisessä mielessä ydinperheitä, eli vaimot hoitivat lapset ja miehet kävivät töissä, kuten etäisen isän tyypissä. Toisaalta johtajuusasema perheessä on paljon vahvempi ankarien auktoriteetti-isien kohdalla. Isän jalansija perheessä oli kapea, mutta vaikutusvaltainen.

Isäksi tulemistä tavoiteltiin ja se näkyy teksteissä positiivisena asiana, vaikka auktoriteetti-isät eivät käytännössä paljoa aikaa perheen kanssa viettäneekään. Ankara auktoriteetti-isyys ei tarkoita, että lapsiin suhtauduttiin kielteisesti, vaikka heiltä kuria vaadittiinkin. Isänä olemisen positiivisen merkityksen tiivistää eräs vastaaja seuraavasti: ”LOPUKSI SANOISIN, ETTÄ OLEN ILOINEN ISÄNÄ OLEMISESTA JA YLPEÄ LAPSISTANI.”³⁰⁶ Ilana Aallon (2012) mukaan useissa mies- tutkimuksissa on havaittu isäksi tulon positiivinen merkitys osana miesten elämää. Isäksi tulon positiivisuus on miehiä yleisesti yhdistävä teema, myös ankarien auktoriteetti-isien kohdalla.³⁰⁷ Esimerkiksi toinen isä kertoo tunteneensa hämmennystä, kiitollisuutta ja onnea esikoisen syntymän yhteydessä.³⁰⁸ Kolmas isä taas tuo esille, että elämä olisi ollut tyhjää ilman lapsia, vaikka näiden elämän varrella on saanut todistaa myös paljon murheita.³⁰⁹ Tämän perusteella voi sanoa, että 1950–60-lukujen tuotettuun miehuuteen on liitetty käsitys vanhemmuudesta. Miehet ovat tosin suhtautuneet vanhemmuuteen eri tavoin, mikä on vaikuttanut käytännössä tuotettuun isyyteen. Tämä seikka on tärkeä huomata myös siksi, ettei ankara isyys tarkoita kielteistä suhdetta lapsiin.

Sotien jälkeiseen aikaan keskittyvä yhteiskuntatieteellinen tutkimus luo kuvaa miehestä pärjääjänä, ja kertoo yhteiskunnan tarjoamista mahdollisuuksista menestyä hyvin alkukantaisista lähtökohdista käsin.³¹⁰ Yhteiskunnan kehitystä koetulla tasolla kuvailee nelilapsisen perheen isä seuraavasti: ”Meillä sodasta palanneilla ikäluokilla kun oli tarkoitus ottaa akka ja tehdä lapsia.”³¹¹ Sota on varmasti yksi taustavaikuttajista kaikkien sen käyneiden miesten tuottamassa isyydessä. Aihepiiriin käsittely jää tästä huolimatta edellisen lainauksen tyylliselle tasolle. Mikäli miehet puhuvat sodasta, tämä on yleensä jaoteltu omaksi alaluvuksi muistelukerronnassa, eikä siihen enää palata vanhemmuusvuo-

---

³⁰⁴ Huttunen 1994, 52.

³⁰⁵ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1609.

³⁰⁶ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1610.

³⁰⁷ Aalto 2012, 187.

³⁰⁸ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2452.

³⁰⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3085.

³¹⁰ Lindberg 2014, 271–273 ja 277–279.

³¹¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3081.

sia muistellessa. Sodan kokemusta on tutkittu historian tutkimuksessa yhä enemmän määrin. Esimerkiksi Merja Korhonen (1999) on tutkinut lapsien kokemusta sodasta palanneista isistä. Hänen mukaansa 1950–60-lukujen lapset selittävät isiensä väkivaltaisuutta sodan jättämällä traumailla. Lapset kuvasivat isiensä omaavan kaksi erillistä puolta, hyväntuulisen leikki-isän ja väkivaltaisen ja juoppottelevan, mahdollisesti väkivaltaisen isän.³¹² Tässä aineistossa isät eivät muistele käymäänsä sotaa, minkä vuoksi ankaruuden selittäminen sodan muistolla on pelkästään muistelukerronnan avulla vaikeaa. Joka tapauksessa on oletettavaa, että sota on vaikuttanut miesten mieliin, edustivatpa he mitä isätyyppiä tahansa

4.1.2 Ankaraa kasvatusta ohjaavat perusteet

Auktoriteetti-isät tuottavat parhaiten tunnistettavissa olevaa ajankuvaa, jossa mies oli perheen vallan käyttäjä ja määräsi sen tahdin. Tällaisten stereotyyppien syntyä ohjaa vahvasti media, mikä toisaalta toistaa elettyä totuutta, mutta myös ohjaa käyttäytymistä toivottuun suuntaan. Mediassa piirtyi kuva suomalaisesta perheestä, jossa mies ohjaa perheen toimintaa. Perhekuvaukset, joissa perheen isä on mukana, sijoittuvat yleensä luontoon retkeilyn pariin.³¹³ Auktoriteetti-isät eivät tuota poikkeusta tähän suomalaisessa mediassakin omaksuttuun kuvaan miehestä eränkävijänä. Tässä näkyy se, kuinka miehet sijoittuvat kodin ulkopuolelle, mikä entistä enemmän korostaa ydinperhemallia. Tässä isätyypissä kaksi isää kertoo kuinka he uivat ja kalastivat yhdessä lasten kanssa.³¹⁴ Vähäiset maininnat lasten kanssa vietetystä ajasta muissa vastauksissa puhuu taas sen puolesta, kuinka juron miehen stereotyyppiä noudatettiin ja luotiin käytännön tasolla. Maskuliinisuuden yhdistyi käsitys miehestä itenäisenä, jopa tunnekylmänä perheen päänä. Tämä ihanne muokkasi sitä, kuinka miehet todellisuudessa käyttäytyivät, ja kuinka he haluavat itsestään kirjoittaa myös jälkeen päin. Esimerkiksi miehet puhuvat harvoin omasta vanhemmuudestaan omaelämäkertoissaan, minkä voi tulkita liittyvän tähän maskuliinisuuden odotukseen.³¹⁵ Tästä syystä ankarat isät eivät pohdi lapsisuhdettaan, vaan keskittyvät kertomaan lastensa tottelevaisuudesta, sekä mahdollisesta myöhemmästä menestyksestä uralla.³¹⁶

Ankaruus ja vanhemman valta tulevat esille 1950–60-lukujen lasten muistoissa lapsuudestaan. Kurinpito ei tarkoittanut helposti selitettävää asiaa, sillä kurinpito menetelmien vaihteluväli oli suuri. Toiset kertovat väkivaltaisesta alistamisesta, kun taas toisille kurinpito merkitsi psyykkistä valtasuhdetta, jolla isien tulkittiin pyrkineen huolenpitoon.³¹⁷ Tämän tutkimuksen aineisto kuvaa kyseistä

---

³¹² Korhonen 1999, 202.

³¹³ Niskanen 1996, 105–106 ja 140–141.

³¹⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2453 ja SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1609.

³¹⁵ Aalto 2004, 88.

³¹⁶ Esim. SKS KRA Isää etsimässä 3081–3088 ja SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2451–2455.

³¹⁷ Korhonen 1999, 190.

vaihteluväliä erityisesti ankarien auktoriteetti-isien kohdalla. Yksi isä kertoo kurittaneensa lapsiaan fyysisesti saadakseen nämä tottelemaan perheen äitiä.³¹⁸ Toinen isä kertoo olleensa ankara ja pohtii tässä yhteydessä, olivatko lapset kurittomia vai olisivatko he olleet tottelemattomia ilman kurittamista.³¹⁹ On tietysti mahdollista, että isät käyttivät fyysisen väkivallan muotoja paljon enemmän, kuin mitä he tuovat ilmi. Syynä on mahdollisesti häpeän tunne, tai halu muistaa lapsien kanssa vietetty aika positiivisessa valossa. Naisten elämänkerroissa löytyy lukuisia kuvauksia niin sanotuista perhehelveteistä, jossa väkivalta kulminoituu elämän keskipisteeksi. Vaikka miesten on havaittu vaikenavan tällaisista tapauksista, muodostavat perheväkivallan kokemukset koko kyseistä perhettä muokanneen taustan.³²⁰

Kurituksen muotoja ei tässä aineistossa juuri oteta esille, vaan huomio keskittyy isän valta asemaan ja lasten tottelevaisuuteen. Aggression hallinta on edelleen vanhempien arkea muovaava teema; esimerkiksi isät saattavat purkaa sitä huutamalla lapsille. Tavallisimmat syyt vaikeille tunteille liittyvät väsymykseen, oman ajan ja tilan puutteeseen sekä työn ja arjen sovittamiseen.³²¹ Esimerkiksi yksi uusioperheen isä kertoo, että hänen oli vaikea saada ruotsinkielisiä lapsiaan tottelemaan. Hän huomauttaakin, että toisen kotimaisen hallinta helpotti lasten kurinpidossa.³²² Mitä ilmeisimmin siis kurinpito on tässä perheessä tarkoittanut verbaalisia käskyjä ja ohjeita fyysisen väkivallan sijasta. Ankaraa auktoriteettivanhemmuus ei tarkoita suoranaista väkivaltaa, vaan kurinpidolla pyrittiin tukemaan lasten tervettä kasvua. Ihannelapsi oli utterta työntekijä ja kuuliainen vanhemmilleen, minkä vuoksi kurinalaisuus on teksteissä keskeistä.³²³ Lasten tottelevaisuusihanteesta kertoo eräs toinen vastaaja, jonka mukaan kuri ja järjestys perheessä tulee saavuttaa ilman fyysistä väkivaltaa. Hänen mukaansa isän tulee opettaa lasta suhteessa tämän ikään ja luontaiseen moraaliin nähden.³²⁴ Tämän isätyypin miehet toimivat lastensa kanssa ehdottomina auktoriteetteina, mikä näkyy siinä, että lapsilta odotettiin kuuliaisuutta ja tottelemista.

Miesten rooliodotustutkimukset tuovat esille kovuuden merkityksen miehuudelle ja maskuliinisuudelle. Myös keholtaan miesten tulee olla vahvoja, vallan- ja voimankäytön instrumentteja.³²⁵ Eräs isä kokeili kerran kurittaa lapsiaan fyysisesti, mutta tämä tuntui niin pahalta, että päätti jatkossa turvautua puhumiseen.³²⁶ Toinen isä taas kertoo, että on opetellut pitämään lapsiaan sylissä.³²⁷ Kummassakin

---

³¹⁸ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3082.

³¹⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1609.

³²⁰ Roos 1987, 149–150.

³²¹ Jämsä, Kalliomaa, Rotkirch 2010, 17–19.

³²² SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1991.

³²³ Korhonen 1999, 188.

³²⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4293.

³²⁵ Grönfors 1994, 72–73.

³²⁶ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4293.

³²⁷ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4024.

tapauksessa on kyse oppimisesta ja oivaltamisesta vanhempana sekä miehenä. Miehen ei tarvitse olla vain ankara itsepäinen vallankäytön symboli perheessä, vaan miehuus voi liittyä hoivaan ja huolenpitoon. Lapsista huolehtiminen, erityisesti emotionaalisenhoivan tuen ja hoivan tarjoaminen, on perinteisesti liittynyt äitiyteen ja feminiinisyyteen yhdistettäviin piirteisiin.³²⁸ Nykytutkimuksen mukaan miesten antama hoiva muuttaa miesten käsityksiä maskuliinisuudesta. Samalla tavalla se muuttaa käsitystä hoivasta myös miehuuteen yhdistettävänä piirteenä.³²⁹ Gunhild Farstad sekä Kari Stefansen (2015) ovat isyystutkimuksessaan tulleet siihen tulokseen, että myös ydinperhemallin mukaista isyyttä noudattelevat miehet tuottavat isänä feminiinisyyteen liitettyjä piirteitä. Esimerkiksi tällaiset miehet pärjäävät yksin lasten kanssa, vaikeivat käyttäisi tätä aikaa luodakseen syvää emotionaalista suhdetta lapseen.³³⁰

Lasten kasvatuksessa tapahtui muutos 1950-luvulla, kun lasten persoonallisuuden kehittyminen alkoi nousta kasvatuksen keskiöön. Persoonallisuudessa pyrittiin erityisesti tukemaan lapsen itseluottamusta ja itsenäisyyden kehitystä.³³⁴ Auktoriteetti-isien kasvatuskäsitelmät liittyivät erityisesti tähän käsitykseen ja sitä tukeviin käytäntöihin. Esimerkiksi eräs isä erittelee lastensa yksilöllisiä lahjakkuuksia, yksi osasi piirtää, toinen oli musikaalisesti lahjakas ja kolmas osasi askarrella. Yleisesti kielten oppiminen oli kaikille kolmelle helppoa. Isä näkee oman roolinsa olevan merkityksellinen lasten tietojen ja taitojen kehityksessä. Hän esimerkiksi mainitsee kannustaneensa yhtä lastaan lastentarhanopettajaksi. Isä oli huomionnut, että tytär oli lapsesta saakka ollut hyvä hoitaja, ja kun tämä myöhemmin empi sairaanhoitajan alan suhteen, totesi isä tähän: ”EI. Sinusta tulee lastentarhanopettaja, eikä mikään muu! Ja tuli.”³³⁵ Lapsien menestyksestä kertominen miesten omaelämäkerroissa on yleistä, sillä sen avulla miehet kertovat myös itsestään onnistuneena vanhempana.³³⁶ Tämän isän tekstistä välittyy kuva onnistumisen tunteesta, mutta samalla se välittää myös niitä arvoja, joiden mukaisesti lapsia kasvatettiin. Tyttären kykyjen huomioiminen ja kannustaminen näiden pohjalta hyvälle uralle näyttäytyy täten isän vanhemmuuskokemuksen huippuhetkenä. Onnistumisen kokemukset ovat miehille merkki siitä, että miehet kokevat vetäneensä oikeista naruista ja tukeneet lapsia osaamallaan tavalla.

Miesten omaelämäkerroissa on yleistä, että isän auktoriteettiasema perheessä korostuu, ja vallankäytön kohteena on useimmiten poikalapsi.³³⁷ Aiemmin käsitellyissä isätyypeissä olen taas tuonut esille, kuinka isät ja pojat viettivät aikaa keskenään muun muassa siitä syystä, että yhteinen ajanvietto saman

---

³²⁸ Farstad ja Stefansen 2015, 58–59 ja 60.

³²⁹ Ranson 2015, 175–176.

³³⁰ Farstad ja Stefansen 2015, 66.

³³⁴ Tähtinen 1992, 199.

³³⁵ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3082.

³³⁶ Tigerstedt 1994, 79.

³³⁷ Hoikkala 1999, 100–102.

sukupuolisen jälkeläisen kanssa on ollut väylä siirtää sukupuolelle asetettuja toiveita ja käyttäytymismalleja nuoremmalle polvelle. Vaikeat isä–poika-suhteet tulevat usein ilmi 1950–60-lukujen lapsien kertomuksissa. Esimerkiksi naiset kertovat kokeneensa lapsuudessaan fyysistä kuritusta harvemmin kuin miehet. Poikalasten kuritus on näin ollen ollut kulttuurisesti sallitumpaa kuin tyttöjen.³³⁸ Eräs isä kertoo, että oli laittanut uhmaikäisen poikansa hakemaan piiskaa metsästä. Tosin vaimo tuli tapauksessa väliin, eikä fyysistä väkivaltaa tapahtunut.³³⁹ Tapaus todistaa poikalapsiin kohdistuneen väkivallan lisäksi myös väkivallan uhkaa, jolla kuria ylläpidettiin. Ankaruus muodostuu ilmapiiristä ja mahdollisista sanktioista, joita lapsi tiedostaa pelätä. Toinen isä kertoo valtasuhteesta poikaansa seuraavasti: ”Hän sanoikin äitinsä viimevuotisen kuoleman jälkeen menettäneen parhaimman turvansa elämäänsä. Minua hän on kyllä kunnioittanut ja ihailutkin vaativaisuuteni ja työteliäisyyteni sekä ahkeruuteni vuoksi.”³⁴⁰ Kummassakin tapauksessa erityisesti isän ja pojan välinen suhde perustuu valtaan ja hallintaan. Tunne, että erityisesti poikalapsia täytyy kontrolloida, voi johtua ajan mukaisesta käsityksestä, että mies on luonnostaan syntynyt olemaan naista pidättelemättömämpi ja estoton.³⁴¹

”Näkemykseni mukaan isäksi kasvetaan vähitellen. Kaikki miehet eivät mielestäni ole valmiita isäksi muuten kuin fyysisesti.”³⁴² Lainauksen isä kommentoi isyyksikäsitystä, jonka mukaan vanhemman täytyy olla mukana lasten kasvatuksessa. Äidin lisäksi myös isän täytyy kantaa vanhemman vastuu, johon kuuluu rooliin paneutuminen. Isyys muodostuu biologisesta yhteydestä lapseen, mutta sen ympärille vaaditaan isien kohdalla myös vastuuta. Vanhemmat ikään kuin täydentävät toisiaan myös luonteenpiirteiltään: kun mies on juro ja rehellinen, nainen on näiden vastakohta.³⁴³ Tätä ajatusta täsmentää toinen kirjoittaja, joka synnytysosastolla sai lapsensa syliin ja kommentoi asiaa näin: ”Katsoin avuttomana ja hölmistyneenä vaimooni, etteikö se kääro kuulunut paremminkin hänen syliinsä.”³⁴⁴ Hänen suhtautumisensa lapseen toistaa heteronormatiivista jaottelua, jossa äidin rooliin kuuluu erottamattomana biologisena itsestäänselvyytensä lasten hoivaaminen. Isän ja äidin roolin kah-tiajako toistuu useassa tämän isätyypin vastauksessa.³⁴⁵ Kahteen sukupuoleen perustuva tarkkarajainen jaottelu voi selittää sitä, miksi isät olivat ankaria lapsilleen. Kuria vaadittiin, koska äidin nähtiin olevan paras hellän ja hoivan tarjoaja, minkä vuoksi miehen rooli tarkoitti tämän vastakohtaa.

---

³³⁸ Korhonen 1999, 200–201.

³³⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4024.

³⁴⁰ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3083.

³⁴¹ Tigerstedt 1994, 69.

³⁴² SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4293.

³⁴³ Markkola, Östman ja Lamberg 2014, 7–8.

³⁴⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3081.

³⁴⁵ Esim. SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2453 ja SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3081.

Lapsien tukeminen heidän omista lähtökohdistaan käsin on verrattain uusi lähestymistapa kasvatukseen. Vielä 1950-luvulla lasten kasvatusta ohjasi yleisesti kurinpito, mikä näkyy ajan lasten muistoissa.³⁴⁶ Kurinpito oli siis osa isän roolia ja yleisesti hyväksytty lähestymistapa lasten kasvatukseen. Ankarat auktoriteetti-isät eivät tuottaneet näin ollen ajan kasvatuskäsityksistä poikkeavaa isyyttä. Kurinpidossa kyse oli osaltaan myös isän vastuunkannosta, ja sen avulla pyrittiin pitämään lapsista huolta. Eräs isä reflektoi aihetta ukin ja isän näkökulmista seuraavasti: ”Isoisän osata voi paremmin iloita kuin isän. Uki ei ole enää vastuussa lastenlapsiensa kasvattamisesta, vaan iloitsee heidän näkemisestään ja kasvamisestaan.”³⁴⁷ Oikeuttamatta mitenkään lapsiin kohdistunutta väkivaltaa, on kurinpito nähty lasten kasvua tukevana elementtinä. Tosin kurinpito ei tässä aineistossa tarkoita suoraan väkivaltaa, vaikka siitä joissain vastauksissa on mainittu. Ankaran auktoriteetti-isän kasvatuskäsityksen ydin on ollut pitää lapset tottelevaisina, minkä on nähty edistävän lapsen kasvuprosessia.

---

³⁴⁶ Hoikkala 1994, 103.

³⁴⁷ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3085.

4.2. Alkoholin suurkuluttajat

Alkoholin suurkuluttajat ovat isätyyppi, joiden perhearkeen on useimmiten negatiivisessa mielessä vaikuttanut isän alkoholinkäyttö. Tämä ei suoraan tarkoita kylmää tai passiivista suhdetta lapsiin, sillä isät avautuvat myös lämpimistä tunteista lapsiaan kohtaan. Erityisen piirteen teksteihin luovat myös niissä esille tuleva maskuliinisuus ja sen yhteys alkoholinkäyttöön.

Alkoholin haitalliseen käyttöön viitataan eri termeillä, kuten alkoholismilla, suurkulutuksella ja juoppoudella. Suuretkaan juodut määrät eivät psykologisesti tarkasteltuna tee ihmisestä alkoholistia, vaan alkoholin liikkäytössä kyse on henkilökohtaisella tasolla tunnistettavasta ongelmasta.³⁴⁸ Tämän vuoksi olen tutkimuksessani käyttänyt termejä juova isä ja alkoholin suurkuluttaja, tai puhun alkoholin sävyttämästä isyydestä. Termit ovat tarpeeksi neutraaleita, jolloin vältytään kaksijaottelulta hyvään tai huonoon isyyteen. Jää muistelijoiden oman tulkinnan varaan, onko alkoholinkäyttö ollut heille sairaus, tai ovatko he kokeneet sen haitalliseksi esimerkiksi terveysongelmana.

Alkoholin sävyttämiä isyyskertomuksia on yhteensä 7 % koko tutkimuksen vastauksista. Vastausten suhteellinen vähäisyys on poikkeuksellista, sillä miehet usein jäsentävät muistelukerronnassaan elämänsä alkoholin kanssa pärjäämisen, perheen ja uramenestyksen avulla.³⁴⁹ Todellisuudessa voikin olla, että elämäkertakirjoittajat tuovat kokonaisuudessaan enemmän esille alkoholinkäyttöä, mutta nämä vastaukset eivät ole päätyneet tutkimukseni aineistoksi esimerkiksi siitä syytä, että he eivät ole olleet perheellisiä tutkimanani aikana. Mahdollisesti perheelliset isät eivät halua niin paljon avata alkoholin kulutustaan tai sen tuomia ongelmia, joten sen vuoksi tähän isätyyppiin kuuluvia on suhteellisen vähän. Koska ajan lapset kertovat lähes poikkeuksetta isiensä alkoholinkäytöstä, on mielestäni järkevää tuoda tämä isätyyppi erilliseksi luokakseen, vaikka vastauksia on määrällisesti vähän.

Ilkka Arminen (1991) on tutkinut alkoholistien kertomuksia elämästään ja hän on tullut siihen tulokseen, että sosiaalisen identiteetin ylläpitäminen on yksi keskeisimmistä juomisen syistä.³⁵⁰ Tämän tutkimuksen aineistossa miehet erittelevät juomisensa syitä muun muassa sukupuoleen sosiaalistumisen ja perintötekijöiden avulla. Lisäksi juomista selitetään huonolla yhteiskunnallisella asemalla. Alkoholin suurkuluttajien keskitulot ovat tilastollisesti alhaisempia kuin muilla isätyypeillä, joskin tilastossa on puuttuvien tietojen vuoksi paljon tulkinnanvaraa. Toisaalta tilastotulos on merkittävä, sillä isät itse avaavat teksteissään sosioekonomista asemaansa ja sen mahdollisia vaikutteita heidän juomiskäyttäytymiseensä.

---

³⁴⁸ Pirskanen 2011, 43.

³⁴⁹ Hyvärinen 1994, 65.

³⁵⁰ Arminen 1991, 518.

4.2.1 Juovan isän tunteet ja arvomaailma lasten kasvatuksessa

”Olin tullut isäksi. Sitä nyt en pitänyt minään, mutta siitä olin hyvilläni, että se oli poika ja koko synnytys ruljanssi onnistui paremmin, kuin muijat antoivat ymmärtää.”³⁵¹ Isyydelle asetetut toiveet ovat lainauksen mukaisesti hyvin kapeita, mikäli tyypin isät tuovat niitä edes esille. Isyyteen asennoituminen voi toisaalta selittää alkoholin sävyttämä elämää, sillä heikko identifioituminen vanhemmaksi on osasy sien ja lasten suhteen etäisyyteen. Suomalaisia elämäkertoja tutkinut J. P. Roos (1987) tuo esille, että elämäkerroissaan miehet kuvaavat nostaneensa perheensä taloudellista asemaa kovalla työnteolla. Perheen taloudelliseen nousukauteen liittyy miesten kohdalla vetäytyminen perheen piiristä, mikä voi näkyä alkoholinkäytön lisääntymisenä.³⁵² Tässä tutkimuksessa esiintyvien kertomusten mukaan isyyteen asennoitumiseen ja toiveisiin liittyy niin paljon näkökulmia kuin on vastaajiakin, joten vastaavaa yleistystä isyyteen asennoitumisesta on mahdotonta tiivistää. Esimerkiksi, vaikka ylemmän lainauksen isä vaikuttaa suhteellisen välinpitämättömältä isyyteensä isäksi tulon hetkellä, kertoo hänen tekstinsä muut sisällöt lämpimämmästä suhtautumisesta lapsiin ja isän vastuisiin. Hän muun muassa katkaisi välit veljeensä, sillä tämä oli jättänyt vaimonsa ja erityisesti lapsensa avioeron kynnyksellä.³⁵³

Henna Pirskasen (2011) mukaan suomalaisen miehen kuvaan on kulttuurisesti liittynyt kurjuuden narratiivi, jolla yleensä viitataan muun muassa miehen sulkeutuneisuuteen ja runsaaseen alkoholinkäyttöön. Usein mieskuva samalla liittyy pärjäämiseen ja rationaalisuuteen, jota varjostaa muun muassa huono isäsuhde, mahdollinen työttömyys ja kotiriidat.³⁵⁴ Negatiivista pohjavirettä kantaa myös tämän tutkimuksen alkoholin suurkuluttajat. Isät toteavat juomisensa ongelmallisuuden suhteessa lähipiiriin, esimerkiksi eräs isä pukee asian ytimekkäästi näin: ”Lapsethan siitä kärsivät.”³⁵⁵ Toisen vanhemman juominen on koko perheen ongelma, jonka erityisesti lapset muistavat. Sotien jälkeen kasvaneet lapset ja nuoret tuovat poikkeuksetta esille alkoholin olleen ongelma heidän perheissään.³⁵⁶ Vaikka osa miehistä tunnistaa alkoholiongelmansa, on paljon puhuvaa, ettei tutkimukseni aineistosta kuin murto-osa lukeudu alkoholin suurkuluttajiksi. Muun muassa Verena Ertl ja Regina Saile (2016) ovat tutkineet sodan aiheuttamien mielenterveyden häiriöiden ja alkoholinkäytön yhteyksiä. Heidän mukaansa, kun alkoholinkäyttö on muodostunut rutiininomaiseksi, ei käyttäjä itse välttämättä huomaa alkoholin aiheuttamia fyysisiä ja psyykkisiä haittoja.³⁵⁷ Tämä selittäisi ristiriitaa siinä, miksei

³⁵¹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4694.

³⁵² Roos 1987, 151.

³⁵³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4696.

³⁵⁴ Pirskanen 2011, 40–41.

³⁵⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9305.

³⁵⁶ Iivonen 2016, 18.

³⁵⁷ Ertl, Saile ym. 2016.

sodan käyneet miehet puhu alkoholiongelmistaan, ja- miksi heidän jälkipolvensa lapsuutta leimaa vanhemman raskas alkoholinkulutus.

Tutkimukseni alkoholin sävyttämät isyyskertomukset näyttävät usein kolikon kaksi eri puolta samassa tekstissä. Toisaalta isä näyttäytyy rakastavana vanhempana ja toisaalta kertomuksissa ilmenee juomisen aiheuttamaa epävarmuutta perheen dynamiikassa. Tätä voi selittää se, että muistoihin liittyy usein emotionaalinen tunnelataus. Tämän vuoksi on helpompaa muistaa joko perin surullisia tai erittäin positiivisesti latautuneista tapahtumia. Vaikka muistot ovat tällä tavoin tunteen avulla latautuneita, ne kertovat yksilön tavasta hahmottaa omaa elämäänsä.³⁵⁸ Negatiivisesti latautuneista muistoista kertoo eräs isä valitellen, ettei koskaan kertonut pojilleen rakastavansa heitä. Hän tosin lisää, että on teoillaan yrittänyt rakkautta osoittaa, siihen muilla tavoin pystymättä.³⁵⁹ On hyvin normaalia, että kirjoittajat tuovat tällä tavoin esille asennoitumistaan elämään. Mieselämäkerroissa tulee helposti ilmi, kuinka sukupuolelle asetetut rajat ohjaavat miestä mieltämään elämäänsä yhtäältä negatiiviseksi.³⁶⁰ Esimerkin kirjoittajan miehuudelleen asettamat odotukset törmäävät eletyn tunteellisuuden rajoihin. Miehen ei ollut soveliasta osittaa tunteillaan kiintymystään lapsiinsa, vaikka hän itse olisi näin toivonut. Näkemys suomalaisen miehen elämän kurjuudesta tiivistyy tässä yhteydessä siihen, ettei tunteista voi puhua ainakaan miehuuden sosiaalisissa rakenteissa.

Jouko Huttunen (2001) on käsitteellistänyt isyyden tutkimusta. Hänen mukaansa psykologinen isyys tarkoittaa tunnesidettä lapsen ja aikuisen välillä. Side ei muodostu biologisesti lapsen syntymän yhteydessä, vaan vanhempien täytyy teoillaan ja tunteillaan muodostaa kiintymyssuhde lapseen.³⁶⁸ Tunnetta ja sen näkyvyyttä yksi elämäkertakirjoittajista luonnehtii seuraavasti: ”Ihmiskohtaloissa myös lapsensa rakastaminen tulee olla sellaista, että se näkyy ja tuntuu. Usein olen tutkaillut tätä ajatusta mielessäni. Muistan, etten osannut kertoa tunteistani hänelle ja niinpä kirjoitin monia arkkeja tunnelmistani ja tunnuista meidän kesken.”³⁶⁹ Tunneside juovien isien ja heidän lastensa välillä ei automaattisesti ole negatiivinen, kuten kirjoituksissa toistuva rakkausteema antaa olettaa. Myös lasten puolelta tunneside juovaan isään voi olla ymmärtäväinen. Juovien isien lapset jäsentävät usein muistojaan isästä juomista edeltävään iloiseen aikaan ja sen jälkeiseen etäännyttämisen aikaan. Lapset eivät välttämättä tuomitse isää, vaikka tunnistavat juomisen ongelmallisuuden. Tuomitsemattomuus näkyy muun muassa siinä, että isää kohtaan tunnetaan lojaalisuutta.³⁷⁰

---

³⁵⁸ Pirskanen 2011, 80.

³⁵⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4689.

³⁶⁰ Roos ja Peltonen 1994, 37–39.

³⁶⁸ Huttunen 2001, 64–65.

³⁶⁹ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 19232.

³⁷⁰ Pirskanen 2011, 96–97.

Alkoholin sävyttämiä isyysmuistoja yhdistävät taloudelliset ongelmat eri elämän vaiheissa. Osa miehistä kertoo voittaneensa rahaan liittyvät vaikeudet, mikä näkyy muun muassa uuden talon hankinnassa.³⁷¹ Talon hankkiminen on tässä tutkimuksessa isätyyppelijä yhdistävä elementti, sillä se on osoitus menestyksestä vanhempana ja miehenä. Esimerkiksi eräs isä kertoo elämänsä olleen vaikeaa pienten lasten ja kolmivuorotyön vuoksi. Tämän takia isä kertoo hankkineensa itselleen korkeampipalkkaisen työn ja halusi sen turvin rakentaa lapsille turvallisen uuden kodin.³⁷² Vaikka alkoholi toi usein miehille vastoinkäymisiä ja ongelmia perheen isänä toimimisessa, eivät tekstit heijasta yksiselitteisesti negatiivista kuvaa eletystä todellisuudesta. Alkoholiongelmaisten isien lapset tuovat usein esille sen, että heidän isänsä ovat ongelmistaan huolimatta säilyttäneet työpaikkansa ja ylläpitää sosiaalista kulisssia. Tämä on näennäisen hyvä asia, mutta tällaisissa kulisseyksissä eläneet lapset ovat kokeneet hyvinvoivan perheen esittämisen jopa inhottavana.³⁷³ On selkeä ero sen suhteen, millaisia kokemuksia taloudellinen menestys alkoholin suurkuluttajien ja heidän lapsiensa mielissä voi herättää. Taloudellinen menestys on kietoutunut käsitykseen hyvästä isyydestä, sillä miltei kaikki miehet tässä tutkimuksessa tuovat esille kodin rakentamisen taloudellisen menestyksen huipentumana. Alkoholiongelmaiset isät eivät itse problematisoi mahdollista kulisssia, vaan kokevat talon rakentamisen olleen osoitus onnistumisena vanhempana, mahdollisesti siksi että se täyttää isälle annetun rooliodotuksen.

”Mesosin omien halujeni mukaan missä milloinkin reissaamalla, mutta olen kuitenkin pyrkinyt autamaan poikiani heidän varttuessaan, he ovat saaneet opiskella, jos halusivat, mutta en ole pakottanut heitä. Olen useimmiten kannustanut heitä käytännön aloille, ei ’herroiksi’ kun en ole sitä itsekään.”³⁷⁴

Kuvaus osoittaa hyvin alkoholin aiheuttamista ongelmista kärsivien miesten sosioekonomista asemaa ja sen vaikutusta kasvatuskäsitykseen. Yhteiskunnallinen asema on johtanut näissä perheissä työn korostamiseen lasten kasvatuksessa. Kasvatuskäsityksessä tapahtunut muutos työteliään lapsen ihanteesta kohti lapsen terveyttä korostavaan suuntaan näkyy ainakin aktiivisesti läsnä olevien isien kohdalla.³⁷⁵ Tätä epäsuhdetta lastenkasvatuksen ihanteissa aktiivisesti läsnä olevan isätyypin sekä alkoholin suurkuluttajien välillä selittää mitä ilmeisimmin sosioekonominen asema. Tilastollisesti katsottuna tämän isätyypin miehet kuuluvat normaalia alempaan tulotasoon, minkä useimmat heistä tuovat esille teksteissään.³⁷⁶

---

³⁷¹ Esim. SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9305; SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11311 ja SKS KRA Eläköön mies 19992–93, 19233.

³⁷² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11311–11312.

³⁷³ Pirskanen 2011, 104.

³⁷⁴ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4699.

³⁷⁵ Tähtinen 1992, 71–72.

³⁷⁶ Esim.

4.2.2 Alkoholi isä-lapsisuhteen taustalla

Tämän tutkimuksen aineiston elämäkertojen kirjoittajat ottavat hyvin vähän esille sodan vaikutusta omaan perheeseensä ja vanhempana toimimiseen, vaikka sen jättämät jäljet olivat vielä hyvin näkyvillä 1950–60-lukujen Suomessa. Erityisesti alkoholinkäytöstä johtuvat vaikeudet leimaavat ajan lasten muistoja omista isistään. Lasten mielestä isät viettivät aikaansa alkoholin parissa oman perheen sijaan, mikä antaa syyn etäisille isyyskokemuksille.³⁷⁷ Myös tämän tutkimuksen isät tunnustavat viettäneensä aikaa perheen ulkopuolella, ja erityispiirteenä muihin isätyyppeihin alkoholin suurkuluttajat tunnustavat etäisyyden johtuneen juomisesta.³⁷⁸ On huomattu, että miehet, jotka kertovat juovansa paljon kärsivät muita miehiä vähemmän sodasta johtuvasta posttraumaattisesta stressistä ja masennuksesta. Käytännössä mitä vähemmän sodasta johtuvia mielenterveyden häiriötä ilmoitetaan, sitä enemmän ilmenee haitallista alkoholin käyttöä.³⁷⁹ Tästä päätellen miehet ovat käyttäneet alkoholia selviytyäkseen henkisistä ongelmista, mikä taas on kostautunut heidän jälkisukupolvelleen. Kaikki miehet eivät ole kokeneet tätä ongelmalliseksi, sillä kyse on ollut selviämisestä. Lapset toimivat tilanteessa alkoholin aiheuttamien ongelmien sijaiskärsijöinä, mikä selittää kahden sukupolven välisen perhetulkintojen eroavaisuutta.

”Minä siinä elämään sovinnasta elämää, tutteja ostelemaan, vaippoja solmimaan ja roskapussintyhjennysreissulla kaljalle karkailemaan.”³⁸⁰ Se, mikä yhdistää ja samaan aikaan erottaa alkoholin suurkuluttajaisia ja etäiseen tyyppiin kuuluvia elämäkertoja, on passiivisuus. Alkoholi tuo passiivisen sävyn tämän tyyppin miesten teksteihin, mutta samaan aikaan heitä ei voi luokitella täysin perheen ulkopuolisiksi toimijoiksi. Alkoholinkäyttö on voinut olla suuri osa henkilön elämää, muttei ole perusteltua ajatella, että koko ihmisyyden rakentuisi ongelmakäytön varaan. Elämäkerroissa on yleistä, että 1950–60-lukujen isien perhevuosiin kuuluu uuttera työnteko, mikä on johtanut passiiviseen suhteeseen oman perheen kanssa.³⁸¹ Rakennemuutoksen mahdollistaneiden uusien urapolkujen avulla perheet saattoivat tavoitella uutta parempaa yhteiskunnallista asemaa, mutta toisaalta samaan aikaan Suomessa kansa kärsi sodan jättämistä traumoista. Edellisen lainauksen mukainen kokemus kelpaamattomuudesta sovinnaiseen elämään kuvaa tässä suhteessa paitsi alkoholin suurkuluttajien isätyyppejä, myös ristiriitaista narratiivia sodan jälkeisestä kasvusta ja suomalaisesta mielenmaisemasta.

Tässä tutkimuksessa on esiintynyt isien vetäytymistä ja etäisyyttä useammin kuin kerran, mikä taas johtuu vallinneista miehuudelle asetetuista normeista. Tavoitelluin isyyden muoto, eli niin sanottu hegemoninen isyys, tarkoitti vielä pitkään 1900-luvulla etäisen isän mallia, mihin ei luettu sopivaksi

---

³⁷⁷ Iivonen 2016, 18 ja 28.

³⁷⁸ Esim. SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4694 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 1286.

³⁷⁹ Ertl, Saile ym. 2016.

³⁸⁰ Eläköön mies 1992–93, 1286.

³⁸¹ Aalto 2004, 90.

hoivaavaa vanhemmuutta.³⁸² Erityisen korostunutta isän etäisyys on ollut etäisen isän tyyppissä, jossa passiivisuus on muun muassa johtunut työstä. Miehen ahkeraa työntekoa on etäisen isän tyyppissä vahvistanut ydinperheajattelu, jossa isää ei nähty perhekeskeisenä toimijana, vaan sitä varten oli äiti. Samoin voisi luokitella myös alkoholin suurkuluttajat, joita ei voi korostaa turhan perhekeskeisinä isinä. Eräs isä kertoo, että hänen aikansa meni ammattiyhdistyksen kokouksissa ja ylitöissä samalla kun lapsista huolehti äiti yksin kotona.³⁸³ Myös se, etteivät miehet kerro juuri perheen kanssa viete-
tystä ajasta antaa olettaa, ettei perhekeskeisyys ollut heille tärkeää.³⁸⁴ Toinen mies kertoo vetäyty-
neensä perheensä luota, sillä halusi kokeilla miehistä viehätysvoimaansa toisiin naisiin. Hänellä oli
myöhemmin salarakas, mikä johti siihen, ettei hän juurikaan nähnyt lapsiaan.³⁸⁵ Olisi käytännössä
mahdollista nähdä nämä isät osana etäisen isän tyyppiä, mutta alkoholi tuo kertomuksiin suuren sä-
vyeron.

”Joka kuritta kasvaa, se kunniaa kuolee.”³⁸⁶ Lasten kuritus oli kulttuurisesti sallittua sotien jälkei-
sessä Suomessa, mistä kertoo monet lapsuusmuistojensa kertojat.³⁸⁷ Alkoholi ongelmista kärsivien
miesten perheissä väkivalta on liittynyt usein juomiseen. Tällaisissa perheissä varttuneet lapset ku-
vaavat menneisyyttä leimanneen erityisesti isän väkivaltaisuus, ei alkoholi.³⁸⁸ Alkoholin suurkulut-
tajien kokemuksissa yhdessä vastauksessa mies kertoo selkeästi suhteensa lasten rajojen asettami-
seen. Hänen mukaansa lapsia tulee kurittaa kasvatuskeinona terveissä määrin. Hän huomauttaa, että
piiskan uhka on jo kasvatusmenetelmä itsessään, eikä liika piiskaaminen ole varteenotettava käytäntö.
Lopputulena hän pitää kylmän vakavaa suhdetta lapsiinsa, joille hän on opettanut myös hyvät käy-
tötavat.³⁸⁹ Isiensä väkivaltaisuutta 1950–60-lukujen lapset selittävät isien sotakokemuksilla. Lapset
kuvasivat isiensä omaavan kaksi erillistä puolta, hyväntuulisen leikki-isän ja juopottelevan, mahdol-
lisesti väkivaltaisen isän.³⁹⁰ Tällainen narratiivi on löyhästi nähtävissä myös juovien isien puolelta.
Tämä näkyy muun muassa edellä käsittelemässäni tekstien rakkaustematiikassa. Kaiken kaikkiaan,
alkoholin suurkuluttajien ja heidän lastensa suhde ilmentää ristiriitaisia tuntemuksia ja lapsiin koh-
distuneita käytäntöjä, väkivallasta rakkauteen.

Syitä isien alkoholin suurkulutukseen tarjoaa myös miestutkimus sekä erityisesti sukupuoliroolien
kehitys ajassa. Nykyään juova mies yhdistyy ajatukseen heikkoudesta ja jopa selkärangattomuudesta,
mutta vielä viime vuosisadan alkupuolella juominen oli osoitus miehisyydestä ja voimakkuudesta.

---

³⁸² Huttunen 1999, 170–171.

³⁸³ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4694–4695.

³⁸⁴ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 9304.

³⁸⁵ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11313–11314.

³⁸⁶ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4700.

³⁸⁷ Esim. Korhonen 1999 ja Iivonen 2016.

³⁸⁸ Pirskanen 2011, 111–112.

³⁸⁹ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4700.

³⁹⁰ Korhonen 1999, 202.

Alkoholinkäyttö on ollut osin sosiaalisesti hyväksyttävämpää. Etenkin miehille se on ollut keino samaistua sosiaaliseen sukupuoleen.³⁹¹ Eräs isä kertoo aiheesta seuraavasti: ”Olin siirtynyt melkein suoraan lapsuudesta avioliittoon kokematta huoletonta nuoruutta enkä ollut kypsä vastuuseen.”³⁹² Sitoutuminen perheeseen tunnetasolla harvoin nousee esille isien elämäkerroissa, sillä sukupuoleen so-
sialistuminen aikuisena liittyy työhön ja harrastuksiin. Kaksi tämän tyyppin isää esittää vapauden tavoittelun olleen syy vetäytyä perheen luota, mikä taas on johtanut kokemukseen sopimattomuudesta isäksi.³⁹³ Maskuliinisuus osoittaa, kuinka verkottunutta alkoholin liikakäyttö on ollut suhteessa sukupuoleen. Tämän tutkimuksen miehet ovat sukupuolensa lisäksi vanhempia, mutta vanhemmuuden rajojen kokeilu näyttää menevän vanhemmuuden edelle. Lainauksen mies jatkaa ajatustaan sanoin: ”Kyllä minä rahat kotiin toin, mutta kai se nuoruuden kaipuuta oli, kun halusin kokeilla miehistä viehätysvoimaani ja matkatöissä tuli siihen mahdollisuus.”³⁹⁴

Miehet itse avaavat alkoholinkäytön syitä muun muassa omien isien perintönä. Näkökulmana on elämän kurjuus: koska oma isä joi, niin juon minäkin. Eräs isä kertoo pula-ajan vaikuttaneen niin omaan isään kuin häneen itsekin isänä.³⁹⁵ Vaikka vaikeuksien voittaminen on yleensä yksi kantava tema elämäkerroissa, on niistä yleisesti nähtävissä vain ne vaikeudet. Miesten elämäkertoja usein yhdistää melankolinen pohjavire, joka ilmenee muun muassa alkoholinkäytössä, vaikeudessa muodostaa ja ylläpitää ihmissuhteita, huonona kohteluna ja vaikeina suhteina läheisiin ihmisiin, kuten omaan isään.³⁹⁶ Miehet kirjoittavat kokemistaan vääryyksistä ja vaikeudesta, koska suomalainen mieskuvaa on aikojen saatossa väritetty melankoliseksi ja pohjimmiltaan kurjaksi.³⁹⁷ Toisaalta kurjuuden tematiikka liittyy tässä tutkimuksessa vain harvaan elämäkertaan kokonaisuudessaan, joten liian negatiivista kuvaa miehen elämästä ei tämän tutkimukseen aineiston pohjalta voi tarjota. Miehen elämän kurjuuden tematiikka näyttääkin korostuvan vain alkoholin suurkuluttajien elämäkerroissa.

”Hyvän ja mallikkaan elämisen laatua ei meistä kenelläkään ollut.”³⁹⁸ Näin kertoo eräs juova isä omasta lapsuudestaan ja syistään siihen, miksi hän joi. Lainauksen tyylliset tunnustukset ovat elämäkerroissa yleisiä, sillä isät vertaavat usein tuottamaansa vanhemmuuttaan suhteessa omaan isäänsä. Äitiyskuvauksia on vähemmän, ilmeisesti sen takia, että isät ja pojat jakavat saman sukupuolen.³⁹⁹ Omaan sosiaaliseen sukupuoleen samaistuminen voi siirtää käyttäytymismalleja sukupolvirajojen yli,

---

³⁹¹ Pirskanen 2011, 40.

³⁹² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11312.

³⁹³ Eläköön mies 1992–93, 1286 ja SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11312

³⁹⁴ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11312.

³⁹⁵ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4685–4688.

³⁹⁶ Roos 1994, 22–23.

³⁹⁷ Pirskanen 2011, 40–41.

³⁹⁸ SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4685.

³⁹⁹ Korhonen 1999, 128.

mikä johtaa siihen, että perheroolit siirtyvät sukupolvelta toiselle. Sukupuoliroolien periytyvyyttä tutkineet Livia Oläh ja Eva Bernhardt (2002) tulivat siihen, että tapojen periytyvyys on vahvempaa, mitä konservatiivisempi käsitys sukupuolirooleista on. Esimerkiksi heidän tutkimuksessaan vertaillaan Ruotsia ja Unkaria, minkä pohjalta perheroolien periytyvyys on voimakkaampana Unkarissa, sillä siellä tasa-arvokehitys ei ole ollut yhtä voimakasta kuin Ruotsissa.⁴⁰⁰ Konservatiiviset arvot tämän päivän mittapuilla eivät rinnastu 1950–60-lukujen maailmaan, mutta tutkimustulokset antavat osviittaa siitä, että maskuliinisuuden piirteet periytyvät sitä tiukemmin, mitä konservatiivisemmiksi ne mielletään. Tämä selittäisi, miksi kaikki miehet, joilla oli rankka ja alkoholinsävyttämä lapsuus, eivät kerro alkoholiongelmistaan.

Alkoholin suurkuluttajien keskuudessa ilmenee monta erilaista elämäntarinaa ja alkoholin käytölle esitettyjä syitä. Heidän kohdallaan toistuu yleisesti miesten elämäkertoja luonnehtivia teemoja, kuten menestys, perheen perustaminen ja viinan kanssa selviäminen.⁴⁰¹ Teemat ja sävyerot tulevat esille muun muassa miesten ihmissuhteissa. Esimerkiksi eräs uusioperheen isä kertoo yrittäneensä salaa pitää yhteyttä edellisen avioliittonsa lapsiin. Uuden vaimon mustasukkaisuuden vuoksi se oli mahdollista, mistä mies kertoo, että pakeni alkoholiin ongelmallista tilannetta.⁴⁰² Tilanteet eivät kaikissa kodeissa olleet yhtä äärimmilleen vietyjä, sillä esimerkiksi erään toisen perheen isä kertoo perheensä tuen avulla selvinneensä alkoholisminsa kanssa, eikä avioeroa tullut.⁴⁰³ Tavallisen tarinan tiivistäminen alkoholin suurkuluttajien keskuudesta ei näiden eroavaisuuksien vuoksi ole mielekäästä tehdä. Sen sijaan mielenkiinto tulee kohdistaa niihin moniin selviytymistarinoihin, joita miehet tuovat muistonsaan esille. Yhdelle selviytymiskeinona oli alkoholi ja toiselle perhe. Yhteisenä tekijänä on miesten muistot alkoholin sävyttämästä perheen isyydestä.

---

⁴⁰⁰ Oläh, Bernhardt ja Coldscheider 2002, 52–53.

⁴⁰¹ Hyvärinen 1994, 65.

⁴⁰² SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 11314.

⁴⁰³ SKS KRA Eläköön mies 1992–93, 19234.

5. Johtopäätökset

5.1. Tutkimustulokset

Tässä tutkimuksessa olen jäsentänyt miesten kokemusmaailmaa vanhemmuudesta 1950–60-lukujen Suomessa. Heidän tulkintojaan luonnehtii kuusi eri isätyyppiä: *elättäjäisät*, *etäiset isät*, *aktiivisesti läsnä olevat isät*, *kasvatusvastuutaan korostavat isät*, *ankarat auktoriteetti-isät* ja *alkoholin suurkuluttajat*. Olen pääluvuissa jaotellut tyypit sen mukaan, mitä isät kertovat omasta osallistumisestaan vanhempana ja mitä he sen pohjalta kertovat isälapsisuhteestaan. Näyttää siltä, että stereotyyppisimmät kuvaukset aikakauden isistä liittyvät vaikeisiin isätyyppeihin, vaikka näitä vastauksia on tutkimuksessani suhteellisen vähän. Passiiviset isät suurimpana ryhmänä tuovat vanhemmuudestaan esille konkreettisia asioita, kun taas osallistuvat isät puhuvat henkisestä suhteesta lapsiinsa muita enemmän. Tulokseni vastaavat tavoitettani tuoda esille vanhemmuuden moninaisuutta ja rikastuttaa ydinperhe-teorian muodostamaa kuvaa perheistä sotien jälkeisessä Suomessa.

Selkeimmin ydinperhemalli tulee esille muistetussa isyydessä passiivisten isien kohdalla, johon kuuluu tutkimuksen elättäjäisät ja etäiset isät. Näissä perheissä isän rooli muodostuu perheen elatukseen ja mahdollistajan rooliin. Heidän lapsisuhteensa on niin sanotusti välillinen, sillä se rakentuu konkreettisen materian kuten rahan ja fyysisen kodin ympärille. Historiantutkimuksen kannalta ei ole oleellista laittaa isyyksiä paremmuusjärjestykseen, minkä vuoksi on keskeistä eritellä isyyksiä niitä määrittävien tekijöiden, ei mielipiteiden ympärille. Passiiviset isät noudattivat ajankuvan mukaista tapaa toteuttaa isyyttä, ja mahdollisesti siksi heille isänä oleminen liittyi materiaan. Vaikka muistitieto antaa mahdollisuuden tutkia poikkeavuuksia, sen avulla on myös mahdollisuus vahvistaa olemassa olevaa käsitystä menneisyydestä. Tässä suhteessa passiiviset isät vahvistavat olemassa olevaa tutkimustietoa isyyden historiasta. Yhteiskunnan kollektiivinen mielipide tuki etäisen isän mallia, ja koska yksilöt muodostavat yhteiskunnan, suuri osa isistä on noudattanut tätä ihannetta.

Passiivisten isien ja tämän koko tutkimuksen suurin isätyyppi, elättäjäisät, pohtivat tuotettua isyyttä rahan avulla. Heille isyys on merkinnyt taloudellista vastuuntuntoa perheestä, ja he kantavat tärkeänä arvona perheen taloudellista riippumattomuutta. Tämän vuoksi kodin rakentaminen on yksi keskeisimmistä isyyteen liitettävistä toimenpiteistä. Kodin rakennus näyttää olevan heille myös keskeinen keino olla ja aktiivisesti toimia perheen kanssa. Tämä liittyy myös laajempaan historialliseen kehityskulkuun, jota kutsutaan rakennemuutokseksi ja kaupungistumiseksi. Kaupungit tarjosivat mahdollisuuden nostaa yhteiskunnallista statustaan, ja isät tarjosivat lapsilleen tämän mahdollisuuden rakentamalla uuden talon kaupunkiin. Kaupungistumisen myötä lapsi-ihanne alkoi hiljalleen muuttua työteliäästä kasvatusihanteesta kouluttautuneisuuden korostamiseen. Tässä kehityskulussa elättäjäisät toimivat lastensa koulutuksen mahdollistajina muuttamalla kaupunkiin ja tarjoamalla tilaisuuden opiskeluun ja tätä myötä parempaan yhteiskunnalliseen asemaan.

Etäisen isän tyyppissä passiivisuus perheessä korostuu, sillä äiti tarjosi lapsille kasvatuksen ja huolenpidon. Tähän isätyyppiin kuuluvat miehet eivät juuri kerro perhearjestaan tai lapsisuhteestaan, ja muistettua isyyttä saa teksteistä todella etsiä. Tämä selittyy suurelta osin maskuliinisuuden normilla, joka taas muodostui ydinperhemallin suuntaviivojen mukaisesti. Maskuliinisen miehen odotettiin pitävän perheessä kuri ja järjestys autoritäärisellä otteella. Tyyppin miehet kertovat omasta asemastaan perheen ulkopuolisina vallanpitäjinä enemmän kuin elättäjäsät, joille isyys kiinnittyy taloudelliseen pärjäämiseen. Etäisen isän tyyppiin voi liittää käsityksen siitä, että miehen rooliin kuului automaattisesti arvovaltainen asema perheen sisällä, eikä heidän tarvinnut olla kaitsemassa lapsiaan ylläpitääkseen tätä asemaa. Etäiset isät ovat näin ollen selkeästi ydinperhemallin mukainen tyyppi, sillä äiti on perheissä ensisijainen vanhempi samalla kun miehet ylläpitävät perheen julkista statusta. Etäisten isien muisteluaineistoon perustuen, vanhemmuus ei ole heidän identiteettinsä keskiössä. He eivät esimerkiksi lähde tarkemmin avaamaan lasten kanssa vietettyä aikaa tai vanhemmuudesta nousevia tunteita, toisin kuin elättäjäsät tekevät talonrakennus kertomuksissaan.

Osallistuvat isätyypit havainnollistavat sitä, kuinka eri asioita maskuliinisuus ja mieheys on eri perheissä tarkoittanut. Isyys ja perheen toimintaan osallistuminen ovat tämän tyyppin isille tärkeitä asioita. Heidän maskuliininen identiteettinsä rakentuu perheeseen sen sisältä käsin, mikä näkyy laajoina ja tarkkoinakin kuvauksina lasten kanssa vietetystä ajasta ja siihen liittyvistä tunteista. Vanhemmuus ei katkaise miehen elämää tai tavoitteita, sen sijaan isyys on näille miehille ollut elämän keskeinen tavoite. Heille lapsen kanssa vietetty aika ja lapsen kasvun tuki sekä seuraaminen ovat luonnollinen osa vanhempana olemista. Miehet eivät itse tosin tuo esille olleensa yhteiskunnan normeista poikkeavia isiä, vaikka osallistuva vanhemmuus ei ollutkaan vielä sotien jälkeisessä Suomessa miehille tyyppillistä. Tuona aikana sukupuoliroolit kävivät läpi murrosta, erityisesti siksi, että naiset siirtyivät työelämään. Osallistuvissa isätyypeissä havainnollistuu, että muutos vaikutti myös isien tuottamaan vanhemmuuteen. Isä-lapsi-suhde muodostui perheestä käsin siten, että kasvatuksen keskiössä olivat lapsi ja tämän yksilölliset tarpeet. Maskuliinisuudelle asetetut normit eivät yhtä vahvasti kuin muissa isätyypeissä ohjanneet osallistuviin isätyyppeihin lukeutuvia vanhempia.

Läsnä olevan isän tyyppi on kolmanneksi yleisin tyyppi tutkimukseni vastauksissa, vaikka aktiivisesti läheistä isyyttä tuodaan tutkimuksessa harvoin esille erityisesti 1950–60-lukujen osalta. Tutkimukseni aineiston mukaan aktiivisesti läsnä olevat isät kertovat henkilökohtaisesta mielenkiinnostaan vanhemman rooliin ja siihen paneutumiseen. Mielenkiinto näkyy muun muassa siinä, että miehet pitävät vanhemmuutta keskeisenä tavoitteena elämässään, ja tämän lisäksi haluavat olla aktiivisesti lastensa kanssa. Isyys ei ole vain ulkopuolelta annettu tavoite, vaan miehet käsittävät sen henkilökohtaisesti tärkeänä asiana. Tyyppin isät ovat tässä suhteessa poikkeuksellisia, joskin kiinnostava seikka

on, etteivät he itse koe tehneensä mitään erikoista. Se voi olla osoitus nykyajan hyväksyvistä ja aktiiviseen isyyteen kannustavasta asenteesta. Toisaalta se voi viitata siihen, että aktiivisen isän malli oli hyväksyttyä, ehkä jopa tavoiteltua ajan miesten keskuudessa. Maaltamuuton ja naisten vapautumisen myötä miesten oli yhä hyväksyttävämpää laajentaa omaa toimintaympäristöä kodin piiriin, vaikka se perinteisesti miellettiin naisen paikaksi. Näin ollen feminiinisten tilojen ja käyttäytymismallien omaksuminen ei muodostunut uhaksi maskuliinisuudelle, vaan maskuliinisuus kehittyi yhä laajemmaksi ja monimuotoisemmaksi käsitteeksi. Tämä aktualisoitui erityisesti aktiivisesti läsnä olevien isien eletyssä arjessa.

Kasvatusvastuuta korostavien isien joukosta löytyy poikkeuksellisia perheitä, esimerkiksi kehitysvammaisten lasten vanhemmuutta sekä sellaisia perheitä, joissa äiti on kuollut ja isä on jäänyt ainoaksi vanhemmaksi talouteen. Haastavat tilanteet jo itsessään voivat viitata siihen, että näiden miesten vanhemmuus rakentui lapsilähtöisesti. Lasten erityistarpeet vaativat erityistä huolenpitoa, mikä on voinut vaikuttaa isien aktiivisempaan kiinnostukseen lapsen kehityksestä ja sen turvaamisesta. Isien ja lasten välistä suhdetta kuvastaa hyvin vastuuntuntoisuus ja kiinnostus lapsen turvallista ja tervettä kasvua kohtaan. Tässä suhteessa yksilöllinen suhtautuminen lapseen omana kehittyvänä yksilönä näkyy taustavaikuttajana isien ja lasten välisessä suhteessa. Muisteluaineisto antaa olettaa, että perheissä on joiltain osin noudatettu ydinperheajattelua ja työnjakoa. Tosin tämän tyyppin miehet näkevät itsensä tasa-arvoisena vanhempana kumppaninsa kanssa ja kokevat pystyvänsä vanhempana toimimiseen samoin kuin perheen äiti. Tämän puolesta kasvatusvastuuta korostavat isät toimivat osaltaan yhteiskunnan odotusten mukaan, mutta tarvittaessa he ottivat perheessä äidin paikan. Tyyppin isyydet ovat joustavia. Parhaiten heitä kuvaa lapsilähtöinen vanhemmuus, jossa samaan aikaan mies pyrki täyttämään yhteiskunnan miehuudelle asettamaa roolia. Erona aktiivisesti läsnä olevaan isyyteen on se, etteivät nämä isät samalla henkilökohtaisella intensiteetillä paneutuneet vanhemmuuteensa, vaan he tuottivat ikään kuin kahta roolia joustavasti samaan aikaan.

Vaikeisiin isälapsisuhteisiin lukeutuu tutkimukseni alkoholin suurkuluttajat sekä ankarat auktoriteetit. Tyypeissä on sinänsä hyvin vähän samaa, mutta yhteisenä tekijänä toimii lapsen kannalta tulkittu isä-lapsi-suhde. Vaikeisiin vanhemmuuskokemuksiin liittyy stereotyyppinen isyyssäitys, jossa mies on hiljainen perheen auktoriteetti, jopa pelottava vanhempi. Väkivalta ja ankaruus leimaavat osittain kumpaakin isätyyppiä. Toisaalta näitä vastauksia on tutkimukseni aineistossa suhteellisen vähän, joten käsitys jurosta suomalaisesta miehestä ei suuremmassa määrin pidä paikkaansa aineistoni valossa. Tarkoitukseni on ollut käsitellä isyyttä muistettuna ilmiönä, mutta näissä tyypeissä keskeistä on ollut tuoda esille myös ajan lasten käsityksiä omista vanhemmista. Selkeä ero sukupolvien tulkinnoissa on, sillä ajan lapset muistavat yleensä isänsä etäisinä, pelottavina ja jopa juopottelevina vanhempina. Eron tähän tuo isien oma tulkinta, jossa lapsiin kohdistunut väkivalta ei dominoi edes niitä

tekstejä, jotka lukeutuvat ankaran kasvatuksen piiriin. Myöskään alkoholin sävyttämässä kertomuksissa väkivalta ei vie suurta huomiota tekstissä. Vaikeisiin isä–lapsi-suhteisiin kuuluu hyvin erilaisia tarinoita, mutta yhdistävä tekijä niissä on se, että vastauksia on suhteellisen vähän, mikä rikkoo nykytutkimuksen antamaa kuvaa sotien jälkeisestä isyydestä.

Maskuliinisen miehen rooliodotukset täyttyvät 1950–60-lukujen näkökulmasta erityisesti ankaran auktoriteetti-isyyden tyypissä. Tyypin miehet tuovat selkeimmin esille kurin merkityksen kasvatustehtäväänään, mikä heijastuu isän ja lapsen väliseen suhteeseen. Näissä perheissä isät odottavat lasten olevan tottelevaisia ja alistuvan heidän tahtoonsa. Lasten alempiarvoisuus ja isän arvovaltaisuus korostuu perheen sisällä ja vaikuttaa perheenjäsenten välisiin suhteisiin ja käyttäytymiseen vanhempana. Heidän kasvatuskäsitystään ohjaa lasten tottelevaisuus, joka toimii oman vanhemmuuden mittarina, eli tottelevaiset lapset ovat merkki onnistuneesta vanhemmuudesta. Maskuliinisuus kietoutuu tässä tyypissä isän valta-asemaan perheessä. Vaikka auktoriteettiaan korostavat isät eivät sanallisesti korosta omaa päätösvaltaansa perheissä, tulee isänvallan tematiikka esille erityisesti siinä, ettei lapsiin suhtauduta tasaveroisesti. Näin ollen isälapsisuhde rakentuu alistamisen varaan, mikä taas johtaa vaikeaan suhteeseen isän ja lapsen välillä esimerkiksi aikuisena.

Isät alkoholin suurkuluttajina tulevat esille 1950–60-lukujen suomalaisten lasten muistoissa omista isistään. Miesten alkoholin kulutus on värittänyt sotien jälkeistä aikaa muun muassa siitä syystä, että sillä on kompensoitu sodan jättämiä traumoja. Yleinen suhtautuminen vanhempien, tässä yhteydessä miesten alkoholin käyttöön on muuttunut ajassa. Alkoholin suurkulutukseen suhtaudutaan entistä negatiivisemmin, mikä selittää sitä, että tutkimukseni aineistossa vain pieni prosentti lukeutuu tähän isätyyppiin. Ajan miehet eivät ehkä osanneet problematisoida juomistaan samalla tavalla kuin nykyään, joten sitä tuodaan vähemmän esille puhuttaessa perheestä. Toisaalta on mahdollista, etteivät miehet halua tuoda esille juomistaan perheen isänä, vaan isyyteen halutaan liittää elämän muita puolia kuten talouden turvaamista ja osallistumista lasten kasvatukseen, mikä taas näkyy muissa isätyypeissä. Alkoholin suurkulutus on aiheuttanut näille miehille ongelmia suhteessa lapsiin ja kumppaniin, mutta he tuovat esille silti elämän valoisiakin puolia. Esimerkiksi talon omistaminen ja rakennus on heillekin osoitus menestyksestä vanhempana. Näin ollen myös heidän lapsisuhteensa rakentuu välillisesti mahdollistamisen kautta. Muistoja sävyttää suuret ja tietyllä tapaa ristiriitaiset tunteet lapsia kohtaan. Miehet kertovat muun muassa lasten rakastamisesta ja tunteiden ilmaisun vaikeudesta. Nämä miehet eivät käsitä elämäänsä ainoastaan alkoholin sävyttämänä epäonnistumisena tai muuten kurjana kertomuksena, sillä heidän elämäänsä mahtuu muutakin kuin juominen. Lapsille isien juominen voi muodostaa suurimman osan niistä tilanteista, joissa suhde vanhempaan on muodostunut. Tämä voi selittää sukupolvien välistä eroa muisteluaineistossa.

5.2. Jatkotutkimus

Vanhemmuutta, erityisesti äitiyttä on tutkittu suhteellisen paljon historian tutkimuksen puolella. Isyyden tutkimus heidän omista lähtökohdistansa käsin on jäänyt tässä suhteessa sivujuonteeksi, mahdollisesti siksi, että 1950–60-lukujen isät muistelevat omaa vanhemmuuttaan vähän. Jos puhumme ja tutkimme vanhemmuutta vain äitiyden näkökulmasta, toistamme yhä edelleen sitä näkemystä, että vain nainen on ollut perheissä vanhempi, vaikkei näin ole.

Tutkimukseni käsittelee yhden sukupolven kokemusta isyydestä, mutta tutkimustuloksia voisi vahvistaa vertailevan tutkimuksen avulla. On tärkeää tuoda esille, ettei isyys rakennu vain vanhemman rooliin, vaan suhde lapseen on kaksisuuntainen. Lapsuutta ja lapsuuden kokemusta sotien jälkeisessä Suomessa on tutkittu kattavasti, mutta nämä tutkimustulokset poikkeavat tämän tutkimuksen tuloksista. Olisi järkevää pohtia, miksi lapsien ja isien muistelu on niin erilaista, vaikka puhutaan saman ajan eläneistä ihmisistä. Tässä tutkimuksessa olen yhdistänyt aiheen käsittelyyn eri tutkimuksien selityksiä, mutta kattavaa ja syväluotaavaa tutkimusta sukupolvien muistojen välisiin eroihin ja yhtäläisyyksiin ei vielä Suomen kontekstissa ole.

Sotakokemusten vaikutusta perheessä tuotettuihin rooleihin olisi hedelmällistä tutkia muistitietoineiston avulla. Tutkimani ajan isien lapset ovat tuoneet esille omia käsitykseen isien tuottamasta, sodan muovaamasta vanhemmuudesta, mutta kuinka isät itse jäsensivät sodan jättämää traumaa perheen kontekstissa näyttää olevan erityisesti historian tutkimuksessa yhä aukko. Sodan jättämiä fyysisiä ja henkisiä haavoja on yhä enemmässä määrin tutkittu, mutta sen muovaamaa perhettä ei niinkään. Näen, että tämä näkökulma voisi rikastaa myös tämän tutkimuksen tulkintoja vanhemmuudesta ja sitä muokanneista taustoista.

Tutkimukseni on rakentunut monialaiseen tutkimusperinteeseen, sillä isyys käsitteenä on hyvin monialainen. Vanhemmuuteen syventyminen historian tutkimuksen puolelta on tärkeää, sillä historia tarjoaa mahdollisuuden syventyä sukupuolen ja yhteiskunnan väliseen siteeseen. Haluan tutkimuksellani herättää keskustelua isyyden rakentumisesta paitsi sukupuolen ja yhteiskunnan myös historiallisen kehityskulun myötä. Samanlaista tutkimustyötä sukupuoliroolien kehityksestä sekä siihen vaikuttaneista syistä on hyvä tehdä jatkossakin.

Lähdeluettelo

Alkuperäislähteet

- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 47–51.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 229–239.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 249–258.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4940–4945.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1006–1008.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1009–1009.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1021–1021.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1390–1395.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1587–1599.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1609–1610.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1991–1994.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2057–2062.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2166–2170.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2451–2455.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2575–2579.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2608–2610.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2692–2698.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2943–2947.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3081–3088.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3659–3662.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3871–3883.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4013–4019.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4020–4024.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4292–4295.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4378–4398.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4405–4411.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4685–4706.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2750–2754.
- SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4976–4984.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 493–584.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 585–602.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1163–1199.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1236–1267.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1286–1291.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1442–1485.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1675–1713.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 3013–3048.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 3851–3871.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 4090–4117.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 4188–4233.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 4292–4317.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 6058–6098.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 6119–6137.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 6581–6694.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 7062–7100.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 7679–7734.
- SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 8165–8187.

SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 8188–8269.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 14254–14342.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 8499–8537.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 14950–15055.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9176–9275.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 15158–15172.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9276–9311.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 15312–15404.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9637–9689.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 15892–15970.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9690–9734	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 15971–15988.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 11266–11317.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 17976–18065.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 11708–11813.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 18836–18890.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1214–12192.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 19202–19247.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 12259–12357.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 21313–21415.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 13139–13155.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 22494–22599.
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 14177–14256.	SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 23600–23695.

Tutkimuskirjallisuus

Aalto, Ilana: *Kerrottu isyys. Kahden sukupolven miesten isyyskertomuksia*. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, TANE-julkaisuja. Helsinki 2004.

Aalto, Ilana: Isyys – suomalaisen miestutkimuksen mukavuusalue? Teoksessa *Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Toim. Arto Jokinen. Tampereen Yliopistopaino, Tampere 2012.

Alasuutari, Petri: Menneisyyden jäsentäminen identiteetin ilmauksena. Teoksessa: *Aika ja sen ankaruus*. Toim. Pirkko Heiskanen. Gaudeamus, Helsinki 1989.

Bergenheim, Sophy. *From Pronatalism to Salvaging Relationships. The Finnish Population and Family Welfare League's conceptions of marriage and divorce, 1951–1988*. Scandinavian Journal of history. Vol 43. Iss. 1. Sivut 141–160. Verkkojulkaisu 2017. <https://www.tandfonline.com.ezproxy.utu.fi/doi/full/10.1080/03468755.2016.1261444> [viitattu 5.10.2020].

Berdahl, Jennifer; Cooper, Marianne, Glick, Peter; Livingston, Robert W.; Williams, Joan C.: Work as a masculinity contest. *Journal of Social Issues*, 74 (3). 2018, 422--448 <https://spssi.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/josi.12289>. [viitattu 26.4.2021].

Brandth, Berit. "Farmers Framing Fatherhood: Everyday Life and Rural Change." *Agriculture and Human Values* 36 (1). 2018, 49–59. https://search-proquest-com.ezproxy.utu.fi/docview/2110394121?rfr_id=info%3Axri%2Fsid%3Aprim0. [viitattu 17.9.2020].

Gilbert, James Burkhart. *Men in the Middle: Searching for Masculinity in the 1950s* Chicago: University of Chicago Press, 2005.

Grönfors, Martti: *Miehin kulttuuri ja väkivalta*. Teoksessa: Miestä rakennetaan. Maskuliinisuusia puretaan. Toim. Sipilä, Jorma, Tiihonen, Arto. Vastapaino, Tampere 1994.

Farstad, Gunhild R, and Kari Stefansen. "Involved Fatherhood in the Nordic Context: Dominant Narratives, Divergent Approaches." *Norma : International Journal for Masculinity Studies* 10 (1). 2015, 55–70. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.utu.fi/doi/pdf/10.1080/18902138.2015.1013348?needAccess=true>. [viitattu 27.4.2021].

Filosofia: narratiivii, Tieteen termipankki. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:narratiivi>. [viitattu 22.4.2021].

Haapala, Pertti ja Peltola, Jarmo: Elinkeinorakenne 1705–2000. Teoksessa: *Suomen rakennehistoria : näkökulmia muutokseen ja jatkuvuuteen (1400-2000)* Toim. Eloranta, Jari, Pertti Haapala, Matti Hannikainen, Antti Häkkinen, Jussi Koivuniemi, Marko Lamberg, Christopher Lloyd, et al. Suomen Akatemian Yhteiskunnan historia, Tallinna 2018.

Helén, Ilpo: *Äidin elämän politiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde 1880-luvulta 1960-luvulle*. Gaudeamus, Tampere 1997.

Hoikkala, Tommi: Mies, kasvatus ja auktoriteettiasema. Teoksessa *Miehen elämää: kirjoituksia miesten omaelämäkerroista* Toim. Roos, J. P., and Eeva Peltonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1994.

Huttunen, Jouko: Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa: *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. Toim. Juha Virkki. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikkö ja Werner Söderström Osakeyhtiö, Juva 1994.

Huttunen, Jouko: Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa: *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Toim. Arto Jokinen. Tampereen yliopiston julkaisu, Tampere 1999.

Huttunen, Jouko: *Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etäi-isiä ja ero-isiä*. PS-kustannus, Juva 2001.

Hytönen, Kirsi-Maria: *Ei elämäni lomia mahtunut. Naisten muistelukerrontaa palkkatyöstä talvi- ja jatkosotien ja jälleenrakennuksen aikana*. Kultaneito XIII Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. Joensuu, 2014.

Hyvärinen, Matti: 'Miehen' lajityypit. Teoksessa *Miehen elämä: kirjoituksia miesten omaelämäkertoista* Toim. Roos, J. P., and Eeva Peltonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1994.

Häggman, Kai: *Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa*. Historiallisia tutkimuksia 179. Suomen historiallinen seura, Helsinki 1994.

Iivonen, Tommi: *Rintamasotilaiden Lasten Isäkokemukset: Sodan jälkeen Syntyneiden Porilaismiesten Kertomuksia Isistään*. Turun yliopisto, Turku 2016.

Jokinen, Arto, Ahlbäck, Anders ja Kinnarinen, Kirsi: Näkymätön sukupuoli näkyväksi. Teoksessa *Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopolitiikka*. Toim. Arto Jokinen. Tampereen Yliopistopaino, Tampere 2012.

Jämsä, Juha: Millaista on isän rakkaus. Teoksessa: *Isyyden kielletyt tunteet*. Toim. Juha Jämsä ja Susa Kalliomaa. Väestöliitto, Helsinki 2010.

Jämsä, Juha, Kalliomaa, Susa ja Rotkirch, Anna: Mitä isät kirjoittavat tunteistaan. Teoksessa: *Isyyden kielletyt tunteet*. Toim. Juha Jämsä ja Susa Kalliomaa. Väestöliitto, Helsinki 2010.

Kalela, Jorma: Muistitiedon näkökulma historiaan. Teoksessa: *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Tietolipas 124, Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki 2006.

Keruut, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran internet-sivu.

<https://www.finlit.fi/fi/arkisto-ja-kirjastopalvelut/kokoelmat-ja-tiedonlahteet/kirjallisuuden-ja-kulttuurihistorian-2#.XCy5uVwzY2w>. [viitattu 14.9.2020].

Keruutoiminta, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran internet-sivu.

<https://www.finlit.fi/fi/arkisto/aineistojen-hankinta/keruutoiminta#.XCy4nFwzY2w> [viitattu 14.9.2020].

Keski-Petäjä, Minna Alle viidennes opiskelijoista opinnoissa joissa tasaisesti naisia ja miehiä – koulutusalojen eriytyminen jatkuu. Tilastokeskus 2018. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/alle-viidennes-opiskelijoista-opinnoissa-joissa-tasaisesti-naisia-ja-miehia-koulutusalojen-eriytyminen-jatkuu/> [viitattu 23.4.2021].

Korhonen, Merja: *Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja. Joensuun yliopistopaino 1999.

Korkikangas, Pirjo: *Muistoista rakentuva lapsuus. Agraarinen perintö lapsuuden työnteon ja leikkien muistelussa*. Kansantieteellinen arkisto 42, Helsinki, 1996.

Lindberg, Hanna: *Omin ja vähän valtionkin avuin yhteiskunnanhuipulle. Sosiaalinen nousu ja omin avuin menestyneen miehen ihanne varhaisessa sosiaalipoliittisessa tutkimuksessa*. Teoksessa *Näkymätön sukupuoli. Mieheyden pitkä historia*. Toim. Markkola, Pirjo, Östman, Ann-Catrin ja Lamberg, Marko. Vastapaino, Tampere 2014.

Markkola, Pirjo, Östman, Ann-Catrin ja Lamberg, Marko: *Näkymätön sukupuoli. Mieheyden pitkä historia*. Vastapaino, Tampere 2014.

Martikainen, Johanna: ”Jari Erik ja vauva vailla luotettavan tytön hoivaa äidin ollessa toimessa” Ansioäidit ja kotiapulaiset muisteluaineiston valossa 1960–70-luvuilla. Tampereen yliopiston Suomen historian pro gradu tutkielma, 2008. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/79830/gradu02829.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 30.10.2020].

Niskanen, Riitta: *Ihmiskuva 1950-luvun suomalaisissa julisteissa. Tiedettä naista syleilevästä miehestä. Koulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelmat 1949-1957. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 640*. Tammer-Paino Oy, Tampere 1996.

Palkkavertailu, <https://palkkavertailu.com/vertaa.php> [viitattu 21.10.2020].

Padgett, John F.: “Faulkner’s Assembly of Memories into History: Narrative Networks in Multiple Times.” *The American journal of sociology* 2018. <https://www-journals-uchicago-edu.ezproxy.utu.fi/doi/pdf/10.1086/700831> [viitattu 22.4.2021].

Pernu, Simo ja Pohjola, Mikko: *Ero ja isyys. Opas eroperheiden kanssa työskenteleville*. Tasa-arvoa erovanhemmuuteen – isät pois paitsiosta -projekti, Lahti 2011.

Pöysä, Jyrki: Kilpikirjoitukset muistitietotutkimuksessa. Teoksessa: *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*. Toim. Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. Tietolipas 124, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 2006.

Rahamuseon rahanarvonlaskurin internet sivu. <http://apps.rahamuseo.fi/rahanarvolaskin#FIN> [viitattu 16.9.2020].

Romakkaniemi, Anna; Kaunonen, Marja and Aho, Anna Liisa: "Kehitysvammaisen lapsen isänä oleminen/Being a Father of a Mentally Handicapped Child." *Hoitotiede* 26.2.2014. https://search-proquest-com.ezproxy.utu.fi/docview/1555106264?rfr_id=info%3Axri%2Fsid%3Aprimo [viitattu 30.10.2020].

Roos, J.P: Kuinka hullusti elämä on meitä heitellyt – suomalaisen miehen elämän kurjuuden pohdiskelua. Teoksessa *Miehen elämää : kirjoituksia miesten omaelämäkerroista* Toim. Roos, J. P., and Eeva Peltonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1994.

Roos, J.P.: *Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerroista*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 454, Helsinki. Karito oy:n kirjapaino, Rauma 1987.

Rush, Michael. *Between Two Worlds of Father Politics USA or Sweden?* Project Muse, Maryland 2017.

Siltala, Juha: *Miehen kunnia*. Otava, Keuruu 1994.

Schvaneveldt, D. Jay, Pickett, S. Robert ja Young, H. Margaret: Historical Methods in Family Research. Teoksessa *Sourcebook of Family Theories and Methods. A contextual approach*. Toim. Pauline G. Boss, William J. Doherty, Ralph LaRossa, Walter R. Schumm ja Suzanne K. Steinmetz. Springer Science & Business Media, New York 2009.

Pirkanen, Henna: Alkoholi, *isyys ja valta : ongelmajuovat isät miesten elämäntarinoissa* . Väestöliiton julkaisusarja D 53, Helsinki 2011.

Pleck, Joseph ja Stueve, Jeffery: A Narrative approach to paternal identity: The importance of Paternal Identity "Conjointness". Teoksessa: *Conceptualizing and Measuring Father Involvement*. Toim. Day, Randal D., and Michael E. Lamb Mahwah, N.J: Lawrence Erlbaum Assoc. Pub. Print, London 2004.

Schvaneveldt, D. Jay, Pickett, S. Robert ja Young, H. Margaret: Historical Methods in Family Research. Teoksessa *Sourcebook of Family Theories and Methods. A contextual approach*. Toim. Pauline G. Boss, William J. Doherty, Ralph LaRossa, Walter R. Schumm ja Suzanne K. Steinmetz. Springer Science & Business Media, New York 2009.

Kirjallisuudentutkimus: miestutkimus, Tieteen termipankki <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:miestutkimus>. [viitattu 8.3.].

Therborn, Göran: *Between sex and power. Family in the world 1900-2000*. Toim. John Urry, International library of sociology. Routledge Taylor & Francis group London and Newyork 2006.

Thomson, Alistair: 'When's Dad Home?': An Oral History of Inter-War Australian Fatherhood. *Oral history (Colchester)* 47 (1), 2019: 35–48. https://www-jstor-org.ezproxy.utu.fi/stable/45214447?sid=primo&seq=13#metadata_info_tab_contents [viitattu 27.4.2021].

Tigerstedt, Christoffer: Kotityö ja isyys uusina projekteina. Teoksessa *Miehen elämää : kirjoituksia miesten omaelämäkerroista* Toim. Roos, J. P., and Eeva Peltonen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1994.

Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki 2009.

Tähtinen, Juhani: *Miten kasvattaa pikkulapsia. Kasvatusprinsiippien muutos Suomessa 1849-1989 kasvatus- ja hoito-oppaiden sekä aikakusilehdistön ilmaisemana. Kasvatustieteen lisensiaattitutkielma*. Turun yliopisto 1992.

Vuori, Jaana: Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa: *Isäkirja: mies, vanhemmuus ja sukupuoli*. Toim. Ilana Aalto ja Jani Kolehmainen. Tampere: Vastapaino, 2004.

Väestö uskontokunnan mukaan ja osuus väestöstä 1950–2013, Tilastokeskus http://www.stat.fi/til/vaerak/2013/vaerak_2013_2014-03-21_tau_002_fi.html [viitattu 22.10.2020].

Yesilova, Katja: *Ydinperheen politiikka*. Gaudeamus, Helsinki 2009.

Liitteet

Liite1: Elämäkertojen kirjoittajien taustatiedot ja tyyppittely.

Tiedot puuttuvat osassa vastauksista tai niiden hävittämisestä on pyydetty.

Signumi	Maakunta ja ammatti	Isätyyppi
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 47–51.	Keski-Suomi Insinööri	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 229–239.	Karjala Opettaja	Etäinen
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 249–258.	Uusimaa -	Etäinen
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4940–4945.	Varsinais-Suomi Putkiasentaja	Elättäjä
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1006–1008.	Etelä-Savo -	Etäinen
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1009–1009.	Etelä-Karjala -	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1021–1021.	Satakunta Valtiot. Lis.	Etäinen
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1390–1395.	Etelä-Savo Toimittaja	Etäinen
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1587–1599.	Päijät-Häme Koneteknikko (ammattikoulu)	Läsnä oleva
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1609–1610.	Pohjois-Savo -	Auktoriteetti
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 1991–1994.	Uusimaa Ylijohtaja	Auktoriteetti
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2057–2062.	Etelä-Savo Maalari	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2166–2170.	Lappi Myymälänhoitaja	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2451–2455.	Pohjois-Savo Upseeri	Auktoriteetti
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2575–2579.	- -	Läsnä oleva
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2608–2610.	Pirkanmaa -	Etäinen
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2692–2698.	Päijät-Häme metallimies	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2943–2947.	Pirkanmaa -	Läsnä oleva
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3081–3088.	Uusimaa Rehtori	Auktoriteetti
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3659–3662.	Uusimaa -	Elättäjä

SKS KRA Isää etsimässä 1999, 3871–3883.	Pirkanmaa Lehtori	Läsnä oleva
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4013–4019.	Varsinais-Suomi Nuohoojamestari	Elättäjä
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4020–4024.	Uusimaa -	Auktoriteetti
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4292–4295.	Varsinais-Suomi -	Auktoriteetti
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4378–4398.	- Metallimies	Etäinen
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4405–4411.	- -	Elättäjä
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4685–4706.	Keski-Suomi Muurari	Alkoholin sävyttämä
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 2750–2754.	Satakunta ”keskiluokkainen”	Etäinen
SKS KRA Isää etsimässä 1999, 4976–4984.	- -	Etäinen
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 493–584.	- -	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 585–602.	Varsinais-Suomi Pientilallinen	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1163–1199.	- Sekatyöläinen	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1236–1267.	Lappi Autoilija/sekatyömies	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1286–1291.	Pirkanmaa kirjaltaja	Alkoholin sävyttämä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1442–1485.	Kainuu Metallialan työnjohtaja	Etäinen
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1675–1713.	Pirkanmaa Arkkitehti	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 3013–3048.	Pohjois-Savo Rakentaja	Etäinen
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 3851–3871.	Varsinais-Suomi Projektipäällikkö	Etäinen
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 4090–4117.	Pohjois-Pohjanmaa Rikoskomisario	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 4188–4233.	Etelä-Pohjanmaa Askartelunohjaaja / puuseppä	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 4292–4317.	Etelä-Pohjanmaa Käyttöpäällikkö	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 6058–6098.	Pohjois-Karjala Työnjohtaja	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 6119–6137.	Pohjois-Pohjanmaa Amk. lehtori	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 6581–6694.	Etelä-Savo vanerityöntekijä	Läsnä oleva

SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 7062–7100.	Etelä-Savo Graafinen tekniikko	Etäinen
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 7679–7734.	Kymenlaakso Pientilallinen	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 8165–8187.	Kymenlaakso -	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 8188–8269.	Pirkanmaa Puuseppä	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 8499–8537.	Lappi Myymälänhoitaja	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9176–9275.	- Opettaja	Kasvatusvastuu
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9276–9311.	Pohjois-Savo Kaupungin työntekijä	Alkoholin sävyttämä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9637–9689.	Päijät-Häme kirkkoherra	Etäinen
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 9690–9734	Kanta-Häme Työmies	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1 992–1993, 11266–11317.	Etelä-Pohjanmaa Muurari	Alkoholin sävyttämä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 11708–11813.	Kainuu Opettaja	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 1214–12192.	Keski-Suomi Puuseppä	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 12259–12357.	Lappi Opettaja	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 13139–13155.	Pohjois-Savo Metsätyönjohtaja	Etäinen
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 14177–14256.	Pohjois-Pohjanmaa Varastopäällikkö	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 14254–14342.	Pohjois-Pohjanmaa Rakennusmestari	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 14950–15055.	Keski-Pohjanmaa Ylipuutarhuri	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 15158–15172.	Kymenlaakso -	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 15312–15404.	Etelä-Pohjanmaa DI.	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 15892–15970.	Kymenlaakso Opettaja	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 15971–15988.	Varsinais-Suomi Hovimestari	Elättäjä
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 17976–18065.	Varsinais-Suomi Huoltomekaanikko	Läsnä oleva
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 18836–18890.	- Pientilallinen	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 19202–19247.	- Nuohoojamestari	Alkoholin sävyttämä

SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 21313–21415.	Keski-Pohjanmaa Osastopäällikkö	Kasvatusvastuuta korostava
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 22494–22599.	Keski-Suomi Muurari	Etäinen
SKS KRA Eläköön mies 1992–1993, 23600–23695.	Pohjois-Savo Opettaja	Läsnä oleva